

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra Ekonomiky

Diplomová práce

**Analýza příjmů a výdajů státního rozpočtu ČR
v letech 2008 - 2017**

Bc. Jan Trmač

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Jan Trmač

Hospodářská politika a správa
Podnikání a administrativa

Název práce

Analýza příjmů a výdajů státního rozpočtu ČR v letech 2008 – 2017

Název anglicky

Analysis of revenues and expenditures of the state budget of the Czech Republic in years 2008-2017

Cíle práce

Cílem diplomové práce je zhodnotit faktory, které ovlivnily příjmy a výdaje státního rozpočtu ČR v letech 2008-2017 a navrhnout řešení k zefektivnění především příjmové stránky státního rozpočtu.

Metodika

Diplomová práce bude rozdělena na část teoretickou a analytickou. V teoretické části bude využita metoda sekundárního sběru dat a studium relevantních literárních zdrojů – Ministerstva financí ČR, Českého statistického úřadu, Ministerstva práce a sociálních věcí, Eurostatu. Budou vysvětleny odborné ekonomické pojmy a kategorie.

V analytické části práce bude, s využitím statistických metod, provedena analýza dokumentu a celkové zhodnocení faktorů, které ve vybraném období ovlivnily příjmy a výdaje státního rozpočtu. V práci budou použity metody deskripce a komparace.

Doporučený rozsah práce

60-80 stran textu bez příloh

Klíčová slova

státní rozpočet, výdaje a příjmy státního rozpočtu, mandatorní výdaje, daně, státní dluh, deficit státního rozpočtu, rozpočtové zásady

Doporučené zdroje informací

CYHELSKÝ, L. – HINDLS, R. – KAHOUNOVÁ, J. *Elementární statistická analýza*. Praha: Management Press, 1999. ISBN 80-7261-003-1.

ČERNOHORSKÝ, J. – TEPLÝ, P. *Základy financí*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3669-3.

Česká republika. Zákon o rozpočtových pravidlech. 2000 Sb. č. 218

MARKOVÁ, H. – BOHÁČ, R. *Rozpočtové právo*. Praha: C.H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-598-8.

NAHODIL, F. *Veřejné finance v České republice*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-162-5.

NÁVRH STÁTNÍHO ZÁVĚREČNÉHO ÚČTU ČESKÉ REPUBLIKY za rok 2008 až 2017

PEKOVÁ, J. – PILNÝ, J. – JETMAR, M. *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*. Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-80-7357-351-5.

PEKOVÁ, J. *Veřejné finance : teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-698-1.

STŘEDNĚDOBÝ VÝHLED STÁTNÍHO ROZPOČTU ČESKÉ REPUBLIKY NA LÉTA 2016 A 2017

Zákon o státním rozpočtu České republiky na rok 2016

Předběžný termín obhajoby

2018/19 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Zbyněk Kuna, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomiky

Elektronicky schváleno dne 27. 3. 2020

prof. Ing. Miroslav Svatoš, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 1. 4. 2020

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 21. 11. 2020

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Analýza příjmů a výdajů státního rozpočtu ČR v letech 2008 - 2017" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 30. 11. 2020

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval Ing. Zbyňkovi Kunovi, Ph.D a Ing. Dobroslavě Pletichové za vedení diplomové práce a cenné rady při její tvorbě.

Analýza příjmů a výdajů státního rozpočtu ČR v letech 2008 - 2017

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá vývojem příjmů a výdajů státního rozpočtu České republiky, se zaměřením na analyzované faktory způsobující hlavní změny v tomto vývoji. Najít souvislosti vývoje státního rozpočtu, kdy ve sledovaném období v letech 2008 až 2017 přeběhla ekonomická krize, její dopady a taky hodnotí vládní opatření provedených za účelem konsolidace financí.

Teoretická část práce je zaměřena na obecnou charakteristiku veřejných financí, fiskální politiky, státní rozpočet, rozpočtový proces. Následuje i samotná část teorie, která vymezuje základní pojmy související s výdaji a příjmy státního rozpočtu. Praktická část práce přináší analýzu příjmů a výdajů státního rozpočtu za období v letech 2008 do 2017 a identifikuje faktory vlivu. V závěrečné části kapitoly jsou hodnoceny dopady ekonomické krize a přijata opatření pro konsolidaci veřejných financí.

Klíčová slova: státní rozpočet, výdaje a příjmy státního rozpočtu, mandatorní výdaje, daně, státní dluh, deficit státního rozpočtu, rozpočtové zásady, veřejné finance

Analysis of revenues and expenditures of the state budget of the Czech Republic in years 2008-2017

Abstract

The diploma thesis deals with the development of revenues and expenditures of the state budget of the Czech Republic, focusing on the analyzed factors causing the main changes in this development. Find the context of the development of the state budget, when in the period from 2008 to 2017 the economic crisis took place, its effects and also evaluates government measures taken to consolidate finances.

The theoretical part of the work is focused on the general characteristics of public finances, fiscal policy, state budget, budget process. This is followed by the very part of the theory, which defines the basic concepts related to expenditures and revenues of the state budget. The practical part of the work provides an analysis of revenues and expenditures of the state budget for the period from 2008 to 2017 and identifies the factors of influence. The final part of the chapter evaluates the effects of the economic crisis and measures are taken to consolidate public finances.

Keywords: state budget, expenditures and revenues of the state budget, mandatory expenditures, taxes, state debt, state budget deficit, budgetary principles

Obsah

1 Úvod	12
2 Cíl práce a metodika	13
2.1 Cíl práce.....	13
2.2 Metodika.....	13
3 Teoretická část	14
3.1 Veřejné finance a fiskální politika.....	14
3.1.1 Podstata a význam veřejných financí.....	14
3.1.2 Fiskální politika.....	16
3.1.2.1 Základní charakteristika fiskální politiky.....	16
3.1.2.2 Nástroje fiskální politiky.....	18
3.1.2.3 Typy fiskální politiky.....	23
3.2 Státní rozpočet.....	25
3.2.1 Základní charakteristika státního rozpočtu.....	26
3.2.1.1 Rozpočet a veřejný rozpočet.....	26
3.2.1.2 Státní rozpočet.....	27
3.2.1.3 Funkce státního rozpočtu a cíle rozpočtové politiky.....	31
3.2.2 Legislativa rozpočtových pravidel v České republice.....	33
3.2.3 Rozpočtový proces.....	33
3.2.3.1 Rozpočtový proces státního rozpočtu ČR.....	34
3.3 Příjmy a výdaje státního rozpočtu.....	36
3.3.1 Příjmy státního rozpočtu.....	36
3.3.1.1 Daňové příjmy státního rozpočtu.....	37
3.3.1.2 Nedaňové příjmy státního rozpočtu.....	37
3.3.1.3 Kapitálové příjmy státního rozpočtu.....	37
3.3.2 Výdaje státního rozpočtu.....	38
3.3.2.1 Běžné a kapitálové výdaje státního rozpočtu.....	39
3.3.2.2 Účelové a neúčelové dotace ze státního rozpočtu.....	40
4 Analýza příjmů a výdajů státního rozpočtu České republiky	41
4.1 Vývoj příjmů a výdajů státního rozpočtu České republiky.....	41
4.1.1 Analýza salda státního rozpočtu.....	44
4.1.1.1 Vliv vývoje HDP a salda státního rozpočtu.....	44
4.1.1.2 Vliv tempa růstu HDP na daňové příjmy.....	46
4.1.1.3 Vliv míry nezaměstnanosti na změnu státního rozpočtu.....	47
4.2 Příjmy a výdajů státního rozpočtu České republiky v druhovém členění.....	48
4.2.1 Analýza příjmů státního rozpočtu České republiky v druhovém členění.....	48
4.2.2 Analýza výdajů státního rozpočtu České republiky v druhovém členění.....	51
4.3 Analýza příjmů a výdajů státního rozpočtu ČR podle kapitol.....	58
4.3.1 Analýza příjmů státního rozpočtu ČR podle kapitol.....	58
4.3.2 Analýza výdajů státního rozpočtu ČR dle kapitol.....	60

4.3.3	Analýza kapitoly Ministerstvo práce a sociálních věcí	62
4.4	Analýza mandatorních výdajů ve státním rozpočtu České republiky	65
4.4.1	Vývoj mandatorních výdajů	66
4.4.2	Vývoj mandatorních výdajů ve srovnání s HDP	69
5	Závěr	71
6	Výsledky a diskuse.....	74
7	Seznam použitých zdrojů	76
8	Přílohy.....	80

Seznam obrázků

Obrázek 1: Realizace fiskální politiky	17
Obrázek 2: Členění veřejných příjmů	21
Obrázek 3: Expanzivní fiskální politika při nedostatečném využití výrobních faktorů.....	24
Obrázek 4: Expanzivní fiskální politika při plném využití výrobních faktorů.....	24
Obrázek 5: Přehled rozpočtového procesu ČR	34
Obrázek 6: Příjmy státního rozpočtu.....	36
Obrázek 7: Výdaje státního rozpočtu	39

Seznam tabulek

Tabulka 1: Vývoj příjmů a výdajů státního rozpočtu ČR v letech 2008 – 2013 (v mld. Kč) ..	43
Tabulka 2: Vývoj příjmů a výdajů státního rozpočtu ČR v letech 2014 – 2019 (v mld. Kč) ..	43
Tabulka 3: Vývoj HDP ČR v letech 2008 – 2013 (v mld. Kč)	45
Tabulka 4: Vývoj HDP ČR v letech 2014 – 2019 (v mld. Kč)	45
Tabulka 5: Vývoj salda státního rozpočtu a vývoj HDP ČR v letech 2008 – 2019	46
Tabulka 6: Vývoj HDP a vývoj daňových příjmů ČR v letech 2008 - 2019	47
Tabulka 7: Vývoj salda státního rozpočtu a vývoj míry nezaměstnanosti ČR v letech 2008 - 2019	47
Tabulka 8: Příjmy státního rozpočtu ČR v druhovém členění v letech 2008 – 2013 (v mil. Kč)	48
Tabulka 9: Příjmy státního rozpočtu ČR v druhovém členění v letech 2014 – 2019 (v mil. Kč)	49
Tabulka 10: Výdaje státního rozpočtu ČR v druhovém členění v letech 2008 – 2013 (v mil. Kč).....	52
Tabulka 11: Výdaje státního rozpočtu ČR v druhovém členění v letech 2014 – 2019 (v mil. Kč).....	52
Tabulka 12: Příjmy státního rozpočtu ČR dle kapitol v roce 2019 (v mil. Kč)	59
Tabulka 13: Příjmy státního rozpočtu ČR dle kapitol v roce 2008 (v mil. Kč)	60
Tabulka 14: Výdaje státního rozpočtu ČR dle kapitol v roce 2019 (v mil. Kč).....	61
Tabulka 15: Podíl mandatorních výdajů na celkové příjmy a výdaje státního rozpočtu ČR v letech 2008 až 2013 (v %).....	67
Tabulka 16: Podíl mandatorních výdajů na celkové příjmy a výdaje státního rozpočtu ČR v letech 2014 až 2019 (v %).....	67
Tabulka 17: Podíl mandatorních, quasi a souhrnných výdajů na celkové výdaje státního rozpočtu ČR v letech 2008 – 2013 (v %)	68
Tabulka 18: Podíl mandatorních, quasi a souhrnných výdajů na celkové výdaje státního rozpočtu ČR v letech 2014 – 2019 (v %)	68

Seznam grafů

Graf 1: Míra nezaměstnanosti ČR v letech 2009 – 2019 (v %)	42
Graf 2: Saldo zahraničního obchodu ČR v letech 2008 – 2019 (v mil. Kč)	42
Graf 3: Vývoj příjmů a výdajů včetně salda ČR v letech 2008 až 2019 (v mld. Kč)	43
Graf 4: Saldo státního rozpočtu ČR v letech 2008 – 2019 (v mld. Kč)	44
Graf 5: Vývoj HDP ČR v letech 2008 – 2019 (v %).....	45
Graf 6: Vývoj příjmů v druhovém členění státního rozpočtu ČR v letech 2008 – 2019 (v mil. Kč).....	49
Graf 7: Podíly příjmů druhového členění na celkové příjmy ČR v letech 2008 – 2019 (v %)50	

Graf 8: Podíly příjmů druhového členění na celkové příjmy ČR v roce 2008 (v %)	51
Graf 9: Podíly příjmů druhového členění na celkové příjmy ČR v roce 2019 (v %)	51
Graf 10: Vývoj běžných výdajů v druhovém členění ČR v letech 2008 – 2019 (v mil. Kč)	53
Graf 11: Podíly výdajů druhového členění na celkové běžné výdaje ČR v letech 2008 – 2013 (v %)	54
Graf 12: Podíly výdajů druhového členění na celkové běžné výdaje ČR v letech 2014 – 2019 (v %)	54
Graf 13: Podíly výdajů druhového členění na běžné výdaje ČR v roce 2008 (v %)	56
Graf 14: Podíly výdajů druhového členění na běžné výdaje ČR v roce 2019 (v %)	56
Graf 15: Vývoj kapitálových výdajů v druhovém členění státního rozpočtu ČR v letech 2008 – 2019 (v mil. Kč)	57
Graf 16: Vývoj jednotlivých výdajů kapitoly 313 v letech 2015 – 2019 (v mil. Kč)	62
Graf 17: Výdaje na dávky státní sociální podpory (v mil. Kč)	64
Graf 18: Vývoj jednotlivých příjmů kapitoly 313 v letech 2015 – 2019 (v mil. Kč)	65
Graf 19: Vývoj celkových mandatorních výdajů a sociálních transferů v letech 2008 -2019 s predikcí na roky 2020 – 2021 (v mil. Kč)	66
Graf 20: Vývoj HDP, celkových mandatorních výdajů a jejich procentuální podíl na HDP v letech 2008 – 2019 (v mld. Kč)	69

Seznam příloh

Příloha 1: Vývoj státního dluhu a příjmů, výdajů a salda státního rozpočtu v mld. Kč	80
Příloha 2: Vývoj salda státního rozpočtu v letech 1998-2021 v mld. Kč	81
Příloha 3: Příjmy státního rozpočtu v druhovém členění ČR v letech 2008 – 2019 v mil. Kč	82
Příloha 4: Výdaje státního rozpočtu v druhovém členění ČR v letech 2008 – 2019 v mil. Kč	83
Příloha 5: Celkový přehled příjmů státního rozpočtu ČR podle kapitol roku 2019 v Kč	84
Příloha 6: Celkový přehled výdajů státního rozpočtu ČR podle kapitol roku 2019 v Kč	85
Příloha 7: Vývoj mandatorních výdajů vyplývající ze zákona	86
Příloha 8: Vývoj ostatních mandatorních výdajů a celkové mandatorní výdaje	86

1 Úvod

Státní rozpočet představuje finanční plán hospodaření státu a je součástí fiskální politiky státu. Jedná se o souhrn očekávaných příjmů a výdajů. Výdajová část informuje o tom, kolik stát vydává na financování aktivit státu. Opačná strana příjmů rozpočtu obsahuje informaci o tom, z jakých zdrojů tyto aktivity plánuje financovat. Státní rozpočet je hlavní součástí systému veřejných financí, který dále zahrnuje i hospodaření státních fondů, územních samospráv, zdravotních pojišťoven a různých mimorozpočtových organizací.

Ve své podstatě se státní rozpočet a jeho finance dotýkají každého obyvatele ať už nevědomky, nebo při odvodu daní státu. Některé skupiny obyvatelstva dostávají od státu různé podpory a příspěvky. Dalším pozitivním aspektem je, že příjmy, které stát získává, se obyvatelstvu vrací v různých podobách, převážně možností využití veřejných statků, zlepšení životní úrovně a podobně. Stát také dotuje kraje, města, obce, kulturní a sportovní spolky, kdy následně získané prostředky přemění ve prospěch obyvatel dané regionu. Proto je důležité, aby všichni akceptovali náležitosti spojené s procesem rozpočtování státního rozpočtu.

Diplomová práce s názvem „Analýza příjmů a výdajů státního rozpočtu v letech 2008 – 2017“ v první části vysvětlí teoretický základ pro následné zhodnocení hospodaření státního rozpočtu v části druhé.

Teoretická část přiblíží význam veřejných financí, podstatu fiskální politiky. Dozvíme se určité charakteristiky, nástroje a typy fiskální politiky. Poté plynule přejdeme konkrétně ke státnímu rozpočtu jako části veřejných financí. Další kapitoly se již věnují samotným příjmům a výdajům státního rozpočtu.

Druhá část souvisí s oblastmi teoretického základu, který využijeme k samotné praktické části analýze příjmů a výdajů státního rozpočtu. Zaměří se bilanci těchto veličin, kdy se pozornost věnuje rozpočtovému deficitu, veřejného dluhu a schopnosti státu plnit schválený rozpočet.

Následně v závěrečné části bude zhodnocena analytická část státního rozpočtu a hodnocení reakcí vládních opatření na ekonomický vývoj České republiky.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem této práce je analyzovat klíčové faktory ovlivňující vývoj státního rozpočtu České republiky v letech 2008 až 2017, jeho výdajovou a příjmovou strukturu rozpočtu a jejich výsledné saldo. Na základě zhodnocení zjištěných dopadů vládních opatření na vývoj ekonomické situace České republiky ve sledovaném období jsem navrhl řešení, které by mohlo saldo státního rozpočtu snížit, anebo vyrovnat.

2.2 Metodika

V teoretické části je zpracována literární rešerše, kde jsou vysvětleny odborné pojmy, různé kategorie s využitím metody sekundárního sběru dat, deskripce a komparace. Podkladové údaje jsou čerpány z relevantních zdrojů dat – MF ČR, Eurostatu, ČSÚ, www.finance.cz, veřejných financí a učebnic makroekonomie.

Pro lepší pochopení dané problematiky práce využije analýzu pro porovnání jednotlivých ukazatelů a přeměnu složitých vzájemně propojených jednotlivých veličin na snaze srozumitelné. K tomu slouží popisné analýzy, které patří mezi šetřící metody, a komparace údajů. Abychom mohli porovnávat procentuální podíly daných veličin státního rozpočtu, práce obsahuje analýzy vertikální a abychom to samé mohli udělat v jednotlivých obdobích, práce obsahuje analýzy horizontální.

Pearsonův korelační koeficient v práci poslouží pro určení vazeb mezi saldem státního rozpočtu a vybraných makroekonomických ukazatelů. Ten bude vyjádřen pomocí směrodatných odchylek obou sledovaných proměnných a jejich vzájemné kovariance.

Veškeré výpočty, podílové ukazatele a grafická schémata jsou vytvořeny v programu Microsoft Office Excel.

3 Teoretická část

V této části diplomové práce je představena základní teorie státního rozpočtu. V první části definujeme veřejné finance a fiskální politiku, jejich skladbu, charakteristiky, podstatu a význam. V následující části si představíme samotnou teorii státního rozpočtu, nastíníme si její legislativu a rozpočtový proces. V poslední části teoretické kapitoly se věnujeme teorii příjmů a výdajů státního rozpočtu, převážně jejich dělení

3.1 Veřejné finance a fiskální politika

Veřejné finance a s nimi související fiskální politika jsou propojené s hospodářstvím krajů. Z toho důvodu jejich důležitost v průběhu dějů vzrůstala, především kvůli jejich makroekonomickému vlivu na agregátní poptávku a nabídku. Tato práce je věnována problematice příjmů a výdajů státního rozpočtu, který je zároveň nástrojem fiskální politiky. Proto je důležité si v první řadě charakterizovat základní pojmy oblasti veřejných financí, jejich podstatu a význam a také popsat nástroje a typy fiskální politiky. Toto teoretické vymezení pomůže alespoň do určité míry pochopit fungování fiskální politiky a makroekonomické dopady rozhodnutí týkajících se příjmů a výdajů státního rozpočtu. Teorie souvisí se samotným státním rozpočtem a je zmíněna v další kapitole.

3.1.1 Podstata a význam veřejných financí

Oblast veřejných financí je charakterizována operacemi souvisejícími s příjmy a výdaji a dluhem vlády též dopadem těchto opatření (1). Jinak řečeno stát na svoji správu a taky na naplnění svých cílů a povinností v rámci jednotlivých politik potřebuje finanční prostředky, které musí být jednak vybírány a následně alokovány a distribuovány, přičemž tyto úkony vyžadují důsledné plánování. Právě uvedené aktivity jsou typické pro oblast veřejných financí. Navíc, vláda musí mít neustále na vědomí nejen ty krátkodobé cíle a potřeby, ale také dlouhodobou stabilitu ekonomiky.

Definicí veřejných financí je mnoho. Relativně detailní definicí je ta, kterou ve své práci uvádí Hamerníková a Kubátová. Pojem veřejné finance je podle nich „pojem sloužící na označení specifických finančních vztahů a operací probíhající v rámci ekonomického systému mezi autoritami (orgány a instituce) tzv. veřejné správy na jedné straně a ostatními subjekty na straně druhé (občany, domácnosti, firmy neziskové organizace)“ (2). Veřejné finance se tedy významně liší od podnikových financí a také od financí domácností. Základní rozdíl je

možný vidět v principech, které jsou typické pro většinu vztahů, avšak ne pro veřejné finance. Jedná se o princip živelnosti (transakce nejsou centrálně plánované a organizované, jsou výsledkem individuálních rozhodnutí) a dobrovolnosti (transakce zpravidla vzniká jako dobrovolné rozhodnutí mezi subjekty, které je považují v danou chvíli za výhodnou). Naopak v případě veřejných financí jsou transakce centrálně plánované a nejsou dobrovolné, jak bude patrné v následujícím textu (3).

Pro oblast veřejných financí jsou typické tyto principy (3):

- *nenávratnost* – finance v soukromém sektoru se vyznačují návratností (např. úvěry), případně podmíněnou návratností (jako jsou různá pojištění). V oblasti veřejných financí návratnost neexistuje. Například, není možné vymáhat po státu daně, které byly odevzdané po splnění všech právních podmínek. Tento princip platí také i v případě, že daně mohou být využity pro blaho veřejnosti. Což znamená, že se může vrátit občanům (ne konkrétnímu subjektu, ten nemá na vymáhání nárok),
- *neekvivalentnost* – význam tohoto principu spočívá v rozdílu mezi sumou, kterou jednotlivec státu odevzdá a kterou od něho přijme. Proto je běžné, že ten, kdo odvede do státní kasy víc, získá méně a naopak. Právě tato vlastnost veřejných financí vyvolává v občanech nespojenost s existujícím systémem,
- *nedobrovolnost* – z výše uvedených principů je zřejmé, že málokterý jedinec by dobrovolně souhlasil s takovými transakcemi. Státu tedy nezbyvá jiná možnost, než vymáhat potřebné prostředky za pomoci výběru daní. Skutečností, že státní rozpočet je schvalovaný parlamentem, který si občané volí sami, je zaručena všeobecná prospěšnost rozpočtových rozhodnutí.

Jak již bylo zmíněno, existence veřejných financí je nevyhnutelná pro fungování státu, a proto jejich tvorbou se povinně účastní všichni obyvatelé státu a to i přes případné nevýhodnosti a nelibosti, které s tím souvisí vzhledem k zmíněným principům neekvivalentnosti či nedobrovolnosti. Na druhé straně, oblast, kterou veřejné finance pokrývají je natolik široká, že výhody a nevýhody s tím spojené se dotýkají celé populace státu.

Samotný rámec veřejných financí obsahuje následující čtyři hlavní složky (4):

- *veřejný dluh* – tato část veřejných financí se zabývá důvody vzniku půjčky, zdroji čerpání půjčky, metodami jakými půjčky vznikají, jakými jsou spláceny

úroky a jistina. V rámci veřejného dluhu je zkoumána také problematika úvěrové politiky státu a jsou indikovány pokyny ohledně zlepšení celé problematiky,

- *veřejné příjmy* – v širším slova smyslu představují veřejné příjmy všechny příjmy bez ohledu na jejich původ, avšak abychom byli konkrétní, ve skutečnosti se do úvahy berou jen příjmy, se kterými není spojená povinnost splácení ze strany vlády. Problematice, které se ve veřejných příjmech věnuje převážná část pozornosti, je zdanění, protože daně jsou hlavním příjmem do státní pokladny a také mají významný makroekonomický vliv,
- *veřejné výdaje* – představují použití veřejných příjmů a vzhledem ke skutečnosti, že zdrojem těchto příjmů je převážně obyvatelstvo státu, je fungování oblasti veřejných výdajů sledováno i z toho směru, přičemž nespokojenost se může projevit při příštích volbách tak i nespokojnost s ostatními operacemi ve veřejných financích,
- *finanční administrace* – výše uvedené oblasti vyžadují organizaci a řízení. Právě tyto úkony jsou v kompetenci finanční administrace, stejně jako samotný státní rozpočet, vrcholný finanční plán vlády. Součástí jsou plánování příjmů a výdajů, tvorba časového plánu souvisejících vládních aktivit a způsob financování těchto aktivit.

3.1.2 Fiskální politika

Tato část práce je věnována pojmu fiskální politika, její podstatě a významu, přičemž jsou v ní charakterizované nástroje, které vláda používá při provádění fiskální politiky. Rovněž přibližuje typologii oblasti fiskální politiky, neboť existuje řada různých přístupů, které může vláda zvolit jako reakci na problémy v ekonomice dané země, a tudíž i účinky fiskální politiky jsou variabilní.

3.1.2.1 Základní charakteristika fiskální politiky

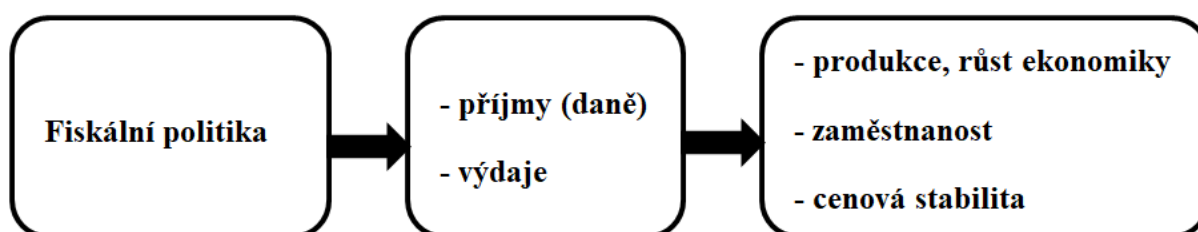
Pojem fiskální politika se objevil v souvislosti s keynesovským pojetím hospodářské politiky, přičemž je chápán jako aktivní zásahy státu do ekonomiky. Jak uvádí Stiglitz (5), fiskální politika, respektive rozpočtová politika představuje vedle monetární politiky, důchodové politiky a zahraniční politiky, jeden z hlavních nástrojů hospodářské politiky. Hlavní oblastí působení fiskální politiky jsou nástroje související se státním rozpočtem, čili

výdaji a daní. Jinak řečeno, fiskální politiku používá státní moc k řízení a správu veřejných financí, čehož součástí jsou i opatření v oblasti zdanění a státních výdajů.

Peková (6) naopak charakterizuje pojem finanční politika a vymezuje tento pojem jako „soubor nástrojů a opatření, jejichž prostřednictvím stát (vláda) a ostatní ekonomické subjekty uskutečňují uvědomělou tvorbu, rozdělování, používání a kontrolu hospodaření s veřejnými zdroji se zdroji veřejných rozpočtů“.

Cílem fiskální politiky je udržovat stabilní ekonomický vývoj státu, a to prostřednictvím veřejných rozpočtů (státního rozpočtu). Vztah fiskální a rozpočtové politiky odborníci pojmají různě. Jedni z nich se přiklání k názoru, že se jedná o dva totožné pojmy. V odborných kruzích se také uvádí, že finanční politiku tvoří rozpočtová (fiskální) politika, monetární politika, bankovní politika, devizová politika a daňová politika. Druhá část odborné veřejnosti naopak konstatuje rozdíly mezi danými pojmy. Tvrdí, že rozpočtová politika se týká rozpočtu, přičemž fiskální politika je komplexnější a jejím předmětem je uskutečňování změn v objemu a struktuře veřejných příjmů a výdajů kvůli dosažení konkrétního makroekonomického cíle, zpravidla ekonomické stability (8). To znamená, že uvedené prostředky představují nástroje státu ovlivňující chování ekonomických subjektů a tím i agregátní poptávku. Prostředky a cíle fiskální politiky jsou vyobrazeny na následujícím schématu.

Obrázek 1: Realizace fiskální politiky

Zdroj: HAMERNÍKOVÁ, B., MAAAYTOVÁ, A. a kol. Veřejné finance., druhé vydání, Wolters Kluwer ČR, 2010

K rozdílu mezi pojmy fiskální a rozpočtová politika je nutno doplnit, že je mezi nimi velká souvislost, ale napříč tomu opisují dvě rozdílné oblasti. Fiskální politika využívá státního rozpočtu na makroekonomickou stabilizaci, přičemž tuto politiku realizuje vláda. Naopak rozpočtová politika využívá peněžní vtahy a zaměřuje se na alokační a rozdělovací funkci státního rozpočtu. Vykonavatelem rozpočtové politiky je ministerstvo financí (7).

Cílem fiskální politiky je dosažení stabilní ekonomiky. Avšak fiskální politika má více cílů, jejichž vznik byl postupný. Stejně jako se vyvíjel význam fiskální politiky pro makroekonomické otázky státu. Ekonomická teorie rozlišuje následující cíle (6):

- *alokační cíle* – trh rozděluje výrobní faktory a služby prostřednictvím výměnných procesů, které jsou decentralizované. Trh je efektivní v případě, že neexistuje plýtvání výrobními faktory a vyrobené statky odpovídají preferencím spotřebitelů. Avšak ve skutečnosti tento ideál není naplněn. Proto se vnučuje otázka funkce státu v problematice ovlivňování rozdělování výrobních faktorů. Jeho úloha spočívá v zajištění vzácných výrobních faktorů a v hospodárném využívání výrobních faktorů,
- *distribuční cíle* – stát by měl v tomto případě jednat tak, aby byla zachována spravedlnost v rozdělování důchodu a majetku. Samotné vymezení ekonomické spravedlnosti je určováno politickou dohodou,
- *stabilizační cíle* – fiskální politika se pokouší pomocí svých nástrojů zajistit stabilní vývoj ekonomiky. Tento cíl však není snadné dosáhnout. Při snaze o odstranění ekonomických problémů je vždy nutné rozlišit, zda problém vznikl jako důsledek nedostatků v samotné ekonomice anebo jako následek státních zásahů.

Z uvedeného vyplývá, že stát se za pomoci fiskálních nástrojů snaží dosáhnout výše uvedené cíle, a tak ovlivňuje fungování trhu, vstupuje do tržních mechanismů. Otázkami problematiky intenzity zasahování státu do fungování trhu se zabývají i několik ekonomických teorií. Důvodem jsou neshody ohledně přínosu těchto zásahů. Fiskální a monetární politika vlády může ovlivnit produkci a tím snížit nezaměstnanost a zmírnit ekonomický pokles (9). Názory Johna Maynarda Keynesa jsou od jeho dob neustále rozvíjeny, což má za následek několik nových směrů v ekonomickém myšlení jako je například neokeynesovská ekonomie, nové keynesovství či postkeynesiánství. Všechny uvedené směry vycházejí z myšlenek Keynesa a názory jejich představitelů jsou z velké části formované ekonomickou realitou, jakou je i právě doznívající hospodářská krize vyvolaná splasknutí bubliny na trhu s nemovitostmi.

Na druhé straně je jen málo pravděpodobné, že by rozhodnutí vlády mohly být absolutně efektivní v ochraně před existencí ekonomických cyklů. Navíc jakékoliv rozhodnutí, které může ovlivnit tržní rovnováhu, je třeba dělat citlivě, aby nemělo nežádoucí následky. Tato skutečnost se týká i fiskální politiky.

3.1.2.2 Nástroje fiskální politiky

Jak již bylo uvedeno výše, cílem fiskální politiky je stabilizovaný ekonomický vývoj. Pro tento účel se jako prostředek využívá státní rozpočet. Konkrétně se jedná o změny ve struktuře a výši příjmů a výdajů státního rozpočtu. Tyto změny jsou určovány buď na základě

stanovených pravidel, nebo pomocí jednorázových rozhodnutí státních orgánů. Hlavními nástroji, které fiskální politika využívá, jsou vestavené stabilizátory a záměrné opatření, nazývané také diskretními opatřeními.

Vestavené stabilizátory

Úlohou těchto nástrojů fiskální politiky je působit jako regulátor zabráňující vzniku cyklů, přičemž přirozeně nelze vyloučit všechny poruchy. Základní charakteristikou vestavených stabilizátorů je, že na svou aktivaci nepotřebují rozhodnutí státních orgánů, působí automaticky. Fungování vestavených stabilizátorů vychází z existující daňové soustavy a způsobů, jakými je tvořen a regulován státní rozpočet (10). Výše uvedené funkce mají za úkol plnit následující nástroje:

- *Progresivní daň z příjmů* – jedná se o daň, při níž je uplatňovaná takzvaná vertikální spravedlnost, kdy daňový poplatník, který má vyšší příjem, platí vyšší daň než plátcí daně s nižším příjmem. Tento princip se uplatní ve třech typech daní, a to v progresivní, regresivní a proporcionální dani. Rozdíl mezi uvedenými daňovými systémy se nachází v rychlosti, jakou rostou daně v závislosti na růstu příjmu. V případě progresivní daně, která se momentálně nachází v oblasti našeho zájmu, daňový plátcí s vysokým příjmem platí větší podíl svého příjmu. Princip fungování tohoto nástroje spočívá v růstu důchodů během období cyklické expanze a následného zvýšení daní, což má pozitivní vliv na výši státního rozpočtu. Na druhé straně disponibilní důchod se zvyšuje pomaleji a tato skutečnost má brzdný efekt na růst spotřebitelské poptávky (5). Nicméně, pokud se v tomto stavu nezvýší vládní výdaje a ani investice, dojde v kooperaci se zmiňovaným snižováním výdajů spotřebitelů k poklesu hrubého národního produktu. Klesající trend ekonomiky vede ke snížení příjmů a tím i daňových obvodů, což má za následek opětovný návrat k ekonomickému růstu (11),
- *Pojištění v nezaměstnanosti* – mechanismus pojištění v nezaměstnanosti je podobný jako v předchozím případě, jen se jedná o růst plateb za pojištění v nezaměstnanosti v době expanze. Naopak v čase recese dochází k poklesu zaměstnanosti a transferové platby (sociální dávky v nezaměstnanosti) působí jako kompenzace nižších příjmů, čímž mají pozitivní vliv na agregátní poptávku a stabilitu ekonomiky (10),

- *Subvence k cenám zemědělské produkce a státní výkup zemědělských přebytků*
– využívají se v období recese, kdy dochází k poklesu cen a také daní. Opačnou tendenci mají tyto regulátory v čase expanze.

Vestavěné stabilizátory mají na vývoj ekonomiky protichůdný vliv. V době expanze snižují pojištění v nezaměstnanosti i progresivní daň koupěschopnosti obyvatelstva, čímž postupně dochází k recesi. Naopak během recese dochází k růstu spotřebitelské poptávky z důvodu nižších daní, vládních transferů či dotací a podobně. Tímto způsobem se vestavěné stabilizátory usilují udržovat rovnováhu v ekonomice. Jejich vliv se neprojevuje okamžitě, ale s odstupem času, například až během působení recese (5).

Záměrná (diskrétní) opatření – diskreční politika

Jedná se o jednorázové a účelové zásahy konkrétního státního orgánu, které mají zpravidla podobu změn v daňové politice, ve výši poplatků za výkon veřejné správy a podobně. Také ovlivňují agregovanou nabídku a poptávku, čímž mají dopad i na celkový reálný produkt ekonomiky země. Základními nástroji jsou (5):

- změny daňových sazeb,
- změny ve struktuře státních výdajů,
- změny ve velikosti jednotlivých položek rozpočtových výdajů.

Ekonomické teorie se na využití vestavených stabilizátorů a záměrných opatření dívají různě. Keynesovci je považují za účinné pouze v případě, že jsou stabilní ceny, přičemž využití záměrných opatření považují za nezbytné. Monetaristé věří v pružnost reakcí cen na změny na trhu, takže trh je schopen řešit problémy samostatně bez vládních zásahů, a tedy záměrná opatření nejsou potřebná. Zabudované stabilizátory mohou tyto reakce trhu urychlit při zachování podmínek, za nichž dochází k rozhodování spotřebitelů a firem. Neoknesovci neodmítají ani jeden z uvedených nástrojů fiskální politiky. Konstatují, že například záměrné opatření mají potenciál urychlit odstranění problémů na trhu (7).

Nástroje fiskální politiky z jiného úhlu pohledu člení tyto na veřejné příjmy a veřejné výdaje. Jedná se o skutečné finanční transakce, které buď plynou směrem do státní pokladny, nebo je jejich vláda vydává podnikatelským a jiným subjektům, domácnostem či zahraničí (6).

Je třeba si uvědomit, že se nejedná o nástroje v podobě veličin s přesnými hodnotami. Naopak se jedná o předpokládané hodnoty, vycházejících ze stanovených sazeb, vyměřovacích základů, definovaného okruhu konkrétních cílových skupin a podobně. Tyto nástroje je však třeba plánovat s přihlédnutím na aktuální a předpokládaný ekonomický vývoj.

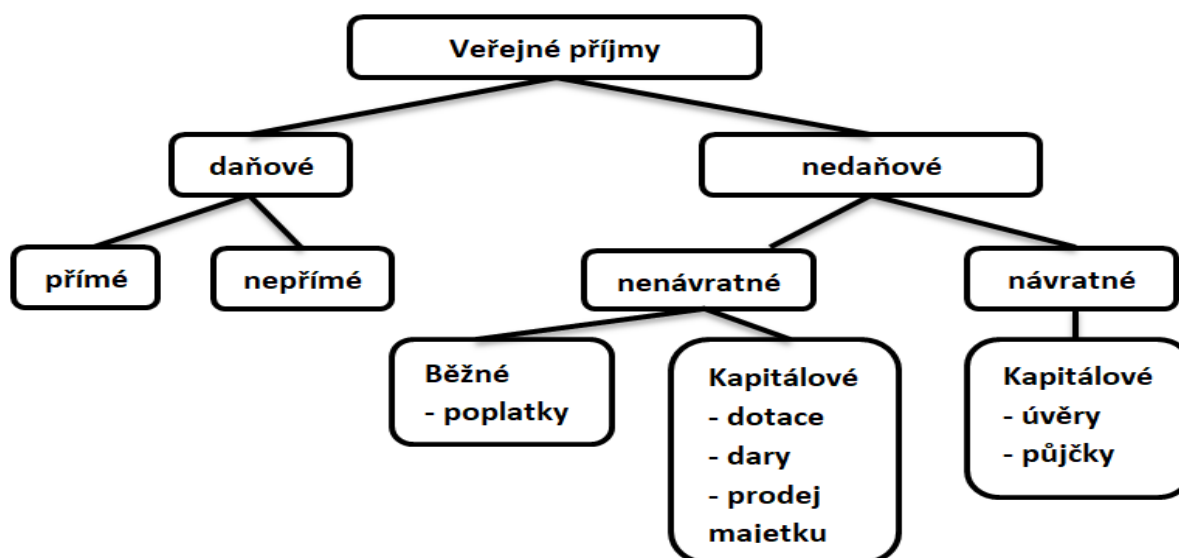
Také je důležité umět odhadnout, ve kterém okamžiku by mělo dojít ke změně ve struktuře, způsobu používání nebo velikosti daného nástroje (6).

Veřejné příjmy fiskální politiky

Postavení veřejných příjmů ve fiskální politice není problémem finančního zajištění likvidity, ale problémem cílevědomého financování, které se obvykle řeší tak, aby byl při daném produkčním potenciálu vytvořen prostor pro veřejné výdaje bez dalšího zvyšování inflace (6). Inflace je důležitá, protože například zvýšení daní by sice řešilo problém nedostatku příjmů, ale na druhé straně by mělo negativní dopad na inflaci, což by v konečném důsledku mohlo vést i k nedodržení nadnárodně stanovených cílů ohledně výšky inflace. Evropská komise udává výši inflace členskými státy před zavedením eura. Její hodnota nesmí být vyšší než 1,5 procentních bodů nad mírou inflace tří členských států, které se vyznačují nejnižší mírou inflace.

Z uvedeného vyplývá, že daně mohou mít výrazný vliv na vývoj ekonomiky. V odborných člancích se opakovaně zmiňuje význam nepřímého vlivu daní na agregátní poptávku, a to prostřednictvím jejich dopadu na úroveň spotřeby a investic. Jak je známo, změny ve výši uvedených veličin mají makroekonomický vliv na agregátní poptávku. Obecně se mluví o multiplikačním efektu fiskálních multiplikátorů, konkrétně se jedná o výdajový, daňový multiplikátor a multiplikátor vyrovnaného rozpočtu. Při bližším pohledu na veřejné příjmy ve fiskální politice a její struktuře, je zřejmé následující členění z hlediska původu vzniku těchto příjmů:

Obrázek 2: Členění veřejných příjmů

Zdroj: MAAAYTOVÁ A., OCHRANA F., PAVEL J. a kol. Veřejné finance v teorii a praxi, první vydání, Grada Publishing a.s., 2015

Z obrázku vyplývá, že ekonomická teorie rozlišuje daňové příjmy (platby od právnických a fyzických osob, obyvatelstva, případně jsou výsledkem působení státu na trhu) a nedaňové příjmy. Daňové příjmy se dále člení na přímé a nepřímé. Nedaňové příjmy jsou rozděleny na nenávratné a návratné. Z uvedených jsou nejdůležitější běžné příjmy, neboť představují nenávratný příjem. Tyto příjmy můžeme rozdělit i z hlediska druhového členění. Zajímavé jsou příjmy nenávratného charakteru (6):

- povinné platby - nepřímé platby (většina daní) a odůvodněné platby (poplatky, sankce a jiné),
- zisky z ekonomické činnosti státu na trhu - stát při jejich zisku nemusí využívat svou suverénní moc. Jedná se o zisky z ekonomické činnosti, kterou na trhu vykonává stát
- půjčky – jedná se o finanční prostředky, které se v podobě splátek vrací, tedy se s nimi stát zadlužuje

Veřejné výdaje fiskální politiky

Podobně jako v spotřebitelských domácnostech či podnicích, i stát je nucen přizpůsobovat své výdaje příjmem a naopak. Oba nástroje jsou zohledňovány současně, přičemž se dbá nebo by se mělo dbát na jejich vzájemné vztahy a dopady.

V literatuře je uvedena následující struktura výdajů (13) :

- administrativní členění z pohledu příslušnosti (ministrský princip) - toto členění bývalo považováno za hlavní členění výdajů, protože převážná většina výdajů patří pod rozhodovací pravomoc konkrétního ministerstva nebo má dané ministerstvo v souvislosti s těmito výdaji určité pravomoci. Jedná se tedy o členění výdajů podle politické odpovědnosti konkrétní instituce,
- ekonomické členění podle účelu použití (funkční členění) - v tomto případě se neřeší, odkud se finanční prostředky berou, ale za jakým účelem jsou výdaje použity. Například se může jednat o výdaje na vědu, výzkum, obranu a podobně,
- ekonomické členění podle časového rozdělení – rozlišuje se, zda budou dané výdaje využity pouze během probíhající periody nebo i v budoucnu například v podobě investic,
- ekonomické členění podle reálné dispozice - v závislosti na postavení státu v spotřebitelském řetězci (či zboží a služby přímo nakupuje nebo jen přerozděluje kupní sílu) jsou rozlišovány výdaje na zboží a služby a transferové výdaje (dotace, sociální příspěvky). Z fiskálního hlediska jsou transfery chápány jako záporné daně, neboť zvyšují disponibilní důchod a tedy spotřebu (8),

- členění na řádné a mimořádné výdaje - toto členění se uskutečňuje na základě několika kritérií:
 - periodicita - řádné výdaje jsou pravidelné, mimořádné výdaje naopak nepravidelné,
 - možnost plánování - řádně jsou plánovatelné, mimořádně ne,
 - přímá / nepřímá rentabilita (ve fiskálním smyslu) - mimořádně výdaje mohou zvyšovat rozpočtové příjmy přímo (poplatky spojené s využíváním služeb státních institucí) nebo nepřímo. Tento případ nastává například, když výdaje ovlivní produktivitu či poptávka a tím zároveň i daně. Při řádných výdajích se takové působení nevyskytuje,
 - způsob financování - doporučuje se, aby byly řádné výdaje financované řádnými příjmy (především z daní) a mimořádně mimořádnými,
 - časové rozdělení užítka - řádné výdaje zpravidla přinášejí užitek v daném rozpočtovém roce, přičemž užitek mimořádných výdajů přesahuje i do příštích období.

3.1.2.3 Typy fiskální politiky

Jak je uvedeno výše, vláda přizpůsobuje strukturu a velikost příjmů a výdajů ekonomické situaci státu. Podle stylu fiskální politiky, konkrétně podle jejího vlivu na agregátní poptávku jsou rozlišovány následující dva typy fiskální politiky (5).

Expanzivní fiskální politika

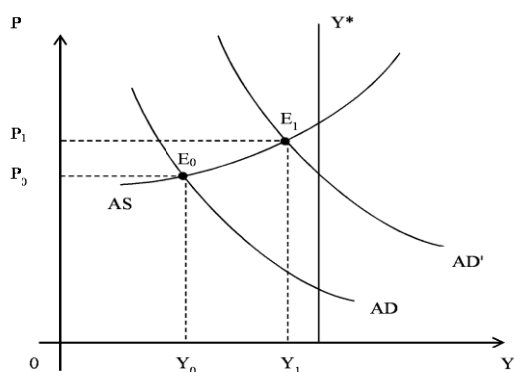
Expanzivní fiskální politika působí pozitivně na růst agregátní poptávky. Tento cíl je možné dosáhnout například snížením daní. Ty zvýší spotřební výdaje a tím i celkovou poptávku. Tehdy mluvíme o nepřímém vlivu. Vliv expanzivní politiky je v tomto případě obtížněji odhadnutelný, neboť výsledek závisí od soukromého sklonu k potřebě.

Je také důležité všimnout si vlivu této politiky na agregovanou nabídku. Snížení daní napomáhá podnikání, což má pozitivní dopad na agregovanou nabídku. Také je důležité zvažovat jak krátkodobé, tak i dlouhodobé dopady expanzivní politiky. Dopady krátkodobé a dlouhodobých účinků expanzivní politiky (7):

- krátkodobá expanzivní fiskální politika - v neokeynesovském pojetí mohou vzniknout dvě situace v souvislosti s expanzivní krátkodobou fiskální politikou, přičemž oba případy si ilustrujeme graficky.
 - Situace, kdy jsou výrobní faktory využívány nedostatečně:

V takové situaci nedosahuje skutečný produkt úroveň potenciálního a agregátní nabídka je pružná. Stát může zareagovat snížením daní nebo zvýšením nákupu zboží a služeb, čímž zvýší agregátní poptávku. Jak je možné pozorovat na následujícím obrázku, výsledkem je růst skutečného produktu, který se přiblížil k potenciálnímu, přičemž cenová hladina se zvýšila v menší míře než reálný produkt.

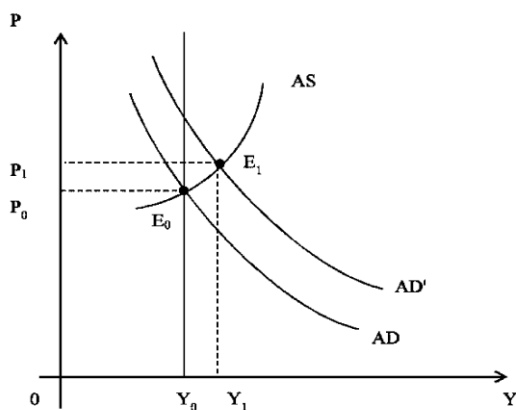
Obrázek 3: Expanzivní fiskální politika při nedostatečném využití výrobních faktorů

Zdroj: Hamerníková, B., Maaytová, A. a kol. Veřejné finance., druhé vydání, Wolters Kluwer ČR, 2010

- Situace, kdy jsou výrobní faktory využívány v plné míře:
Naopak, pokud jsou výrobní faktory plně využívány, agregátní nabídka není natolik pružná. V tomto případě vyvolají stejná vládní opatření (snížení daní, zvýšení vládních nákupů) jiný účinek. Zvýšení agregátní poptávky se projeví spíše v růstu reálné produktu.

Obrázek 4: Expanzivní fiskální politika při plném využití výrobních faktorů

Zdroj: Hamerníková, B., Maaytová, A. a kol. Veřejné finance., druhé vydání, Wolters Kluwer ČR, 2010

- Dlouhodobá expanzivní fiskální politika – v tomto případě hraje důležitou roli efekt vytlačování, který spočívá v poklesu investičních výdajů při zvyšování rozpočtových výdajů. Důsledkem je nezměněný objem reálného produktu za podmínky, že velikost ostatních součástí agregátní poptávky zůstane nezměněna. Pokud dochází k úplnému efektu vytlačování, z dlouhodobého hlediska se nemění úroveň reálného produktu, roste cenová hladina a rostou úrokové sazby.

Restriktivní fiskální politika

Její hlavní účinek spočívá v omezeném růstu agregované poptávky. V tomto případě rozlišujeme následující důsledky z hlediska časového (5):

- krátkodobá restriktivní fiskální politika – v případě, že se v ekonomice nacházejí nevyužité výrobní zdroje a zaměstnanost je vysoká, restriktivní politika snižuje reálný produkt. Jiné důsledky má krátkodobá restriktivní politika, pokud se skutečný produkt blíží k potenciálnímu. V takovém případě dochází ke snižování cenové hladiny,
- dlouhodobá restriktivní fiskální politika má více dopadů:
 - klesá cenová hladina,
 - klesá nominální a reálná úroková sazba
 - rostou soukromé investice
 - v případě, že jsou soukromé investice nahrazeny snížením státních výdajů na nákup zboží a služeb, nemění se úroveň zaměstnanosti a reálného produktu.

Pokud je agregátní poptávka příliš velká ve vztahu k potenciálnímu produktu, vzniká tlak na cenovou hladinu a dochází k inflaci. V takovém případě může pomoci například restriktivní daňová politika. Zvýšení daní způsobí snížení disponibilního příjmu a tím i agregátní poptávky, přičemž se projeví brzdný účinek v oblasti růstu cenové hladiny (14).

3.2 Státní rozpočet

Státní rozpočet má významné místo v hospodářské politice státu. Jedná se o zákon, který je zároveň plánem rozpočtových příjmů a výdajů státu a zároveň slouží jako nástroj vlády na ovlivňování agregátní poptávky a nabídky, čímž ovlivňuje i ostatní makroekonomické veličiny.

Tato část práce se zabývá základními pojmy, které s touto problematikou souvisí, přičemž dále bude kapitola zaměřena na samotný státní rozpočet, jeho historický vývoj, funkce a legislativní úpravu celé problematiky, konkrétně základní charakteristiku

rozpočtového práva, rozpočtových právních norem, finančních předpisů týkajících se rozpočtů obcí a vyšších územních celků a také pravidel rozpočtové klasifikace.

3.2.1 Základní charakteristika státního rozpočtu

V souvislosti se státním rozpočtem existuje řada pojmů, které jsou s danou oblastí úzce spjaty. Spadají sem mezi jinými pojmy jako veřejný rozpočet, státní rozpočet, rozpočtový deficit, přebytek či veřejný dluh a jiné. Tato část je věnována právě vymezení obsahu daných pojmů. Cílem je nabytí lepší orientace v diskutované problematice a také specifikaci státního rozpočtu a jeho funkcí.

3.2.1.1 Rozpočet a veřejný rozpočet

Vzhledem ke skutečnosti, že státní rozpočet jako předmět zájmu této práce představuje až určitou konkrétní kategorii v rámci systému rozpočtů, je třeba nejprve specifikovat obecnou teoretickou základnu spojenou s tímto pojmem. Jedná se o kategorii rozpočtu a veřejného rozpočtu.

Rozpočet

Rozpočet je možné definovat jako "finanční plán, ve kterém se porovnávají všechny předpokládané příjmy a výdaje určité hospodářské jednotky za určité období - týden, měsíc, ale obvykle rok, a to vždy v peněžním vyjádření" (5). Jinak řečeno, rozpočet je porovnávání příjmů a výdajů, jehož cílem je efektivní hospodaření s finančními prostředky. Pojem rozpočet se však nespojuje jen s hospodařením státu, ale i s ostatními jednotkami, ať už se jedná o domácnosti či firmy a podobně. Z tohoto úhlu pohledu rozlišuje teorie následující druhy rozpočtů:

- domácí (rodinný) rozpočet – vztahuje se na příjmy a výdaje domácností
- autonomní rozpočet – jedná se o rozpočet firem, společností, organizací
- rozpočty nižších vládních úrovní - obecní, regionální, případně jiné formy místní samosprávy,
- rezortní rozpočet – rozpočet konkrétního ministerstva, odvětví,
- národní rozpočet – může mít formu státního rozpočtu, federálního či spolkového,
- nadnárodní rozpočet – rozpočet nadnárodní společnosti, instituce, organizace.

Veřejný rozpočet

Veřejný rozpočet je základním článkem fungování státu na jakékoliv vládní úrovni. Je sestavován povinně a každoročně, vždy na následující kalendářní období. Zpravidla se jedná o kalendářní rok. Podléhá kontrole příjmové a výdajové stránce, jelikož mluvíme o finančním plánu, který musí dosáhnout svých cílů a úkolů během svého rozpočtového období. Sestavení je poměrně náročným a z časového hlediska dlouho trvajícím procesem. Je povinností vlády takový rozpočet sestavit. Náročnost sestavení takového rozpočtu také odpovídá zohledněním z mnoha podřízených kapitol.

Veřejné rozpočty jsou schvalovány volenými orgány (Poslanecká sněmovna, zastupitelstva) a řídí se následujícími zákony:

Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění zákonů č. 320/2001 Sb. a č. 450/2001 Sb.

Zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní), ve znění zákonů č. 492/2000 Sb. a č. 483/2001 Sb.

3.2.1.2 Státní rozpočet

Státní rozpočet je významným nástrojem politiky státu a jako takový zosobňuje několik různých funkcí. Příklady, jak se dívat na funkci státního rozpočtu (15):

- centralizovaný peněžní fond - soustřeďuje a přerozděluje převážnou část finančních prostředků rozpočtové soustavy,
- nejdůležitější bilance státu - ukazatel hospodaření státu, který porovnává jeho příjmy a výdaje a zjištěný rozdíl,
- finanční plán - státní rozpočet je závazným finančním plánem a má podobu zákona. Při závažných změnách v ekonomice může být plán pozměněn,
- významný nástroj fiskální politiky - rozpočtové příjmy a výdaje jsou nástrojem státu na udržování a dosahování stability ekonomiky a ekonomického vývoje. Ovlivňují agregovanou nabídku a poptávku a také zaměstnanost,
- důležitá právní norma - státní rozpočet je každoročně schvalován formou zákona.
- Rozpočtový rok – je shodný s kalendářním rokem.

Statní rozpočet může v určitém rozpočtovém roce vykazovat různé výsledky. V odborné teorii se rozděluje na následující možnosti (7):

- přebytkový rozpočet – vzniká v momentě, kdy rozpočtové příjmy na dané období jsou vyšší než výdaje,
- vyrovnaný rozpočet – o tomto stavu můžeme hovořit v momentě, kdy dané veličiny příjem a výdaje jsou vyrovnané
- deficit rozpočtu – je opačným vyjádřením stavu přebytkového rozpočtu, tedy že výdaje státního rozpočtu převažují nad příjmy. Stát vynaložil více prostředků, než původně plánoval.

V souvislosti s bilancí státního rozpočtu a speciálně v souvislosti s pojmem deficit je třeba navíc rozeznávat kategorie strukturální a cyklický. Strukturální rozpočet odpovídá stavu ekonomiky na úrovni potenciálního produktu, přičemž strukturální deficit je důsledkem záměrných opatření vlády. Naopak pojmy cyklický rozpočet a cyklický deficit jsou provázané s aktuálním stadiem ekonomického cyklu a jsou pod vlivem exogenních faktorů. V takovém případě se ekonomika nenachází na úrovni potenciálního produktu. Cyklický rozpočet je také možné vnímat jako rozdíl mezi skutečným rozpočtem a strukturálním rozpočtem, kde skutečný rozpočet udává obraz o nominálních rozpočtových příjmech a výdajích.

Veřejný dluh

V případě, že dlouhodobě dochází k rozpočtovému schodku, jinak řečeno, pokud výdaje státu překračují příjmy do státní pokladny, dochází postupem času ke vzniku veřejného dluhu. Nicméně, je třeba si uvědomit, že ne celý deficit veřejných financí je transformován do dluhu. Výsledná hodnota závisí na způsobu financování deficitu. Součástí dluhu se stává pouze ta část, která je krytá dluhovým financováním. Jedná se o následující formy financování, a to za předpokladu, že rozpočtové příjmy jsou tvořeny příjmy z daňových odvodů a eliminací skutečnosti, deficit lze financovat i pomocí státních finančních aktiv (5):

- prodej vládních obligací soukromému sektoru,
- půjčka od centrální banky,
- prodej vládních obligací do zahraničí.

Dalším pohledem na financování deficitu rozpočtu zahrnuje následující formy (5):

- dluhové financování - transformace deficitu do veřejného dluhu. Konkrétně se jedná o emisi státních dluhopisů a jejich prodej a také o využití zahraničního financování,
- emisní financování - krytí deficitu půjčkou z centrální banky, tedy úvěrovou emisí peněz. Tento způsob však vede k růstu inflace,

- privatizace a s ní související prodej státních aktiv.

Bez ohledu na to, jakým způsobem je rozpočtový schodek financován, zpravidla dochází ke vzniku negativních dopadů. Může se jednat o zvýšení zahraničního dluhu, zadlužení vůči soukromému sektoru, růst inflace, snížení hodnoty majetku státu a podobně.

Veřejný dluh je problémem mnoha zemí, jehož řešení vyžaduje komplexní přístup. Hledání takového řešení je o to těžší, že se dotýká tak hospodářského života státu, jakož i společenského a politického života. Na druhé straně, dluh státu bývá považován i za nástroj, který má potenciál zajistit rozvoj ekonomiky, případně je možné s jeho pomocí regulovat hodnoty některých makroekonomických veličin.

Veřejný dluh je definován jako "velikost zadlužení veřejného sektoru (veřejné vlády) vůči domácím a zahraničním věřitelům danou sumou závazků veřejné vlády, centrální úrovně i úrovně územní samosprávy (subjektů veřejných financí) vůči subjektům jiných sektorů hospodářství" (6). Pojem veřejný dluh je považován za přesnější vyjádření než vládní či státní dluh, protože z dlouhodobého hlediska pocítuje důsledky především veřejnost (5). Vláda sice může využívat nástroje na regulaci dluhu, ale z časového hlediska následky nese stát, konkrétně veřejnost. Navíc státní dluh je teorií pojímán jako část veřejného dluhu, konkrétně ta část, která odpovídá dluhu centrální úrovně veřejné vlády. Na druhé straně právě tato část má zpravidla největší podíl na veřejném dluhu jako takovém.

Pokud je na celou problematiku pohlíženo z hlediska přijaté legislativy, je třeba si uvědomit, že jsou rozlišovány různé úrovně veřejné vlády, což ovlivňuje i pohled na pojmy veřejný a státní dluh. Veřejný dluh je tedy dluh vlády, resp. státu, avšak je propojen na ostatní složky veřejných rozpočtů. "Veřejný dluh představuje součet sald (schodků / přebytků) soustavy veřejných rozpočtů, soustavy mimorozpočtových fondů a společností, a rozpočtů veřejných organizací", přičemž zohledňuje i závazky z přijatých státních záruk (5). Jinak řečeno veřejný dluh zahrnuje kromě státního dluhu i dluh místní samosprávy a dalších složek.

Příčin vzniku veřejného dluhu je několik. Lze je rozdělit na rozpočtové a mimorozpočtové příčiny. Za rozpočtovými příčinami se skrývá především silná podpora veřejných výdajových programů a hospodářská politika orientovaná na podporu ekonomického růstu fiskálními nástroji (6). Samotnými rozpočtovými příčinami jsou hlavně primární schodek, konkrétně ta jeho část, která je financována pomocí zadlužování. Mezi mimorozpočtové příčiny lze zahrnout ty, na které vláda nemá přímý dopad. Jedná se například o saldo platební bilance, směnný kurz měny, nutnost řešit důsledky živelných katastrof, financování válečných výdajů, závazky na odškodnění obyvatelstva a podobně.

Významný vliv na vzniku veřejného dluhu mají v zemi důchody. Vysoké důchody mají za důsledek i vyšší příjmy z daní, což se pozitivně odráží na bilanci státního rozpočtu. Opačný efekt nastává v případě nízkých důchodů. Veřejný dluh dále ovlivňují i inflace, úroková míra. V ekonomice nastávají rozdíly ve způsobech kvantifikace veřejného dluhu a rozpočtového schodku (5).

Existuje velké množství způsobů členění veřejného dluhu. Z uvedeného důvodu je typologie veřejného dluhu kvůli přehlednosti vyobrazena v následující tabulce

Následně bych rád definoval další důležité pojmy (6):

- Rozpočtování - Informační systém, jehož úkolem je zvládnout celý průběh rozpočtového procesu. Umožňuje předvídat podmínky a očekávaný výsledek hospodaření, odhalovat možnosti regulace sestavování rozpočtu, zvyšuje schopnost zvládnout analýzy ovlivňujících podmínek.
- Rozpočtové provizorium - Situace na začátku rozpočtového období, dokud není projednán a schválen rozpočet. Dočasná úprava rozpočtového hospodaření.
- Rozpočtová pravidla – Předpisy, které upravují vztahy a postup při rozpočtovém plánování, schvalování a plnění rozpočtu. Rovněž určují základní práva a povinnosti při hospodaření s rozpočtovými prostředky.
- Rozpočtová klasifikace - Standardizované třídění příjmů a výdajů státního rozpočtu určené ministerstvem financí a vydané ve formě opatření.
- Rozpočtová kapitola - Organizační jednotka odvětvové skladby členění výdajů státního rozpočtu. Kapitulu označují resortní příslušnost.
- Rozpočtové a příspěvkové organizace - Zavádějí se k plnění úkolů státu nebo nižších vládních úrovní. Zabezpečují plnění základních veřejných funkcí nebo výkon veřejně prospěšných činností, které jsou zcela nebo částečně financovány ze státního rozpočtu nebo z rozpočtu nižší vládní úrovně.
- Rozpočtové právo - Souhrn právních norem upravujících rozpočtový proces. Základní ustanovení se nachází v Ústavě.
- Rozpočtová politika - Předmětem její činnosti je sledovat vývoj rozpočtových příjmů a výdajů, zajišťovat rovnováhu rozpočtu a způsob krytí jeho deficitu nebo použití přebytků.
- Rozpočtové absolutorium - Schválení výsledků plnění rozpočtů na základě závěrečného ustanovení veřejným orgánem.

- Rozpočtová pravidla - Zákonná norma upravující daňové určení, způsob nakládání s prostředky státního rozpočtu, sankční normy a podobně.
- Rozpočtový přesun - Přesun limitu rozpočtových výdajů mezi položkami, paragrafy, oddíly a kapitolami v průběhu plnění rozpočtů.
- Rozpočtová vládní rezerva - Úspory státu vytvořené při státním hospodaření v uplynulém období, které jsou uloženy jako depozitum v bance. Úkolem rezervy je krýt případný deficit.
- Rozpočtová soustava - Soustava veřejných rozpočtů. Je základním nástrojem veřejných financí.

3.2.1.3 Funkce státního rozpočtu a cíle rozpočtové politiky

Stejně jako fiskální politika, i státní rozpočet se vyznačuje funkcemi, které plní. Vzhledem ke skutečnosti, že se jedná o významný nástroj fiskální politiky, mají i jeho funkce důležité místo v rámci celé problematiky. Teorie vymezuje následující funkce státního rozpočtu (15):

Alokační funkce

Zajišťování veřejných statků podléhá jiným zákonitostem a pravidlům, než zajišťování soukromých statků. Vzhledem ke skutečnosti, že v tomto případě je důležitější potřebnost daného statku, a nikoliv zisk z jeho prodeje, nejsou tržní mechanismy dostačující. Ani cenu statku nelze určovat podle užitku pro spotřebitele, neboť tento je v případě veřejných statků obtížně měřitelný. Mnohdy se jedná o statek, který sdílí celé město či obec (užitek tedy může být omezen například lokálně). Může nastat stav, že občané z veřejného statku nepocítují přímý užitek, a tak nemají vůli za něj platit. Neochota platit může vyplývat i z názoru občanů, že statek pro ně není nutný a že z něj i v tomto případě nemají žádný užitek.

Z uvedeného vyplývá, že úkolem státu je rozhodovat o složení, množství, ceně a podobě statků, které je třeba vyrobit. Na druhé straně není podstatné, zda statek vyrobí soukromá nebo státní firma. V obou situacích se jedná o veřejné zabezpečení, neboť statky jsou hrazeny ze státního rozpočtu.

Alokační funkce tedy spočívá v rozdělování sebraných rozpočtových příjmů tam, kde to vláda považuje za nejdůležitější. Jedná se o alokování výdajů. Při tom nesmíme zapomínat na vedlejší vliv této funkce, a to na alokaci soukromých investic. Subjekty soukromého sektoru mohou být ovlivněny lokálním směřováním vládních výdajů či objektem, do kterého tyto výdaje plynou.

Redistribuční funkce

Redistribuční funkce se zabývá rozdělováním důchodů v podobě sociálních dávek, transferů pro znevýhodněné skupiny obyvatelstva a podobně, takže je silně ovlivněna mírou sociálního citění vládnoucí strany.

Z uvedeného vyplývá, že cílem redistribuční funkce je zmírnění penzijních a sociálních nerovností. Rozhodování o distribuci důchodů je velmi citlivou tématikou, neboť pokud by stát přerozdělil málo prostředků, pravděpodobně by to způsobilo nespokojenost občanů. Naopak, přílišné rozdávání může v některých případech (dávka v nezaměstnanosti, rodičovské příspěvky) vést k nezodpovědnosti občanů. Ti se začnou příliš spoléhat na podporu státu, či dokonce eliminují snahu se postarat sami o sebe (5).

Stabilizační funkce

V části věnované fiskální politice je uvedeno, že se vláda v závislosti na tom, zda je třeba ekonomiku státu posílit nebo přibrzdit její vývoj rozhoduje mezi expanzními nebo omezujícími opatřeními. Pro tento účel jí jako nástroj slouží i státní rozpočet. To znamená, že s jeho pomocí buď zlepšuje situaci obyvatelstva, čímž zvyšuje jejich disponibilních důchod a tím i celkovou poptávku nebo naopak může oslabovat příliš prudký ekonomický rozvoj například rozhodnutím o zvýšení daňových a odvodových příjmů do státní pokladny. Možných opatření je velké množství, avšak jejich společnou charakteristikou je potenciál pozitivně působit na ekonomickou stabilitu země. Přirozeně se o vhodné intenzitě a podobě zásahů státu do ekonomiky vedou dlouhodobé spory, čehož důkazem je i existence mnoha ekonomických teorií.

Kontrolní (signalizační) funkce

Tato funkce státního rozpočtu umožňuje vládě kontrolovat velkou část finančních toků v ekonomice státu, a to prostřednictvím rozpočtových příjmů a výdajů. Také má takto lepší dohled nad hospodařením a účtováním subjektů soukromého sektoru, a to prostřednictvím výběru daní a odvodů, které jsou součástí rozpočtových příjmů a také za pomoci s tím související administrativy. Způsobilst na tuto kontrolu vyplývá z požadavku na kontrolu státního rozpočtu, neboť se jedná o celospolečenský, veřejný zdroj příjmů a výdajů.

Regulační (stimulační) funkce

Princip jejího fungování je podobný jako v případě stabilizační funkce, avšak v tomto případě se jedná spíše o přímé a konkrétní zásahy do finančního řízení soukromého sektoru, konkrétně pomocí regulace cen, mezd a zaměstnanosti. Zpravidla se jedná například o regulaci cen produktů a služeb monopolů, nebo provozovatelů všeobecně prospěšných služeb

(ceny energií). Taktéž tento způsob regulace a zásahů státu do ekonomiky je vnímán protichůdně.

S funkcemi státního rozpočtu úzce souvisí i cíle rozpočtové politiky, které by měli plnit následující tři hlavní cíle:

- udržovat agregátní fiskální disciplínu - makroekonomický aspekt,
- alokovat zdroje v souladu s prioritami (společnosti, resp. Vlády) - alokační výkonnost,
- podpořit hospodárné a efektivní využití veřejných zdrojů (efektivní poskytování veřejných služeb) - technická efektivnost.

Z výše uvedeného vyplývá, že rozpočtová politika je souhrnem množství aktivit ve více různých oblastech. Jedná se o komplexní činnost, jejímž úkolem je dosáhnout již zmíněné cíle, a tak umožnit i státnímu rozpočtu, aby mohl plnit své funkce. Avšak při sestavování státního rozpočtu a hledání způsobů, jak efektivně rozplánovat státní výdaje a příjmy je rozpočtová politika konfrontována s existencí veřejného dluhu a nutností jeho eliminace, či snahy nezvyšovat ho.

3.2.2 Legislativa rozpočtových pravidel v České republice

Činnost státu a jeho součástí vyžaduje regulaci, která musí podléhat určitým pravidlům, aby se zajistila spravedlnost a jednotnost souvisejících úkonů. Výjimkou není ani finanční právo. Důkazem je velké množství zákonů zaměřených na finanční záležitosti státu. Součástí finančního práva je i rozpočtové právo, které se speciálně zabývá různými stránkami problematiky veřejných rozpočtů.

Mezi důležité legislativní úpravy patří Zákon č. 457/2016 Sb. o státním rozpočtu České republiky na rok 2017. Zákon o státním rozpočtu navrhuje vláda a schvaluje Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. Způsob financování kapitol státního rozpočtu vymezuje zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů.

3.2.3 Rozpočtový proces

Za státem stanový proces rozpočtování odpovídají orgány finanční soustavy, včetně dalších orgánů spojených se sestavením veřejného rozpočtu, jeho projednávání a následným schvalováním (4). Jak již bylo zmíněno, rozpočtové období odpovídá jednomu roku a v ČR se kryje s kalendářním rokem.

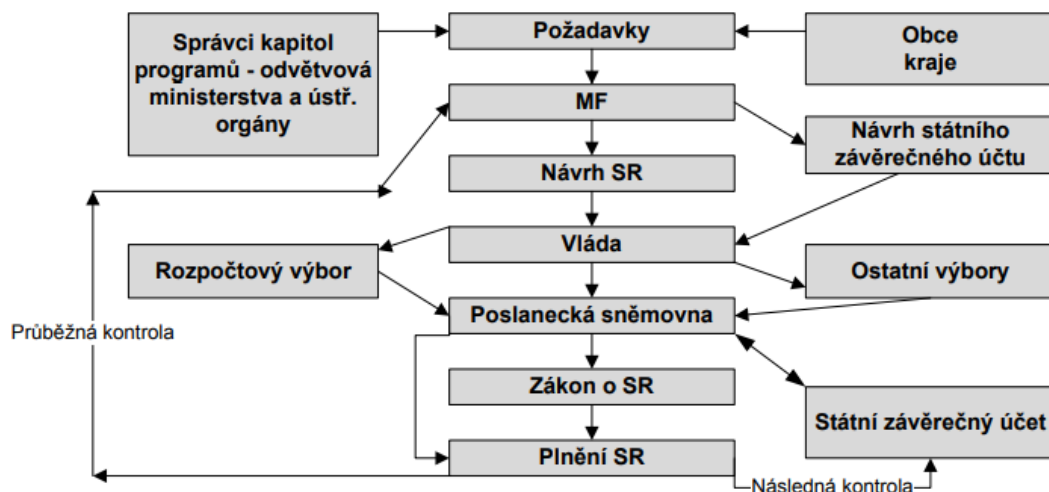
Z pohledu státního rozpočtu se jedná o nejvyšší typ rozpočtu, proto jeho schválení je velmi důležitý proces, ve kterém je nutno dodržovat několik zásadních kroků v souladu se zákonem (16):

1. sestavení finančního plánu = návrhu rozpočtu,
2. projednávání a schválení rozpočtu v Parlamentu České republiky,
3. plnění rozpočtu (realizace), tj. hospodaření podle schváleného rozpočtu během rozpočtového období a možné schvalování úprav během rozpočtového období,
4. kontrola plnění rozpočtu - průběžná, nebo následná.

3.2.3.1 Rozpočtový proces státního rozpočtu ČR

Proces, jak bylo zmíněno, upravuje zákon o rozpočtových pravidlech. Na návrhu veřejného rozpočtu se pracuje přibližně půl roku a déle. Na základě požadavku Ministerstva financí je nutné sestavit tříletou rozpočtovou prognózu na roky následující. Její plnění by se mělo zpřesňovat na základě let minulých, ale stále se jedná o prognózu.

Obrázek 5: Přehled rozpočtového procesu ČR

Zdroj: PEKOVÁ, Jitka. Veřejné finance. 3.přepřac.vyd. Prah: ASPI, 2005.

Podrobnější popis procesu:

1. Sestavení návrhu rozpočtu

Ministerstvo financí sestavuje návrh rozpočtu zhruba půl až tři čtvrtě roku před zahájením rozpočtového období. Základní údaje získává od jednotlivých ministerstev, ústředních orgánů a požadavků obcí a krajů. Návrh vychází z vývoje příjmů a výdajů státního rozpočtu z let

minulých a daného roku sestavování. Odhaduje se očekávané plnění rozpočtu, jejich příjmů a výdajů. Tento proces počítá s mnoha proměnnými, jako např. vývoj agregátní poptávky, vývoj HDP, vývoj předpokládané míry inflace, vývoj nezaměstnanosti, vliv uvažovaných změn v příjmech a výdajích státního rozpočtu apod.

Poté se do procesu zapojí Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, která rozhoduje o jeho schválení.

2. Projednávání a schválení rozpočtu

Návrh státního rozpočtu je nejdříve projednán ve vládě a následně předložen Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR k jeho projednání a případně schválení. Před diskuzí nad případným schválením, převážně rozpočtů jednotlivých kapitol, vystoupí s návrhem ministr financí. Jednou možností výsledku diskuze je to, že se návrh vrací ministerstvu financí zpět k přepracování. Jedním z důsledků neschválení návrhu do potřebného termínu je hospodaření podle rozpočtového provizoria, které je nastaveno podle rozpočtu roku předchozího.

Návrh státního rozpočtu se projednává v několika čteních:

- první čtení – řeší se výše příjmů a výdajů, soldo státního rozpočtu, rozpočty krajů a obcí. V případě schválení těchto údajů, je nelze v následném čtení změnit,
- druhé čtení – ministr financí obhajuje návrh rozpočtu jednotlivých kapitol, který zohledňuje makroekonomické vývoje ČR v letech předchozích a prognózy roky následující. Vývoj inflace, tempo růstu HDP, stav nezaměstnanosti, rozdělení rozpočtových priorit, snížení deficitu a další,
- třetí čtení – v této fázi se projednávají především úpravy legislativně technické, gramatické, písemné nebo tiskové chyby. Také se začlení úpravy z přednesených pozměňovacích návrhů, uplatněných v předchozích čteních. V závěru Poslanecká sněmovna hlasuje o návrzích na zamítnutí vznesených návrhů v předchozím čtení, poté o změnách a návrzích k návrhu zákona. Na závěr se Sněmovna usnese, zda s návrhem znění státního rozpočtu souhlasí (17).

3. Realizace rozpočtu

Odpovědnost za realizaci rozpočtu spadá do kompetence ministerstva financí, které využívá činnosti orgánu Finančního ředitelství a Finančních úřadů. Za jednotlivá ministerstva zodpovídají ministři daných kapitol, kteří dohlíží na realizaci rozpočtu. Za státní pokladnu a její plnění odpovídá Česká národní banka, která vede příjmové a výdajové účty ČR.

4. Kontrola plnění rozpočtu

Po předchozích krocích přichází na řadu následná kontrola, kterou provádí samotné ministerstvo financí spolu s Nejvyšším kontrolním úřadem. Součástí kontrol je projednání zprávy o plnění rozpočtu, tedy státního závěrečného účtu, na jejímž znění se podílí vláda a zákonodárné orgány. Po skončení rozpočtového období se závěrečný účet dostane k projednání a ke schválení opět ministerstvu financí. Plnění státního rozpočtu se hodnotí průběžně a k tomu slouží Zpráva o plnění státního rozpočtu za 1. pololetí. Informace o plnění pokladny státního rozpočtu podává ministerstvo financí, které je následně hodnotí.

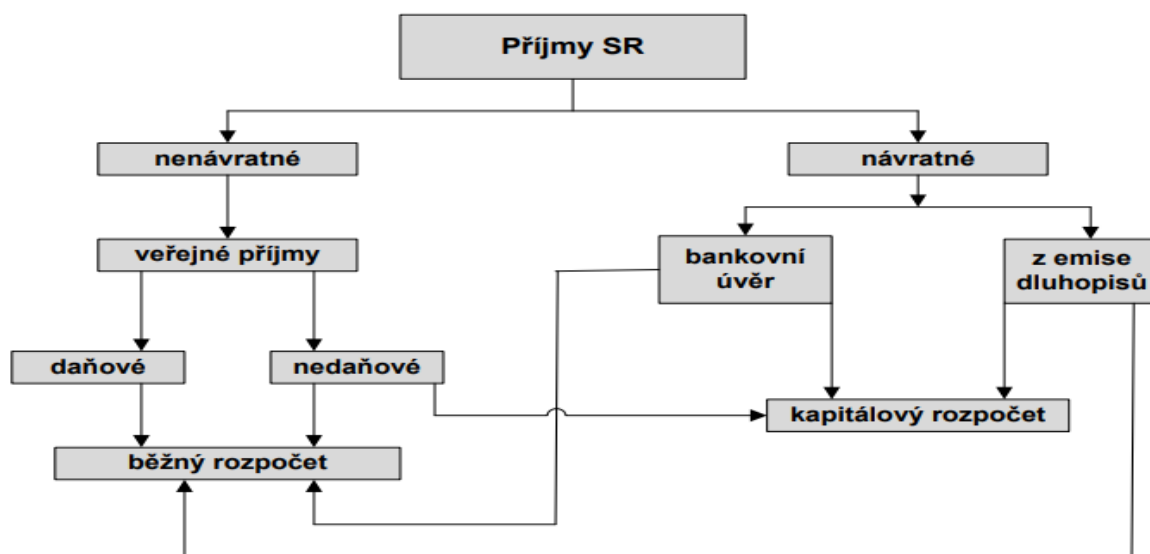
3.3 Příjmy a výdaje státního rozpočtu

V této části práce si přiblížíme příjmy a výdaje státního rozpočtu. Příjmy státního rozpočtu si rozdělíme na daňové, nedaňové a kapitálové. Výdaje rozčleníme z všeobecného pohledu na běžné a kapitálové, poté si představíme účelové a neúčelové dotace. Jak příjmy, tak i výdaje se člení do jednotlivých kapitol, ty vyjadřují působnost a odpovědnost ústředních orgánů státní správy.

3.3.1 Příjmy státního rozpočtu

Hospodářská politika daného státu ovlivňuje strukturu příjmů státního rozpočtu, ale v zásadě můžeme zobecnit rozdělení na daně, pojistné na sociální zabezpečení, cla a ostatní nedaňové příjmy. Pro lepší přehlednost nám poslouží následující obrázek.

Obrázek 6: Příjmy státního rozpočtu

Zdroj: PEKOVÁ, Jitka. Veřejné finance. 3.přeprac.vyd. Praha: ASPI, 2005

3.3.1.1 Daňové příjmy státního rozpočtu

Jedná se o nejdůležitější část příjmu do státního rozpočtu.

- Daně z příjmu – mají největší podíl daňových příjmů. Převážně individuální daň z příjmu, případně výnos nebo podíl ze zisku firem.
- Nepřímé daně – u těchto daní převládá jejich stabilita, jelikož se jedná o daň spotřební a daň z přidané hodnoty. U nepřímých daní rozlišujeme osobu plátce a osobu, která daň platí ze svých prostředků. Plátce je fyzická nebo právnická osoba, která statek poskytla, daň zaplatí konečný spotřebitel v ceně výrobku nebo služby.
 - Spotřební daně – jedná se o daň z piva, lihu, vína a meziproduktů, z minerálních olejů a tabákových výrobků (18). Správu této daně zajišťuje celní úřad. Zdaňovací období odpovídá jednomu kalendářnímu měsíci.
 - Daň z přidané hodnoty – tuto daň zaplatí koneční spotřebitelé či podnikatelské subjekty, které nemají nárok na odpočet daně (19).
- Majetkové daně – daň dědická, darovací a z převodu nemovitostí se řadí mezi daně jednorázové.
- Cla a celní poplatky – dovozní a vývozní daně neboli clo, jsou dalšími hlavními přínosy do státní kasy. Tyto prostředky se získávají z hodnoty při přechodu státní hranice, jedná se o jednorázově placenou daň. Nejedná se o daň uplatňovanou na každé zboží, ale jen na určité druhy. Výše daně se uvádí v celním sazebníku.

3.3.1.2 Nedaňové příjmy státního rozpočtu

Základním charakterem těchto příjmů jsou příjmy pravidelně se opakující a rovněž i příjmy neopakující se. Spadají sem uživatelské poplatky za služby, které zajišťuje nezisková organizace zřízená státem. Dalšími příjmy jsou příjmy z pronájmu státního majetku, přijaté úroky, příjmy od ČNB, sankční platby, správní a soudní poplatky a další.

3.3.1.3 Kapitálové příjmy státního rozpočtu

Do této kategorie spadají příjmy z prodeje státního majetku, z finančního investování, dotace z mimorozpočtových fondů, vratky z dříve poskytnutých transferů, příjmy z prodeje akcií a podobně.

3.3.2 Výdaje státního rozpočtu

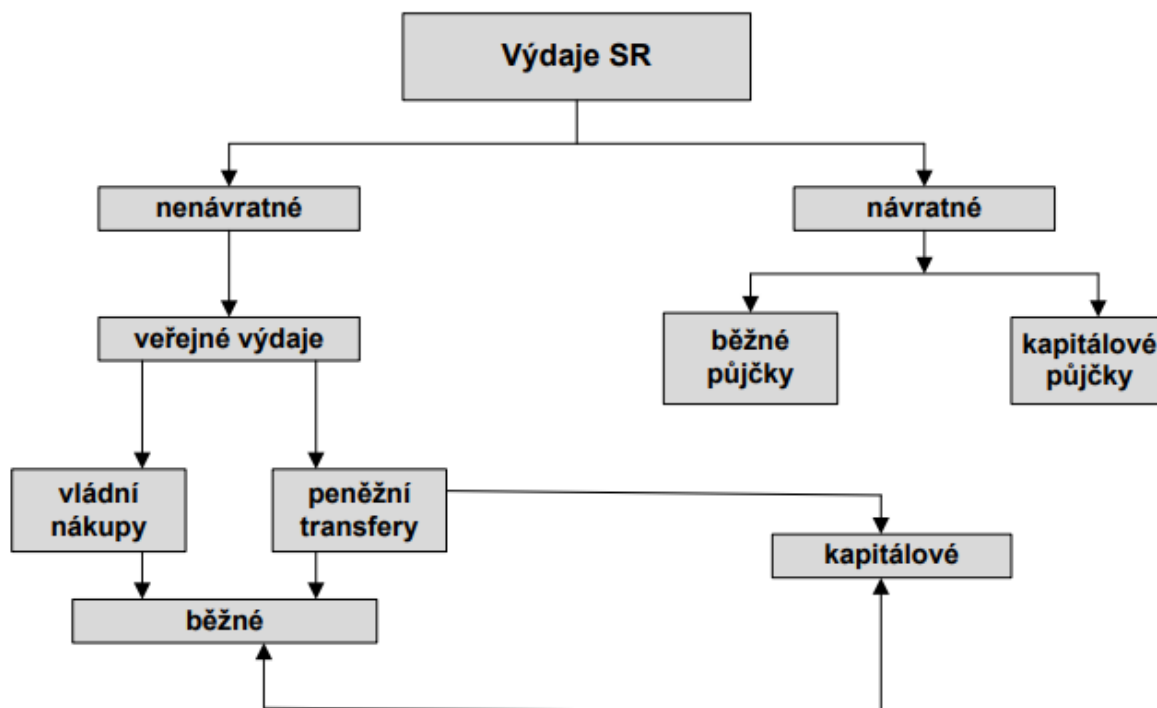
Stejně jako ve světě, tak i v ČR státní rozpočty stále rostou, v některých případech i rychleji než roste hrubý domácí produkt. Důsledkem decentralizace financování alokačních potřeb dochází k tomu, že klesá podíl těchto výdajů na celkové výdaje, které jsou zajišťovány vládními orgány na nižších úrovních a územními samosprávami. Omezení růstu alokačních výdajů a tím podílu na celkových výdajích je zapříčiněno rostoucími transferovými platbami v oblasti sociální. To má za následek méně prostoru k jejich využívání ve prospěch stabilizace ekonomiky.

Na druhé straně se zvyšuje podíl redistribučních výdajů v oblasti mandatorních výdajů a transferových plateb. Nedílnou součástí rostoucích výdajů jsou starobní důchody, celkově sociální výdaje, které jsou ovlivněny úrovní nezaměstnanosti, a jejich následky jsou řešeny formou podpory ze strany státu. Za zvyšujícím se státním dluhem jsou skryté výdaje na dluhovou službu.

Peněžní prostředky vydané ze státního rozpočtu lze dělit (20):

- financování běžných (provozních) a kapitálových (investičních) potřeb veřejnoprávních neziskových organizací, které jsou zřizovány státem za účel zajištění veřejných statků,
- vládní nákupy (hrazení potřeb organizací ve veřejném sektoru),
- peněžní transfery obyvatelstvu (běžné redistribuční výdaje),
- dotace na krytí ztráty státních podniků,
- dotace do rozpočtů nižších vládních úrovní a do rozpočtů územní samosprávy
- dotace na podporu zamezení vlivu a na řešení dopadů negativních externalit,
- dotace na výrobu tržních statků s regulovanými cenami.

Obrázek 7: Výdaje státního rozpočtu

Zdroj: PEKOVÁ, Jitka. Veřejné finance. 3.přepřac.vyd. Praha: ASPI, 2005

3.3.2.1 Běžné a kapitálové výdaje státního rozpočtu

Základní rozdělení výdajů státního rozpočtu máme na běžné a kapitálové, jejichž uváděný poměr mezi nimi je zhruba 8:1 (21).

Běžné výdaje státního rozpočtu

Odborná teorie o těchto výdajích hovoří jako o neinvestičních a ve výdajích převažujících. Tyto výdaje charakterizujeme jako setrvačné a jejich výše je každoročně jiná, avšak představují většinový podíl z celkových výdajů státního rozpočtu. Dále si lze tyto výdaje rozdělit na mandatorní výdaje, které si blíže představíme, a výdaje ostatní.

Mandatorní výdaje

Tyto výdaje, jinak řečeno obligatorní, musí dodržovat platné právní předpisy, jelikož jsou povinné ze zákona. Jejich růst často předbíhá růst příjmů státního rozpočtu, a tak vytěsňují ostatní výdajové položky. Nezbyvají pak finanční prostředky na investice, případně na vědu, výzkum a inovace.

Mandatorní výdaje se dále dělí podle skupiny, která tyto výdaje veřejně spotřebuje, a to na stát (například na vojenskou obranu, civilní ochranu, požární ochranu, justici, vězeňství a podobně) a na obyvatelstvo (sociální dávky, podpora v nezaměstnanosti, veřejné statky).

Kapitálové výdaje státního rozpočtu

Kapitálové výdaje státního rozpočtu mají charakter investic, vynaložených na jejich pořízení do veřejného sektoru.

3.3.2.2 Účelové a neúčelové dotace ze státního rozpočtu

Dotace mají formu podpory nižším úrovním vládních orgánů a samosprávám, a tyto dotace jsou nevratné. Mají charakter běžných nebo kapitálových dotací a obě tyto skupiny jsou buď účelové anebo neúčelové.

Účelové dotace

Výše v textu je uvedeno, že dotace mohou mít charakter běžných dotací, ale u účelových jsou to převážně dotace kapitálové a mají dvě formy:

- podmíněné – tuto dotaci může cílová skupina získat za předpokladu splnění podmínky, která ukládá, že získané finanční prostředky obohatí o své vlastní prostředky buďto rovnocenným anebo nerovnocenným podílem.
- nepodmíněné – u této dotace není dána podmínka spolufinancovat získané prostředky z vlastních zdrojů. Ve vyspělých zemích se od této dotace upouští z důvodu, že snižuje rozhodovací pravomoc místních orgánů v oblasti financování. Na druhou stranu se jedná o jeden z nepřímých nástrojů kontroly, jelikož poskytovateli připadá povinnost kontroly využití těchto prostředků. Jde především o dotace poskytnuté obcím určitých veřejných statků.

Neúčelové dotace

V Evropě se neúčelové dotace poskytují podle daného souboru ukazatelů, mezi které patří například:

- ukazatel demografického charakteru (počet obyvatel, hustota obydlí daného regionu),
- počet obydlí,
- průměrný příjem na obyvatele,
- rozloha území,
- hustota silniční sítě a další.

4 Analýza příjmů a výdajů státního rozpočtu České republiky

Čtvrtá kapitola práce má za úkol analyzovat vývoj příjmů a výdajů státního rozpočtu z různých úhlů pohledů. Ve vybrané vývojové řadě proběhla ekonomická krize, následná recese a oživení ekonomiky. Nahlédneme zde na tabulky a grafy týkající se uvedené problematiky. Je potřeba uvést, že ačkoliv v názvu diplomové práce je uvedeno období 2008 – 2017, tak práce je zpracována po vydání státního závěrečného účtu za rok 2019. Proto jsou roky 2018 a 2019 zahrnuty do analytické části práce.

V první části se zaměříme pouze na analýzu vývoje příjmů a výdajů státního rozpočtu, v další části se budeme zabývat strukturou státního rozpočtu a to jak v druhovém členění, tak v členění podle kapitol. V závěru čtvrté kapitoly se budeme zabývat mandatorními výdaji státního rozpočtu České republiky.

4.1 Vývoj příjmů a výdajů státního rozpočtu České republiky

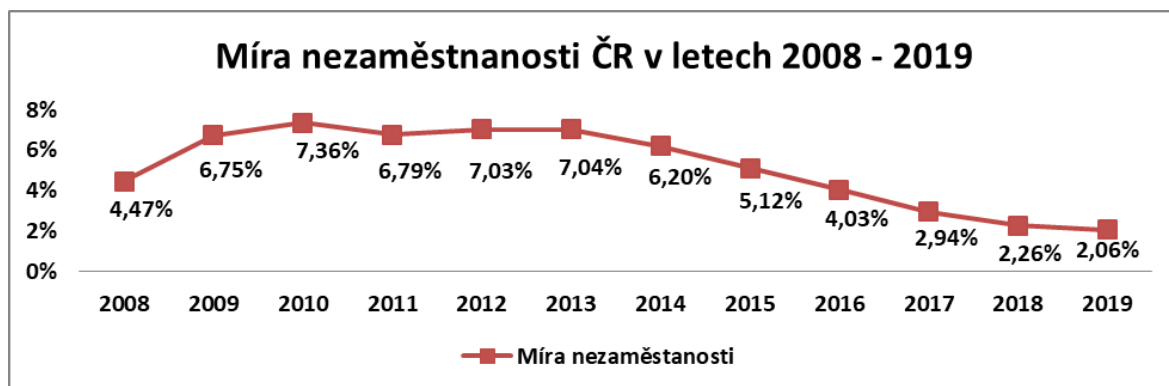
V úvodu kapitoly si uvedeme politickou situaci vně státu podle analyzovaného období. V roce 2008 byl premiérem Mirek Topolánek, s ministrem financí Miroslavem Kalouskem, kterého vystřídal Eduard Janota až v roce 2010. Premiéra vystřídal Jan Fischer, kterého po krátké době vystřídal Petr Nečas, který byl premiérem mezi roky 2010 a 2013. Mezitím se po roce do funkce ministra financí vrátil Miroslav Kalousek. Po ročním fungování v roce 2010 na pozici premiéra, obsadil pozici ministra financí v roce 2014 Jan Fischer, tedy opět na rok. Od té doby se tato pozice ustálila a řízením ministerstva se ujal na 4 roky Andrej Babiš. V roce 2019 se první ministryní financí stala Alena Schillerová. Když se vrátíme do roku 2013, tak v čele vlády stanul Jiří Rusnok, který jako nestraník úřadoval do ledna 2014. Vláda Bohuslava Sobotky byla vystřídána jako bývalým ministrem financí Andrejem Babišem v roce 2017. Důsledkem těchto zmatečných a krátkých vládnutí je neschopnost plnit předvolební programy volených stran, a tak dosáhnout požadované změny v ČR.

Dalším aspektem, ovlivňujícím ekonomiku státu, je demografická situace ČR. Jako většina států v Evropě, tak i naše republika má rychleji stárnoucí post-produktivního obyvatelstvo. To má za následek vyšší objem finančních prostředků na podporu důchodů a tím spojenou otázku důchodové reformy.

Na tuto problematiku navazuje míra nezaměstnanosti. V grafu č. jde vidět vliv ekonomické krize, poklesu průmyslové produkce a zpomalení ekonomického růstu. Zvyšování míry nezaměstnanosti má za následek zvýšení výdajů v oblasti sociální politiky

státu. V grafu je zřejmé, že v období přelomu let 2013 a 2014 dochází k poklesu míry nezaměstnanosti a tím zvyšující se zaměstnanosti obyvatelstva, vyšší produktivita práce.

Graf 1: Míra nezaměstnanosti ČR v letech 2009 – 2019 (v %)

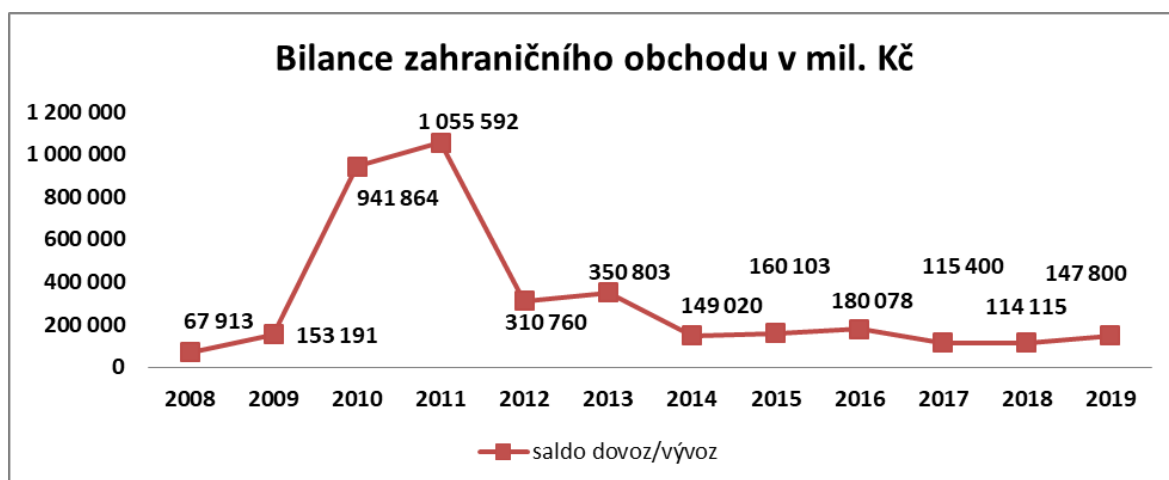
Zdroj: Vlastní zpracování podle dat MF, ČSÚ a PSP ČR, 2020

Bilance příjmů a výdajů státního rozpočtu a také velikost státního deficitu umožňují nabýt hodnotné informace jednak o hospodaření státu jako celku, ale také o stupni ekonomického vývoje dané země. Údaje v takové podobě jsou v případě potřeby snadno srovnatelné s úrovní deficitu či bilance příjmů a výdajů státního rozpočtu v jiných zemích.

V této podkapitole jsou zobrazeny výsledky horizontálních a vertikálních analýz vývoje skutečných, tedy realizovaných příjmů a výdajů státního rozpočtu.

Vývoj příjmů a výdajů rozpočtu je také ovlivněn ekonomickou situací ČR. Z následujícího grafu je zřejmé, že v ČR převažuje vývoz nad jeho dovozem zboží do zahraničí. Největší podíl na této statistice mají mladoboleslavská automobilka Škoda auto a automobilka Hyundai. Největším faktorem ovlivňujícím HDP, je spotřeba domácností.

Graf 2: Saldo zahraničního obchodu ČR v letech 2008 – 2019 (v mil. Kč)

Zdroj: Vlastní zpracování podle dat MF, ČSÚ a PSP ČR, 2020

V tabulkách č. 1 a 2 vidíme souhrnné příjmy a výdaje v letech 2008 až 2019. Na tyto tabulky navazuje graf č. 3, který zobrazuje také rozdíl mezi příjmy a výdaji, tedy bilanci (saldo) státního rozpočtu. Z uvedených dat je zřejmé, že jak příjmy, tak i výdaje plynule rostou, což souvisí s růstem ekonomiky.

Tabulka 1: Vývoj příjmů a výdajů státního rozpočtu ČR v letech 2008 – 2013 (v mld. Kč)

Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Příjmy	1 064,6	974,6	1 000,5	1 012,8	1 051,4	1 091,9
Výdaje	1 083,9	1 167,0	1 156,8	1 155,5	1 152,4	1 173,1

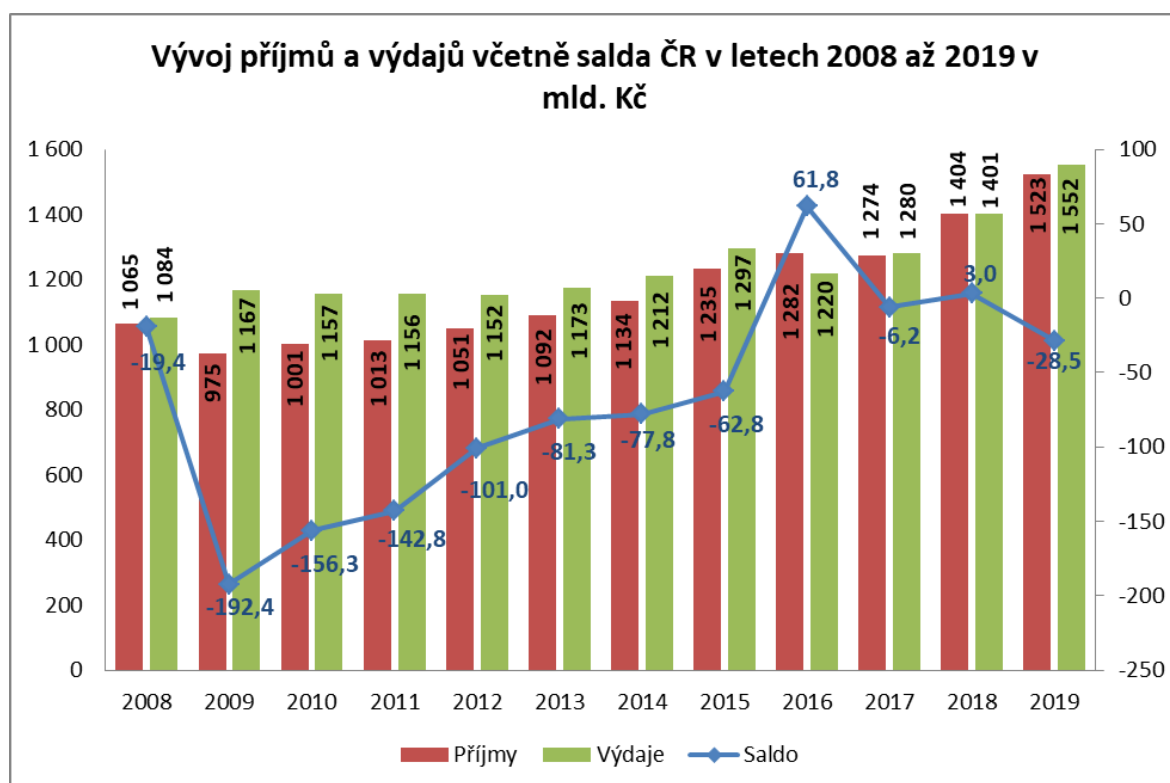
Zdroj: Vlastní zpracování podle dat MF, ČSÚ a PSP ČR, 2020

Tabulka 2: Vývoj příjmů a výdajů státního rozpočtu ČR v letech 2014 – 2019 (v mld. Kč)

Rok	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Příjmy	1 133,8	1 234,5	1 281,6	1 273,6	1 403,9	1 523,2
Výdaje	1 211,6	1 297,3	1 219,8	1 279,8	1 401,0	1 551,7

Zdroj: Vlastní zpracování podle dat MF, ČSÚ a PSP ČR, 2020

Graf 3: Vývoj příjmů a výdajů včetně salda ČR v letech 2008 až 2019 (v mld. Kč)

Zdroj: Vlastní zpracování podle dat MF, ČSÚ a PSP ČR, 2020

Ve sledovaném období vidíme v roce 2009 pokles příjmů rozpočtu, který pak postupně roste až do konce sledovaného období. U výdajů je vidět stejný trend růstu výdajů

až do roku 2016, kdy došlo k poklesu výdajů. Rozdíl mezi příjmy a výdaji je ovlivněn příjmy z rozpočtu Evropské unie (včetně Společné zemědělské politiky) ve výši 92,9 mld. Kč. V následujících dvou letech je rozpočet vyrovnaný, díky zavedení EET a nízké nezaměstnanosti.

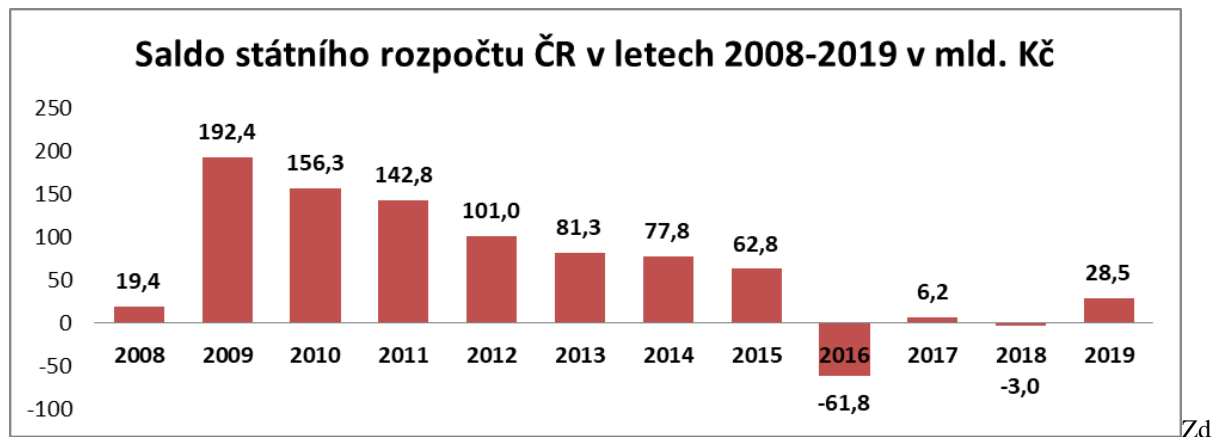
Celkový přehled vývoje státního rozpočtu, jeho příjmů, výdajů, salda a státního dluhu je uveden v příloze č. 1.

4.1.1 Analýza salda státního rozpočtu

V této části práce si vyhodnotíme závislost salda státního rozpočtu a vybraných makroekonomických veličin, které mají vliv na vývoj hospodaření státu. Vývoj salda státního rozpočtu si pro lepší představu uvedeme v následujícím grafu, na kterém je zřejmý šok z ekonomické krize hned na začátku sledovaného období. Následující roky se rozdíl mezi příjmy a výdaji postupně snižuje až do roku 2016. Poté se stát snaží udržet rovnováhu mezi zmíněnými veličinami, ale rok 2019 opět naznačuje zadlužování se státu.

V příloze č. 2 je uveden celkový přehled salda státního rozpočtu od roku 1998 až do roku 2019, včetně předpokladu na roky 2020 a 2021.

Graf 4: Saldo státního rozpočtu ČR v letech 2008 – 2019 (v mld. Kč)

roji: Vlastní zpracování podle dat MF, ČSÚ a PSP ČR, 2020

4.1.1.1 Vliv vývoje HDP a salda státního rozpočtu

Za pomoci korelačního koeficientu zjistíme vliv mezi vývojem HDP a salda rozpočtu v meziročních změnách zmíněných veličin. K výpočtu nám poslouží data z grafu č. 3, tabulka č. 3 a č. 4 a graf č. 4, které propojíme korelačním koeficientem zmíněným v kapitole 2.2 této práce. K tomu slouží vzorec:

$$r = S_{xy} / S_x S_y$$

kde

r...korelační koeficient

Sxy...kovariance proměnných X a Y

Sx...směrodatná odchylka proměnné X

Sy...směrodatná odchylka proměnné Y

Výpočtem získáme hodnoty v intervalu $\langle -1;1 \rangle$, přičemž hodnoty blíží se k -1 značí absolutní nepřímou závislost obou sledovaných veličin. Kladná hodnota blízká 1 naopak indikuje absolutní přímou závislost. Čím více se výsledek blíží nule, tím více síla vzájemného vztahu veličin klesá. Krajní hodnota nuly indikuje absolutní nezávislost obou sledovaných veličin.

Tabulka 3: Vývoj HDP ČR v letech 2008 – 2013 (v mld. Kč)

Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013
HDP	4 015	3 922	3 954	4 034	4 060	4 098

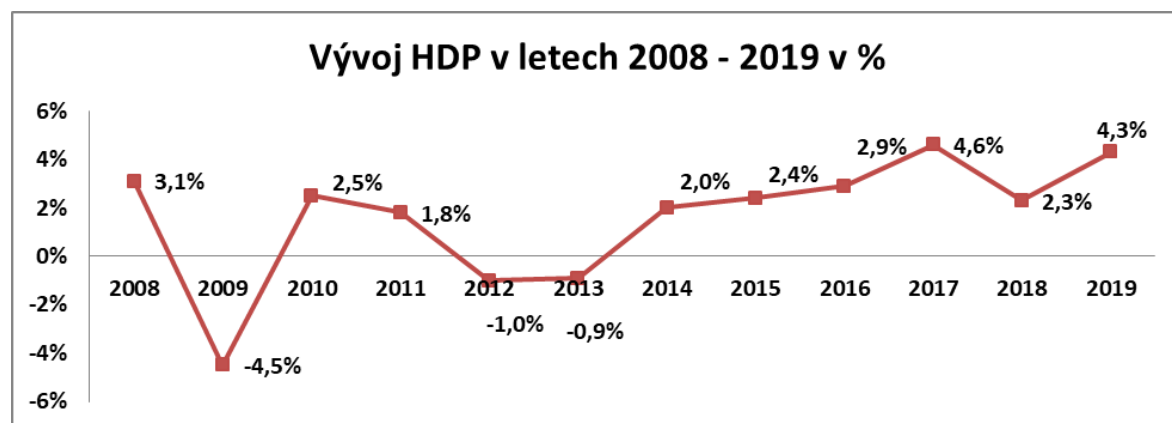
Zdroj: Vlastní zpracování podle dat MF, ČSÚ a PSP ČR, 2020

Tabulka 4: Vývoj HDP ČR v letech 2014 – 2019 (v mld. Kč)

Rok	2014	2015	2016	2017	2018	2019
HDP	4 314	4 555	4 715	5 050	5 329	5 647

Zdroj: Vlastní zpracování podle dat MF, ČSÚ a PSP ČR, 2020

Graf 5: Vývoj HDP ČR v letech 2008 – 2019 (v %)

Zdroj: Vlastní zpracování podle dat MF, ČSÚ a PSP ČR, 2020

Dostáváme se k samotnému výpočtu vývoje HDP a salda státního rozpočtu ve sledovaném období. Následující tabulka obsahuje také absolutní a relativní meziroční změny. V následujících tabulkách č. 5, č. 6 a č. 7. je použita zkratka SR – státní rozpočet.

Tabulka 5: Vývoj salda státního rozpočtu a vývoj HDP ČR v letech 2008 – 2019

ROK	SALDO SR (mld. Kč)	Δ SALDA SR	%Δ SALDA SR	HDP (mld. Kč)	Δ HDP	%Δ HDP
2008	-19	47	71%	4 015	457	3%
2009	-192	-173	-893%	3 922	-93	-5%
2010	-156	36	19%	3 954	32	3%
2011	-143	14	9%	4 034	80	2%
2012	-101	42	29%	4 060	26	-1%
2013	-81	20	20%	4 098	38	-1%
2014	-78	3	4%	4 314	216	2%
2015	-63	15	19%	4 555	241	2%
2016	62	125	198%	4 715	160	3%
2017	-6	-68	110%	5 050	335	5%
2018	3	9	148%	5 329	279	2%
2019	-29	-31	1066%	5 647	318	4%

Zdroj: Vlastní zpracování podle dat MF, ČSÚ a PSP ČR, 2020

Aplikováním korelačního koeficientu na předchozí tabulku č. 5, především veličin saldo státního rozpočtu a vývoj HDP nám vyšla hodnota **0,7555** použitím funkce v programu Microsoft Excel. Dle definic Pearsonového korelačního koeficientu tento výsledek znamená silnou závislost tempa růstu HDP a meziročního vývoje salda státního rozpočtu. Jinak řečeno, nárůst tempa růstu HDP silně kladně ovlivňuje pokles negativního nebo růst pozitivního salda státního rozpočtu. To samé platí analogicky i pro opačné situace.

4.1.1.2 Vliv tempa růstu HDP na daňové příjmy

Dalšími zajímavými veličinami pro zjištění závislosti mezi sebou je tempo růstu HDP a daňových příjmů. Po zadání výpočtu korelačního koeficientu vyšlo výsledné číslo s hodnotou **0,6909**. Tato hodnota nám určuje silnou závislost mezi oběma veličinami. Také to můžeme prezentovat, jako fakt, že výše spotřeby domácností úzce souvisí s objemem spotřební daně.

Tabulka 6: Vývoj HDP a vývoj daňových příjmů ČR v letech 2008 - 2019

Rok	HDP (mld. Kč)	Δ HDP	%Δ HDP	Daňové příjmy	Δ Daňových příjmů	%Δ Daňových příjmů
2008	4 015	457	3%	930	30	-3%
2009	3 922	-93	-5%	833	-97	10%
2010	3 954	32	3%	864	31	-4%
2011	4 034	80	2%	890	26	-3%
2012	4 060	26	-1%	912	22	-2%
2013	4 098	38	-1%	922	10	-1%
2014	4 314	216	2%	953	30	-3%
2015	4 555	241	2%	1 002	50	-5%
2016	4 715	160	3%	1 071	69	-7%
2017	5 050	335	5%	1 156	84	-8%
2018	5 329	279	2%	1 240	85	-7%
2019	5 647	318	4%	1 316	75	-6%

Zdroj: Vlastní zpracování podle dat MF, ČSÚ a PSP ČR, 2020

4.1.1.3 Vliv míry nezaměstnanosti na změnu státního rozpočtu

Dalšími makroekonomickými veličinami k porovnání vzájemných vlivů je míra nezaměstnanosti a meziroční vývoj salda státního rozpočtu.

Tabulka 7: Vývoj salda státního rozpočtu a vývoj míry nezaměstnanosti ČR v letech 2008 - 2019

Rok	Saldo SR (mld. Kč)	Δ Salda SR	%Δ Salda SR	Nezaměstnanost (%)	Δ Nezaměstnanost	%Δ Nezaměs.
2008	-19	47	71%	4,5%	-0,4%	8,8%
2009	-192	-173	-893%	6,7%	2,3%	-50,9%
2010	-156	36	19%	7,4%	0,6%	-9,2%
2011	-143	14	9%	6,8%	-0,6%	7,8%
2012	-101	42	29%	7,0%	0,2%	-3,6%
2013	-81	20	20%	7,0%	0,0%	-0,1%
2014	-78	3	4%	6,2%	-0,8%	11,9%
2015	-63	15	19%	5,1%	-1,1%	17,4%
2016	62	125	198%	4,0%	-1,1%	21,3%
2017	-6	-68	110%	2,9%	-1,1%	27,1%
2018	3	9	148%	2,3%	-0,7%	23,1%
2019	-29	-31	1066%	2,1%	-0,2%	8,7%

Zdroj: Vlastní zpracování podle dat MF, ČSÚ a PSP ČR, 2020

U těchto veličin nám vyšel korelační koeficient s minusovou hodnotou a to -0,7846. Tento výsledek znamená spíše silnou nepřímou závislost mezi změnami těchto veličin. Jinými slovy řečeno, pokles salda je ovlivněn také výši nezaměstnanosti, v tomto případě jejím snížením. V důsledku vysoké míry nezaměstnanosti se zvyšují výdaje státu na podporu těchto nezaměstnaných. V opačném případě nižší nezaměstnanost přináší více příjmů domácnostem, a s tím spojené vyšší danění těchto příjmů.

4.2 Příjmy a výdajů státního rozpočtu České republiky v druhovém členění

Dostali jsme se do části kapitoly práce, ve které si zanalyzujeme příjmy a výdaje státního rozpočtu podle druhového členění. Jedná se o ekonomickou klasifikaci těchto veličin. Peněžní operaci dělíme na příjmy, výdaje a financující operace.

Do příjmů zahrneme veškeré přijaté prostředky. Jako jsou přijaté daně z výplat zaměstnanců, úroky, dividendy a další různé podíly na zisku. Výdaje zahrnují poskytnuté prostředky. Například platby za zboží, služby, úhrady související s prací zaměstnanců, uhrazení úroků, dividendy a podobně.

Pokud známe u finančních prostředků, kdy musí být splaceny jejich splátky, tak mluvíme o financujících operacích. Mezi další operace patří poskytování půjček, nákup akci, dluhopisu a příjmy z těchto splátek, které mají účel zhodnocení takto dočasně volných prostředků formou úroků a dividend.

4.2.1 Analýza příjmů státního rozpočtu České republiky v druhovém členění

V této části diplomové práce začneme s příjmy v druhovém členění v letech 2008 až 2019, které jsou uvedeny v tabulce č. 8 a 9. Kvůli přehlednosti jsou zobrazeny jen hlavní kategorie, jejich kompletní rozpad je uveden v příloze č. 3.

Tabulka 8: Příjmy státního rozpočtu ČR v druhovém členění v letech 2008 – 2013 (v mil. Kč)

Ukazatel	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Příjmy celkem	1 063 941	974 615	1 000 377	1 012 755	1 051 387	1 091 863
Daňové příjmy	929 895	833 221	863 859	890 250	912 278	922 404
Nedaňové příjmy	27 156	29 227	30 017	25 950	32 542	35 537
Kapitálové příjmy	1 170	2 367	2 719	2 307	2 674	5 890
Přijaté transfery	105 720	109 799	103 782	94 248	103 893	128 033

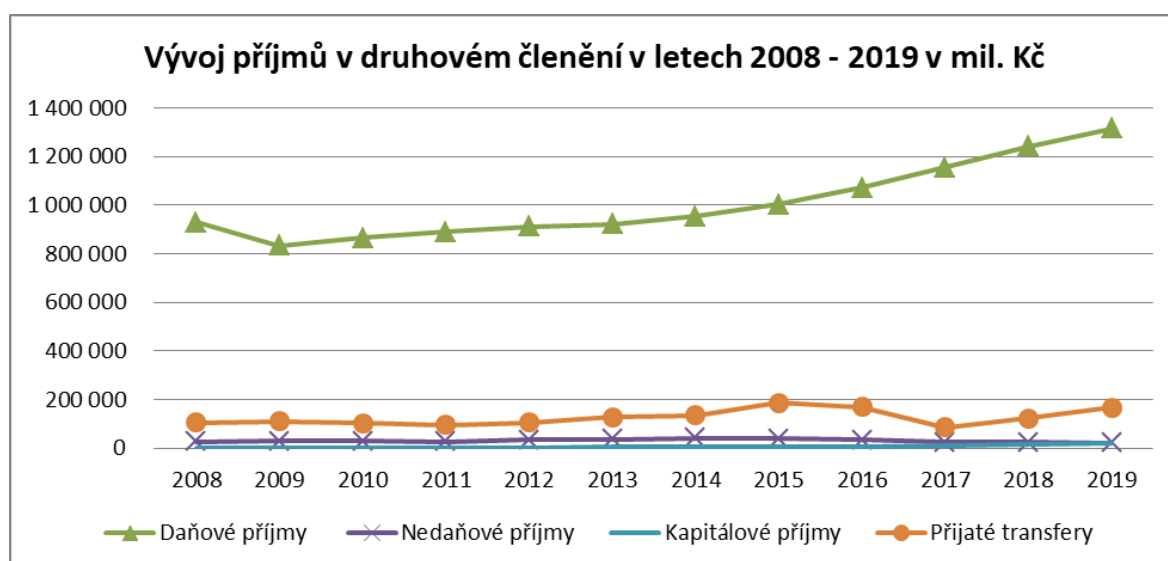
Zdroj: Vlastní zpracování podle dat MF, ČSÚ a PSP ČR, 2020

Tabulka 9: Příjmy státního rozpočtu ČR v druhovém členění v letech 2014 – 2019 (v mil. Kč)

Ukazatel	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Příjmy celkem	1 133 826	1 234 517	1 281 618	1 273 644	1 403 918	1 523 220
Daňové příjmy	952 518	1 002 131	1 071 488	1 155 614	1 240 371	1 315 710
Nedaňové příjmy	41 956	38 594	33 894	24 429	23 514	21 500
Kapitálové příjmy	4 947	7 911	6 525	8 366	17 631	18 730
Přijaté transfery	134 405	185 881	169 710	85 235	122 402	167 280

Zdroj: Vlastní zpracování podle dat MF, ČSÚ a PSP ČR, 2020

Graf 6: Vývoj příjmů v druhovém členění státního rozpočtu ČR v letech 2008 – 2019 (v mil. Kč)

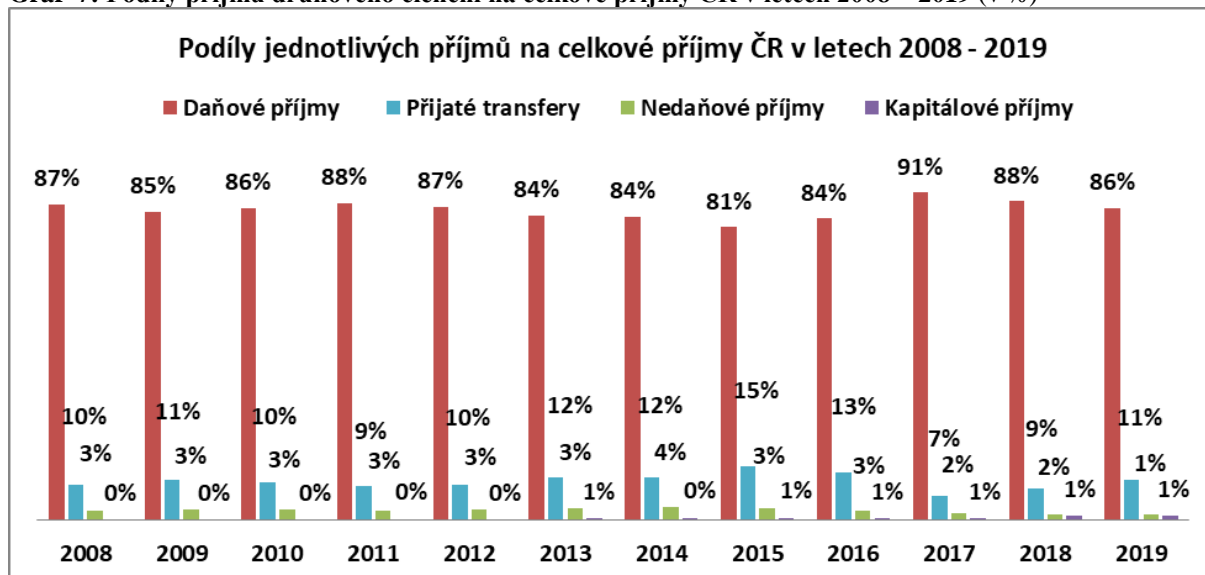
Zdroj: Vlastní zpracování podle dat MF, ČSÚ a PSP ČR, 2020

Jednotlivé hodnoty kategorií příjmů v druhovém členění jsou pro lepší přehlednost uvedeny v přechozích dvou tabulkách, proto je na grafu č. 6 zobrazen vývoj bez jednotlivých hodnot daného roku a kategorie.

Z grafu je zřejmé, že veškeré kategorie mají tendenci každoročního růstu, až na pár výjimek, které si upřesníme. Prvním takovým případem je pokles daňových příjmů v roce 2009, což ministerstvo financí obhajuje nižším inkasem daní z příjmů právnických a fyzických osob. U právnických osob se jednalo o zrušení povinnosti platit zálohy na daň z příjmů pro daňové subjekty, zaměstnávající maximálně 5 zaměstnanců. Kdežto u daní z příjmu fyzických osob ze závislé činnosti se projevila ekonomická krize, kdy se více propouštělo, a byl nižší předpoklad růstu platů.

Dalším znatelným výkyvem je pokles příjmů v kategorii přijatých transferů v roce 2017. Tento propad je způsobem snížením investičních a neinvestičních převodů z Národního fondu ve výši 81 mld. Kč.

Graf 7: Podíly příjmů druhového členění na celkové příjmy ČR v letech 2008 – 2019 (v %)

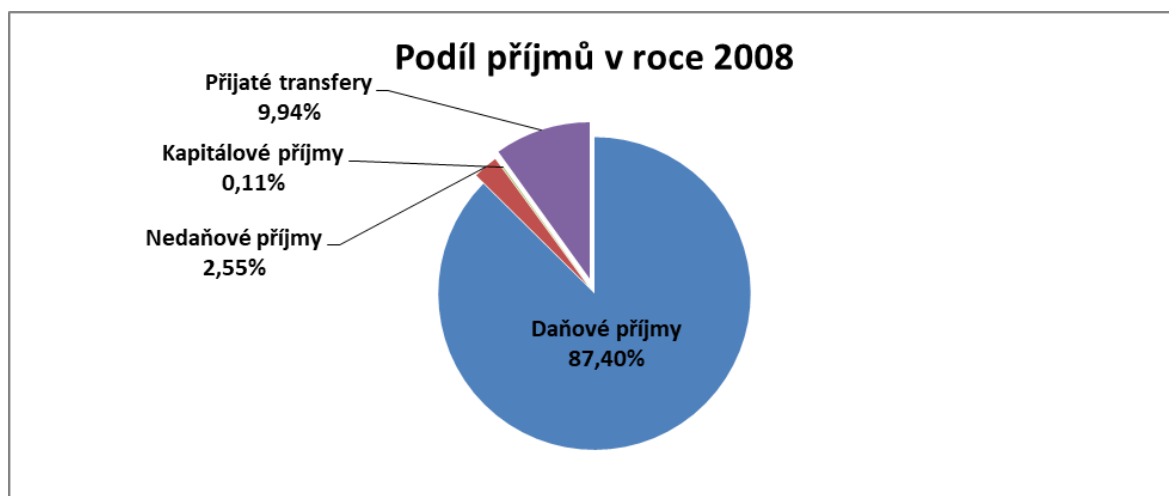
Zdroj: Vlastní zpracování podle dat MF, ČSÚ a PSP ČR, 2020

Při bližším prozkoumání grafu č. 7, zjistíme, že největší podíl na příjmech mají daňové příjmy. Každoročně činí tento podíl 86 %. Největšími položky daní jsou příjmy za pojistné na sociální zabezpečení, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistné na důchodové zabezpečení. Zbylé položky, které tvoří druhou polovinu daní, jsou daň z přidané hodnoty a daně z příjmů fyzických a právnických osob.

Druhou největší kategorií, která přispívá do státní kasy, jsou přijaté transfery, konkrétně to jsou neinvestiční přijaté transfery.

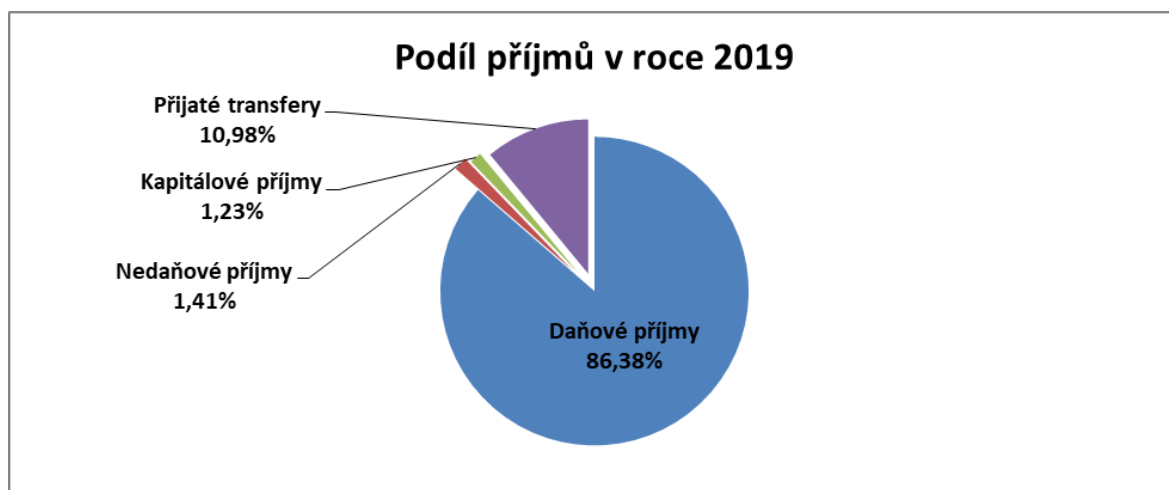
Podíly na celkových příjmech státního rozpočtu se tedy ve sledovaném období nemění. Jediný znatelný výkyv nastal v roce 2015, kdy se navýšily přijaté transfery oproti daňovým příjmům. Za tímto výkyvem jsou skryty investiční přijaté transfery. Pro lepší představu tohoto tvrzení následují dva grafy a to č. 8, který zobrazuje podíly roku 2008, a č. 9, který obsahuje podíly roku 2019.

Graf 8: Podíly příjmů druhového členění na celkové příjmy ČR v roce 2008 (v %)

Zdroj: Vlastní zpracování podle dat MF, ČSÚ a PSP ČR, 2020

Graf 9: Podíly příjmů druhového členění na celkové příjmy ČR v roce 2019 (v %)

Zdroj: Vlastní zpracování podle dat MF, ČSÚ a PSP ČR, 2020

Porovnáme-li tedy oba grafy, je zřejmé, že rozdíly podílů jednotlivých kategorií na celkových příjmech nejsou nijak velké. V podrobnější analýze jednotlivých let je zjištěn rozdíl v objemu získaných prostředků za daň příjmů fyzických a právnických osob, ale v celkovém poměru to podíly na příjmech nijak zvlášť nemění.

4.2.2 Analýza výdajů státního rozpočtu České republiky v druhovém členění

Kvůli přehlednosti jsou v následujících tabulkách vybrány jen určité kategorie výdajů v druhém členění. Kompletní přehled je obsažen v příloze č. 4. Následující tabulky č. 10 a č. 11 zobrazují výdaje druhového členění státního rozpočtu za období 2008 až 2019.

Tabulka 10: Výdaje státního rozpočtu ČR v druhovém členění v letech 2008 – 2013 (v mil. Kč)

Ukazatel	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Výdaje celkem	1 083 944	1 167 009	1 156 793	1 155 526	1 152 387	1 173 128
Běžné výdaje	978 910	1 033 845	1 026 569	1 036 654	1 038 764	1 070 813
Platy a podobné a související výdaje	97 390	100 202	97 679	89 618	90 454	92 375
Neinvestiční nákupy a související výdaje	119 591	125 836	118 646	123 384	112 907	114 392
Neinvestiční transfery soukromoprávním subjektům	38 518	41 857	42 662	47 160	50 713	51 502
Neinvestiční transfery veřejnoprávním subjektům a mezi peněžními fondy téhož subjektu a platby daní	266 659	281 418	281 092	273 443	249 255	264 002
Neinvestiční transfery obyvatelstvu	421 562	450 027	450 426	462 256	493 997	503 142
Neinvestiční transfery a související platby do zahraničí	34 333	33 875	35 215	39 388	37 957	41 115
Ostatní neinvestiční výdaje	208	607	283	1 325	3 428	1 659
Kapitálové výdaje	105 034	133 164	130 224	118 872	113 623	102 315
Investiční nákupy a související výdaje	20 418	25 890	14 620	13 591	13 904	12 117
Nákup akcií a majetkových podílů	892	2 787	1 148	163	213	3 345
Investiční transfery	83 564	104 224	114 265	104 602	99 295	86 524
Ostatní kapitálové výdaje	160	263	191	516	211	329

Zdroj: Vlastní zpracování podle dat MF, ČSÚ a PSP ČR, 2020

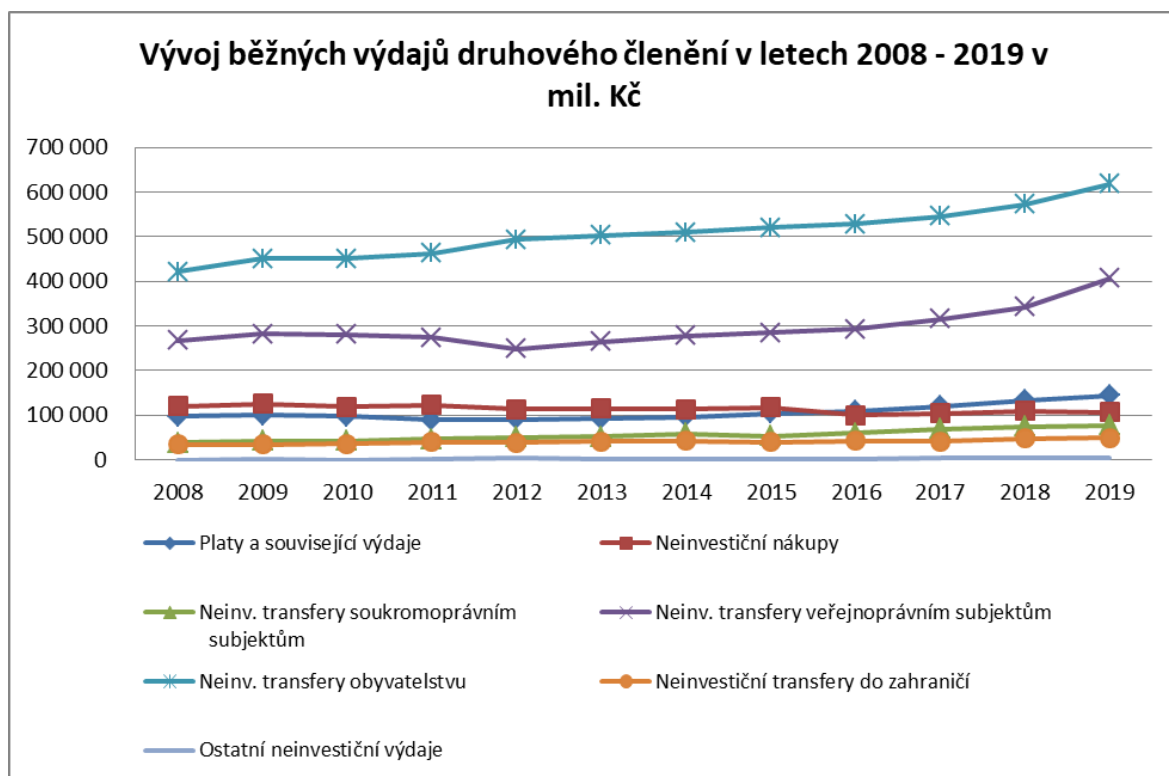
Tabulka 11: Výdaje státního rozpočtu ČR v druhovém členění v letech 2014 – 2019 (v mil. Kč)

Ukazatel	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Výdaje celkem	1 211 608	1 297 322	1 219 844	1 279 796	1 400 974	1 551 738
Běžné výdaje	1 100 102	1 121 662	1 135 570	1 198 050	1 284 518	1 412 599
Platy a související výdaje	96 583	104 186	109 864	120 076	133 899	143 728
Neinvestiční nákupy	112 831	116 937	99 788	103 827	109 549	106 335
Neinv. transfery soukromoprávním subjektům	58 576	53 757	60 416	68 662	74 333	77 323
Neinv. transfery veřejnoprávním subjektům	277 832	284 668	292 873	315 184	342 146	405 836
Neinv. transfery obyvatelstvu	509 406	520 508	528 290	545 031	572 090	617 306
Neinvestiční transfery do zahraničí	42 936	39 842	42 492	41 558	48 442	49 810
Ostatní neinvestiční výdaje	1 938	1 765	1 832	3 336	3 816	4 710
Kapitálové výdaje	111 507	175 659	84 274	81 746	116 456	139 139
Investiční nákupy a související výdaje	11 359	16 104	11 293	14 177	16 690	23 946
Nákup akcií a majetkových podílů	564	3 345	1 850	28	180	111
Investiční transfery	99 209	155 741	70 259	66 689	98 817	113 929
Ostatní kapitálové výdaje	375	468	872	852	743	1 106

Zdroj: Vlastní zpracování podle dat MF, ČSÚ a PSP ČR, 2020

Z předchozích tabulek nám tedy vychází, že kapitálové výdaje tvoří průměrně 10% podílu na celkových výdajích ve sledovaném období, proto si blíže představíme výdaje běžného charakteru.

Graf 10: Vývoj běžných výdajů v druhovém členění ČR v letech 2008 – 2019 (v mil. Kč)

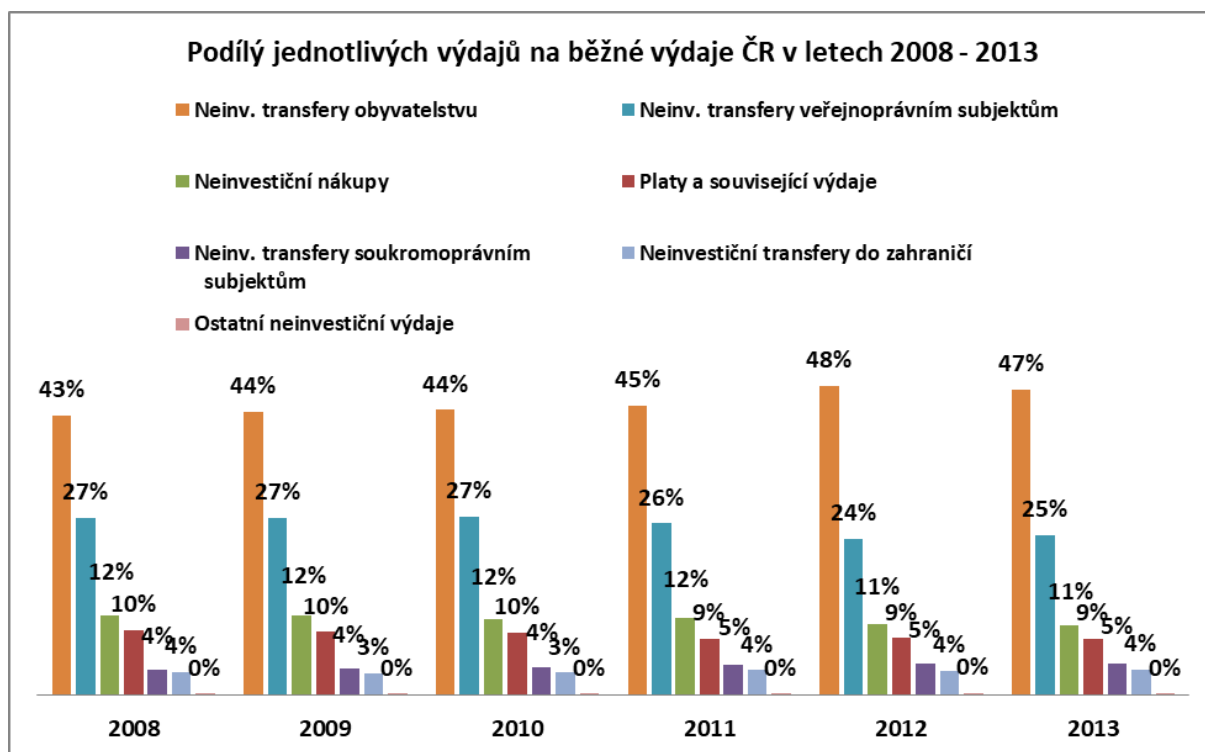

Zdroj: Vlastní zpracování podle dat MF, ČSÚ a PSP ČR, 2020

Na předchozím grafu č. 10 máme možnost sledovat růst všech kategorií výdajů běžného charakteru, jediný koncový pokles je zaznamenán u neinvestičních nákupů. Nejen tento výkyv si rozebereme dále v textu pod grafy rozdělení podílů výdajů na celkové běžné výdaje. V roce 2012 je zřejmý pokles u „neinvestičních transferů veřejnoprávním subjektům“, přesně snížením výdajů obcím. Důvodem je novelizace některých sociálních zákonů, kdy došlo ke změnám kompetencí v sociální oblasti a převodu odpovídajících prostředků na úřady práce.

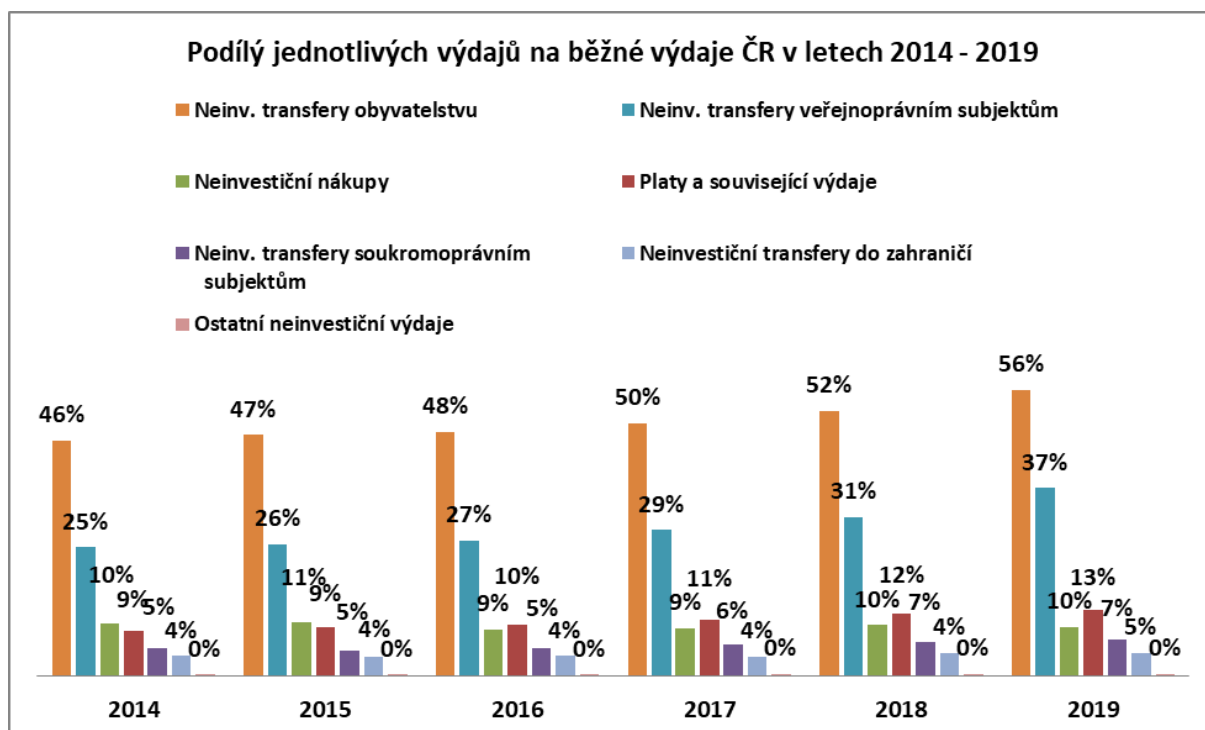
Poměr jednotlivých položek na běžné výdaje si uvedeme v následujících grafech č. 11 a č. 12 v letech 2008 až 2019.

Graf 11: Podíly výdajů druhového členění na celkové běžné výdaje ČR v letech 2008 – 2013 (v %)

Zdroj: Vlastní zpracování podle dat MF, ČSÚ a PSP ČR, 2020

Graf 12: Podíly výdajů druhového členění na celkové běžné výdaje ČR v letech 2014 – 2019 (v %)

Zdroj: Vlastní zpracování podle dat MF, ČSÚ a PSP ČR, 2020

V předchozích grafech a tabulkách jsou zaznamenány rostoucí výdaje ve všech kategoriích, což značí spolu s rostoucími příjmy ekonomický růst ČR. Dále je zřejmé, že poměr jednotlivých výdajů na celkové běžné výdaje se ve sledovaném období nemění. Jediná změna nastala v roce 2016, kdy podíl výdajů skupiny „platy a související výdaje“ přeskočil podíl výdajů na „neinvestiční nákupy“ v poměru na celkové běžné výdaje. Tento výkyv je zapříčiněn stále se snižující mírou nezaměstnanosti a rostoucími platy. Na druhé straně za poklesem u „neinvestičních nákupů“ je snížení převážně na položce úroky a ostatní finanční výdaje a dále na položkách nákupu materiálu a služeb.

Největší podíl na běžných výdajích má kategorie „neinvestiční transfery obyvatelstvu“, pod které spadá položka sociální dávky, přímo to jsou důchody. A to v důsledku zvyšování důchodů a také stárnutím obyvatelstva ČR, jak bylo výše v práci zmíněno. V posledních letech je zvyšování důchodů nad rámec zákona ve společnosti vnímáno spíše jako populistický tah vládnoucí strany jak získat voliče.

Na druhém místě v podílech je kategorie „neinvestiční transfery veřejnoprávním subjektům“, kterými jsou myšleny veřejné příspěvkové organizace, veřejné orgány, kraje a obce. Ze zmíněných veřejnoprávních orgánů to jsou hlavně kraje a obce, u kterých dosáhl nárůst výdajů ve sledovaném období výše 65 mld. Kč.

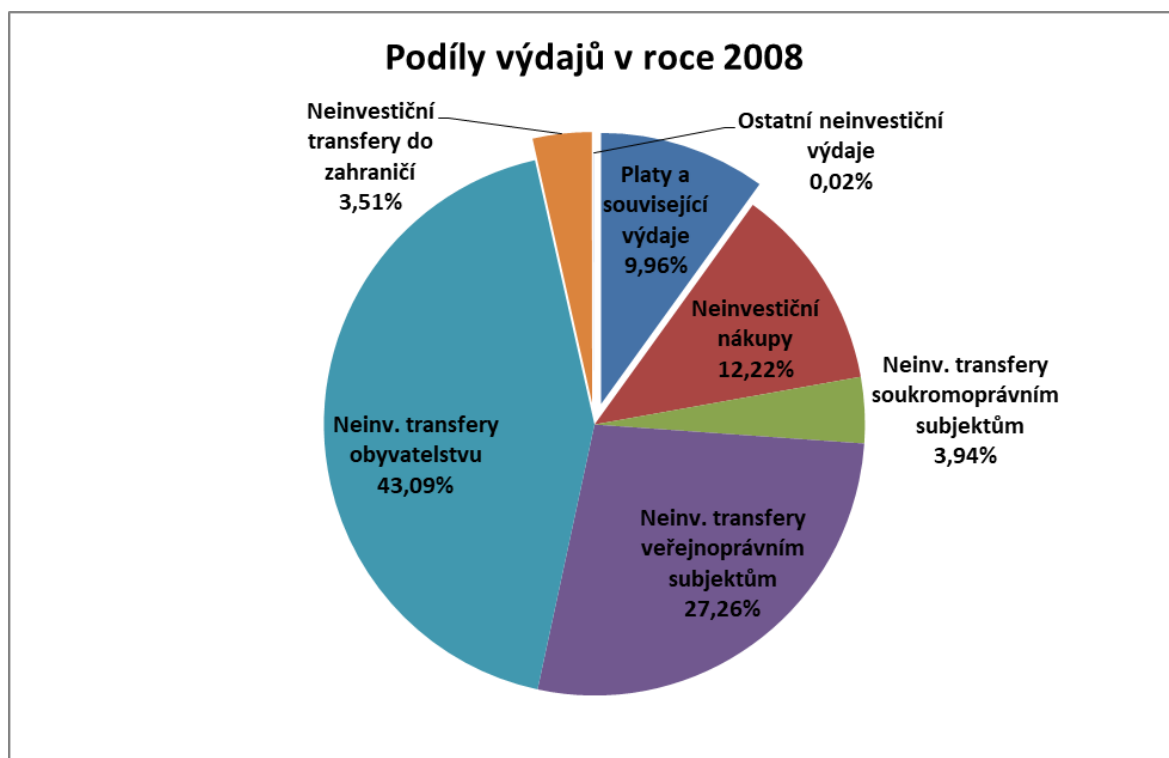
Do kategorie „neinvestiční transfery soukromoprávním subjektům“ spadají výdaje pro podnikatelské subjekty a neziskové a podobné organizace, kterým podpora během sledovaného období vzrostla o 38 mld. Kč.

V kategorii „neinvestiční transfery do zahraničí“, která má průměrně podíl 4 % na celkové běžné výdaje, hovoří o odvodu a příspěvku do rozpočtu Evropské unie a objem tohoto odvodu, během uváděného období, vzrostl o 14 mld. Kč.

V následujících dvou grafech č. 13 a č. 14 jsou uvedeny podíly jednotlivých výdajů na celkové běžné pro lepší představu o jejich změnách v roce 2008 a 2019.

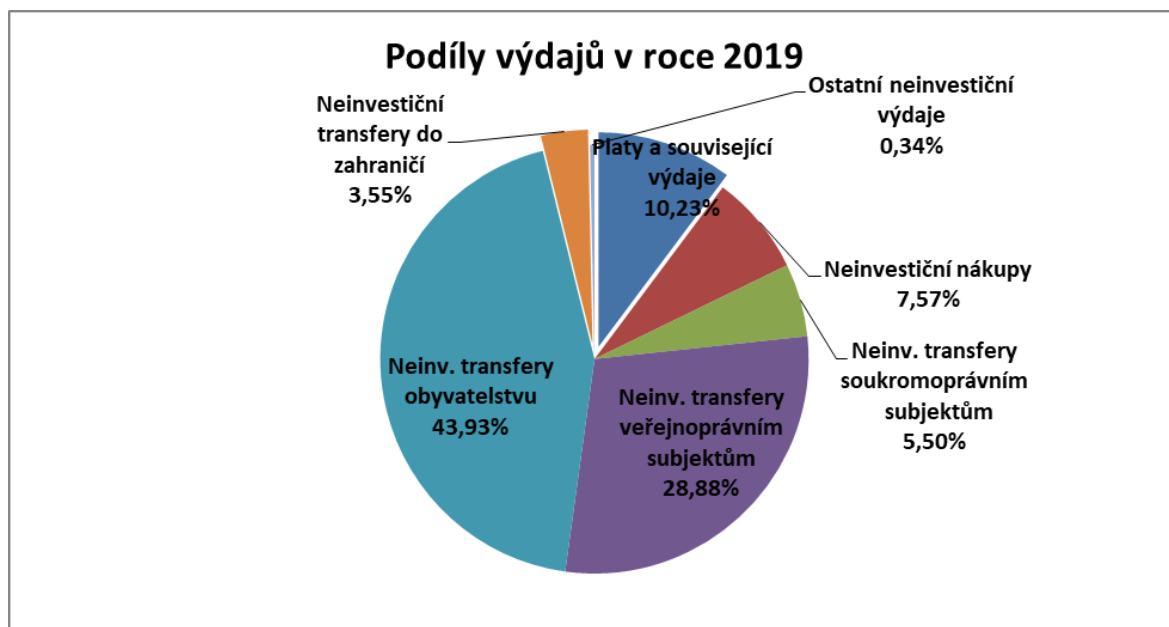
V poslední é, vzhledem k podílu na celkové běžné výdaje zanedbatelné, kategorii „ostatní neinvestiční výdaje“ došlo k nárůstu finančních prostředků v roce 2008 z 208 mil. Kč na 3,8 mld. Kč. V následujícím roce 2019 do této položky jsou nově započteny i výdaje na náhrady za nezpůsobenou újmu.

Graf 13: Podíly výdajů druhového členění na běžné výdaje ČR v roce 2008 (v %)

Zdroj: Vlastní zpracování podle dat MF, ČSÚ a PSP ČR, 2020

Graf 14: Podíly výdajů druhového členění na běžné výdaje ČR v roce 2019 (v %)

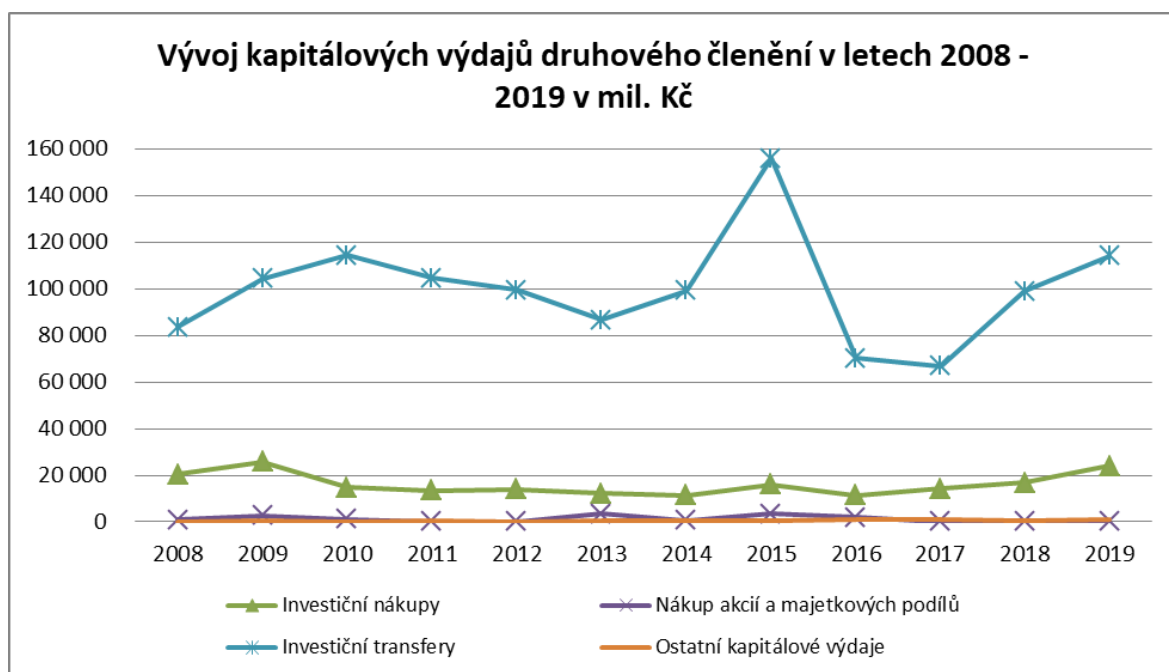

Zdroj: Vlastní zpracování podle dat MF, ČSÚ a PSP ČR, 2020

Jak již bylo zmíněno výše v textu, tak poměr se za sledované období v jednotlivých kategoriích změnil jen malým poměrem u neinvestičních nákupů snížením o 4,5 % a navýšením platů o 0,5 %.

Vrátíme-li se k úvodu, kdy jsme si uvedli rozdělení výdajů státního rozpočtu České republiky, druhou částí celkových výdajů jsou kapitálové výdaje. Členění a jejich hodnoty v jednotlivých letech jsou uvedeny v tabulkách č. 10 a č. 11. Nyní se podíváme na vývoj jednotlivých kategorií ve sledovaném období.

Graf 15: Vývoj kapitálových výdajů v druhovém členění státního rozpočtu ČR v letech 2008 – 2019 (v mil. Kč)

Zdroj: Vlastní zpracování podle dat MF, ČSÚ a PSP ČR, 2020

Největší podíl na těchto výdajích mají „investiční transfery“ v procentuálním rozdělení 85 %. Jejich vývoj je rostoucí od začátku sledovaného období do roku 2010, poté klesající až do roku 2013. V tomto případě se jedná o pokles investičních transferů veřejným rozpočtům územní úrovně a státním fondům ve výši 27 mld. Kč oproti roku 2010. Ke skokovému nárůstu, oproti roku 2013, došlo v roce 2015, a to ve výši 69 mld. Kč oproti roku 2013. Následující rok 2016 však opět nastal propad investic do veřejných rozpočtů územní úrovně a státním fondům, a to ve výši 80 mld. Kč a o dalších 4 mld. Kč v roce 2017. Do konce sledovaného období už je vidět nárůst těchto výdajů. Na této položce lze do jisté míry ovlivňovat saldo státního rozpočtu, jelikož se jedná o poskytnutí peněžních prostředků na investice. Například dotace podnikatelským subjektům, transfery neziskovým organizacím, investiční transfery obcím, krajům, příspěvkovým organizacím, vlastním fondům, obyvatelstvu a do zahraničí. Tyto prostředky je potřeba poskytovat, jelikož je následně kraje, obce investují dále do své infrastruktury a při platbě veřejných zakázek odvedou daň z příjmu zpátky do státní kasy.

Další kategorií kapitálových výdajů státního rozpočtu jsou „investiční nákupy“, jejich podíl na celkové výdaje činí průměrně 14 %. Do této kategorie patří položky pořízení dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku, pozemky a nadlimitní věcná břemena a právo stavby. Jejich vývoj kopíruje vývoj investičních transferů. Proto tyto výdaje nijak výrazně nerostou. Nové pozemky, nebo budovy se pravidelně nekupují, ale spíše se musí obhospodařovat, udržovat a tak podobně.

„Nákup akcií“ a „majetkových podílů“ mají 1 % podíl na celkových kapitálových výdajích, proto je více analyzovat nebudeme.

4.3 Analýza příjmů a výdajů státního rozpočtu ČR podle kapitol

V předchozích částech diplomové práce jsme si analyzovali vývoj příjmů a výdajů státního rozpočtu České republiky, rozdělily jsme je dle druhového členění a ukázali jsme si jejich podíly na celkové příjmy a výdaje. Nyní si zanalyzujeme státní rozpočet České republiky podle kapitol, v konečném roce sledovaného období má ČR 47 kapitol. Spadají sem všechna ministerstva, různé úřady, agentury, rady a všeobecná pokladní správa. Pro lepší přehlednost si uvedeme jen ty významnější podle podílu příjmů a výdajů na celkový státní rozpočet. Celkový přehled kapitol za příjmy a výdaje roku 2019 jsou uvedeny v příloze č. 5 a č. 6.

4.3.1 Analýza příjmů státního rozpočtu ČR podle kapitol

V následující tabulce č. 12 jsou vybrány kapitoly, které mají příjem nad jednu miliardu korun do státního rozpočtu České republiky v roce 2019. Jelikož v tabulce, jak již bylo zmíněno, nejsou veškeré kapitoly ČR, tak součet podílů nedá hodnotu 100 %.

Tabulka 12: Příjmy státního rozpočtu ČR dle kapitol v roce 2019 (v mil. Kč)

Číslo kapitoly	Kapitola název	daňové příjmy ^{*)}	pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti	z toho povinné pojistné na důchodové pojištění	nedaňové příjmy, kapitálové příjmy a přijaté transfery celkem	z toho z rozpočtu Evropské unie ^{**)}	Celkem, v mil. Kč	Podíl na celkové příjmy v %
							1 465 359,07	
398	Všeobecná pokladní správa	763 750,75	0,00	0,00	21 061,25	0,00	784 812,00	53,56%
313	Ministerstvo práce a sociálních věcí	610,00	541 418,61	481 339,50	10 368,84	9 748,84	552 397,45	37,70%
329	Ministerstvo zemědělství	9,00	0,00	0,00	35 330,41	31 608,11	35 339,41	2,41%
327	Ministerstvo dopravy	170,00	0,00	0,00	19 076,73	18 869,73	19 246,73	1,31%
315	Ministerstvo životního prostředí	93,70	0,00	0,00	15 205,94	7 792,72	15 299,64	1,04%
333	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	0,70	0,00	0,00	10 150,54	10 058,49	10 151,24	0,69%
314	Ministerstvo vnitra	6,00	8 482,36	7 515,24	1 992,37	1 458,50	10 480,72	0,72%
317	Ministerstvo pro místní rozvoj	1,50	0,00	0,00	6 641,18	6 581,18	6 642,68	0,45%
322	Ministerstvo průmyslu a obchodu	207,00	0,00	0,00	6 190,65	4 018,57	6 397,66	0,44%
307	Ministerstvo obrany	0,10	4 459,29	3 963,82	728,20	106,39	5 187,60	0,35%
312	Ministerstvo financí	32,90	763,76	678,89	4 458,24	272,70	5 254,90	0,36%
397	Operace státních finančních aktiv	1 550,00	0,00	0,00	3 526,50	0,00	5 076,50	0,35%
336	Ministerstvo spravedlnosti	0,00	1 222,84	1 086,97	2 076,23	224,38	3 299,06	0,23%

^{*)} bez příjmů z povinného pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti; kapitole 397 Operace státních finančních aktiv zahrnují příjmy na účtech státních finančních aktiv - odvozy od původců radioaktivních odpadů na jaderný účet

^{**)} zahrnuje jak prostředky poskytnuté z rozpočtu Evropské unie přímo, tak prostředky poskytnuté prostřednictvím Národního fondu

Zdroj: Vlastní zpracování podle dat MF, ČSÚ a PSP ČR, 2020.

Z tabulky nám vyšlo, že nejvíc finančních prostředků do státního rozpočtu šlo z kapitoly 398, Všeobecná pokladní správa ve výši 784 mld. Kč s podílem 54 % na celkové příjmy. Důvodem je, že tato kapitola spravuje daňové příjmy, které činí 97 % na celkových příjmech. Následně 20 miliard pochází z nedaňových příjmů, včetně kapitálových a přijaté transfery.

Měli bychom uvést, že kapitola Všeobecná pokladní správa je specifickou kapitolou státního rozpočtu. Podle zákona o rozpočtových pravidlech má kapitola Všeobecná pokladní správa zahrnovat pouze příjmy státního rozpočtu, které mají všeobecný charakter a nepatří tak do okruhu působnosti určitého správce kapitoly. Jenže když se podíváme na závěrečný účet této kapitoly, zjistíme, že se jak příjmy, tak i výdaje dají přímo charakterizovat, a tak by je všeobecná pokladní správa neměla spravovat. Nedodržování pravidel a neúměrný rozsah kapitoly Veřejná pokladní správa znemožňuje vedení řádné evidence a znemožňuje důsledné sledování plnění této části státního rozpočtu. Jak bylo zmíněno, obdobný problém bude identifikován i v části výdaje státního rozpočtu podle kapitoly.

Druhým podílníkem na celkových příjmech do státního rozpočtu s 38 % podílem je kapitola 313, Ministerstvo práce a sociálních věcí v celkové výši 552 mld. Kč. Skoro celá částka pochází z pojistného na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, z toho především povinné pojistné na důchodové pojištění.

Dalšími v pořadí jsou kapitoly, které mají méně než 3 % podílu na celkových příjmech státního rozpočtu. Ministerstvo zemědělství spravuje 35 mld. Kč, tyto příjmy pocházejí z Evropské unie na realizaci společné zemědělské politiky. Další příjmy z EU přicházejí na

Ministerstvo dopravy, a to ve výši 19 mld. Kč. Následná pozice připadá Ministerstvu životního prostředí, které obhospodaruje finanční prostředky především z cestovního ruchu.

Kapitoly, které v tabulce č. 12 nejsou uvedeny, mají podíl 0,32 % příjmů do státního rozpočtu, které jsou rozděleny do zbývajících 34 kapitol. Z toho 11 kapitol negeneruje žádné příjmy.

Závěrem tohoto oddílu práce si uvedeme pro porovnání tabulku č. 13, která obsahuje příjmy podle kapitol státního rozpočtu ČR za rok 2008. Na ní můžeme vidět, že se podíly jednotlivých kapitol změnila, výjimkou je kapitola 313, Ministerstvo práce a soc. věcí, které má opět cca 50 % podíl na celkových příjmech. Ministerstvo zemědělství ve sledovaném období svým podílem přeskočilo ministerstvo dopravy. Tabulka opět není kompletní, pro porovnání byl vybrán vzor kapitol s největším podílem na celkových příjmech státního rozpočtu České republiky.

Tabulka 13: Příjmy státního rozpočtu ČR dle kapitol v roce 2008 (v mil. Kč)

Číslo kapitoly	Kapitola název	příjmy					Celkem v mil. Kč 1 562 914,47	Podíl na celkové příjmy v %
		daňové příjmy ¹⁾	pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti	z toho povinné pojistné na důchodové pojištění	nedaňové příjmy, kapitálové příjmy a přijaté transfery celkem	z toho z rozpočtu Evropské unie ²⁾		
313	Ministerstvo práce a sociálních věcí	806,00	385 732,93	342 873,71	7 434,25	6 289,75	743 136,64	47,55%
398	Všeobecná pokladní správa	590 944,73	0,00	0,00	4 313,29	0,00	595 258,02	38,09%
327	Ministerstvo dopravy	80,00	0,00	0,00	29 814,52	29 790,65	59 685,16	3,82%
329	Ministerstvo zemědělství	6,20	0,00	0,00	21 659,52	20 668,35	42 334,07	2,71%
333	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	0,40	0,00	0,00	10 464,48	10 436,31	20 901,19	1,34%

Zdroj: Vlastní zpracování podle dat MF, ČSÚ a PSP ČR, 2020

4.3.2 Analýza výdajů státního rozpočtu ČR dle kapitol

Analýzu výdajů státního rozpočtu České republiky podle kapitol provedeme na následující tabulce č. 14, ve které opět nejsou pro lepší přehlednost uvedeny veškeré kapitoly ČR, nýbrž pouze ty, které mají výdaje vyšší než 1 mld. Kč v roce 2019, proto součet jednotlivých podílů nebude celých 100 %.

Tabulka 14: Výdaje státního rozpočtu ČR dle kapitol v roce 2019 (v mil. Kč)

Číslo kapitoly	Kapitola název	Celkem v mil. Kč	Podíl v %
		1 505 359 072	
313	Ministerstvo práce a sociálních věcí	637 190 990	42,33%
333	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	205 759 166	13,67%
398	Všeobecná pokladní správa	157 448 129	10,46%
314	Ministerstvo vnitra	77 605 048	5,16%
327	Ministerstvo dopravy	72 555 425	4,82%
307	Ministerstvo obrany	66 734 801	4,43%
329	Ministerstvo zemědělství	57 415 756	3,81%
396	Státní dluh	46 499 000	3,09%
322	Ministerstvo průmyslu a obchodu	39 596 672	2,63%
336	Ministerstvo spravedlnosti	30 489 783	2,03%
312	Ministerstvo financí	23 617 964	1,57%
334	Ministerstvo kultury	14 783 403	0,98%
315	Ministerstvo životního prostředí	14 073 770	0,93%
317	Ministerstvo pro místní rozvoj	11 501 908	0,76%
335	Ministerstvo zdravotnictví	8 203 096	0,54%
306	Ministerstvo zahraničních věcí	8 127 006	0,54%
361	Akademie věd České republiky	6 022 422	0,40%
321	Grantová agentura České republiky	4 390 785	0,29%
377	Technologická agentura České republiky	4 274 646	0,28%
346	Český úřad zeměměřičký a katastrální	3 524 639	0,23%
374	Správa státních hmotných rezerv	2 698 960	0,18%
305	Bezpečnostní informační služba	2 076 974	0,14%
328	Český telekomunikační úřad	1 468 076	0,10%
302	Poslanecká sněmovna Parlamentu	1 332 355	0,09%
345	Český statistický úřad	1 304 798	0,09%
304	Úřad vlády České republiky	1 088 157	0,07%

Zdroj: Vlastní zpracování podle dat MF, ČSÚ a PSP ČR, 2020.

Největší podíl na vydaných finančních prostředcích ze státního rozpočtu má kapitola 313, Ministerstvo práce a sociálních věcí, a to ve výši 42 % z celkových výdajů, což je 637 mld. Kč. Z tohoto objemu šlo na důchodové pojištění 461 mld. Kč. Tato částka činí 72 % výdajů na celkové kapitoly, dalších 42 mld. Kč vydalo ministerstvo na dávky státní sociální podpory a pěstounské péče a 36 mld. na dávky nemocenského pojištění.

Druhou kapitolou, která má 13 % podíl na celkových výdajích státního rozpočtu, je kapitola 333, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, v celkové výši 205 mld. Kč. Z toho regionálnímu školství a jím přímo řízených organizací připadá 143 mld. Kč výdajů, tyto výdaje pokryjí 70 % z celku. Další položkou ministerstva jsou vysoké školy s 26 mld. Kč výdajů.

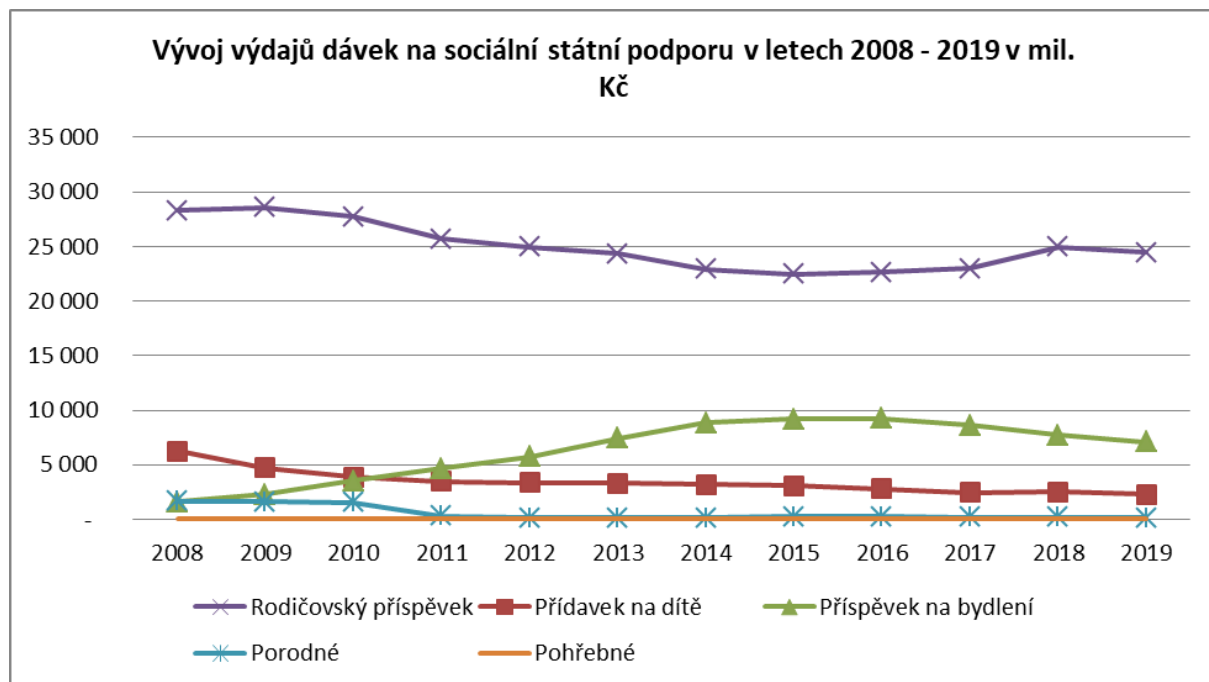
Další příčinku v objemu finančních prostředků výdajů na celkové výdaje státního rozpočtu obsadila kapitola 398, Všeobecná pokladní správa, s podílem ve výši 10 % z celkových výdajů. Největší položkou jsou transfery veřejným rozpočtům ústřední úrovně ve výši 73 mld. Kč, dalších 43 mld. Kč se odvádí do rozpočtů Evropské unie. Součástí této kapitoly je také vládní rezerva, která se vytváří ve výši 0,3 % výdajů státního rozpočtu na příslušný rozpočtový rok. Pro rok 2019 byly rezervy ve výši 4,8 mld. Kč.

4.3.3 Analýza kapitoly Ministerstvo práce a sociálních věcí

Shrneme-li si předchozí dva pododdíly práce, a to příjmy a výdaje státního rozpočtu České republiky podle kapitol, tak zjistíme, že největší podíl na obě složky rozpočtu měla kapitola 313, Ministerstvo práce a sociálních věcí.

Z toho důvodu se v této kapitole zaměříme na část výdajů dané kapitoly. V následujícím grafu č. 16 jsou uvedeny výdaje za období 2015 - 2019.

Graf 16: Vývoj jednotlivých výdajů kapitoly 313 v letech 2015 – 2019 (v mil. Kč)

Zdroj: Vlastní zpracování podle dat MF, ČSÚ a PSP ČR, 2020

Z grafu je zřejmé, že největší podíl výdajů mají „dávky důchodového pojištění“, které je uvedeno na vedlejší ose. Za posledních 5 let jejich objem narostl o 80 mld. Kč. Důchody se každoročně navyšují zákonem danou valorizací. Ve sledovaném období je vládní snaha starobní důchody zvyšovat nad rámec daným zákonem

U „státní sociální podpory“ je zřejmá mírně rostoucí tendence až do roku 2018 a to o 4 mld. Kč. V tomto roce dochází k úpravě valorizačního mechanismu pro stanovení

valorizace důchodů, rozšíření okruhu příjemců státní sociální podpory, změny v čerpání rodičovského příspěvku a jeho navýšení při porodu víceročet, zvýšení dávek pěstounské péče, úprava výše nemocenské při dlouhodobější pracovní neschopnosti, zavedení otcovské poporodní péče a tzv. pečovatelské dovolené. Dále došlo k navýšení dávek osobám se zdravotním postižením a změkčení podmínek pro nárok na dávky, zvýšení vyměřovacího základu pro platbu za osoby, za které je plátcem pojistného na zdravotní pojištění stát (22).

Dalšími výdaji jsou „dávky nemocenského pojištění“, které během sledovaného období narostly o 13 mld. Kč. Tyto výdaje pokryjí potřeby na platbu nemocenské, peněžité pomoci v mateřství, dávku otcovské poporodní péče – otcovská, ošetřovné, dlouhodobé ošetřovné a vyrovnávací příspěvek v těhotenství a v mateřství.

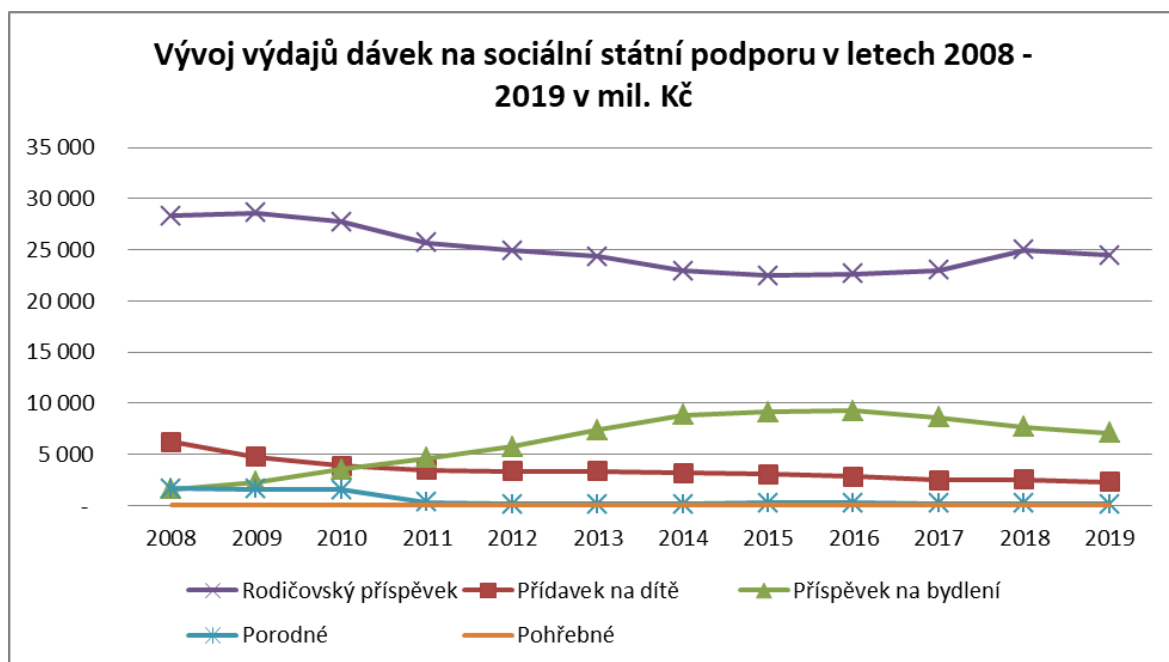
Mírného růstu výdajů můžeme vidět u „příspěvku na péči“, který souvisí s postupným stárnutím populace, rostoucím počtem starobních důchodů a statisticky se prodlužující dobou dožití. Mezi roky 2015 - 2019 se výdaje navýšily o 5,6 mld. Kč.

„Dávky pomoci v hmotné nouzi“ mají klesající charakter, z cca 12 mld. Kč klesly tyto výdaje ve sledovaném období na konečných 6,2 mld. Kč. Pokles je zapříčiněn snižováním míry nezaměstnanosti, růstem minimální mzdy, tak i růstem mezd a platů.

Stejný případ poklesu objemu prostředků je na „státní politiku zaměstnanosti“ a to ve výši 8 mld. Kč.

V následující tabulce č. 15 si ukážeme vývoj dávek státní sociální České republiky v letech 2015 až 2019.

Graf 17: Výdaje na dávky státní sociální podpory (v mil. Kč)

Zdroj: Vlastní zpracování podle dat MF, ČSÚ a PSP ČR, 2020

Analýzou grafu zjistíme, že ve sledovaném období největší objem finančních prostředků na sociální státní podporu je vynaložen na „rodičovský příspěvek“. Přesto má klesající tendenci z potřebných 28 mld. Kč na nejnižší hodnotu 22,4 mld. Kč v roce 2015. Následně objem těchto prostředků opět rostl a drží si výši okolo 24 mld. Kč na konci sledovaného období. Důvodem výkyvů je pokles počtu narozených dětí.

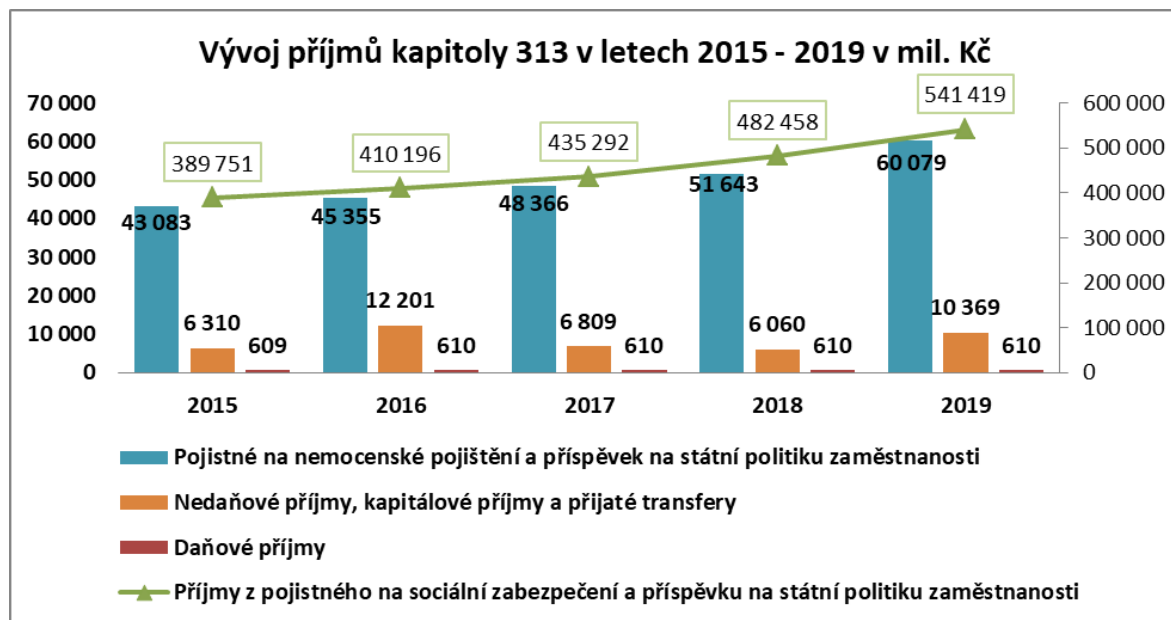
Viditelný nárůst výdajů je v kategorii „příspěvku na bydlení“, který vzrostl z počátečních 1,6 mld. Kč do roku 2016 na 9,2 mld. Kč. Původně se nárok na tento příspěvek odvíjel od celkové výše příjmů domácností, v roce 2006 však došlo ke změně konstrukce dávky, která se napříště měla odvíjet od nákladů na bydlení, resp. částečně pokrývá rozdíly mezi těmito náklady a celkovými příjmy domácnosti. Výše příspěvku státu je ohraničena tzv. normativními náklady na bydlení, stanovovanými pro každý kalendářní rok nařízením vlády. Obyvatelstvo se postupně naučilo o tento příspěvek žádat. Nyní je vládní snaha výši příspěvku více regulovat.

Další kategorií je „přídavek na dítě“, který ve sledovaném období je regulován různými rozhodnutími a z počátečních 6,2 mld. Kč je ponížěn na konečných 2,2 mld. Kč.

Zbylé dvě kategorie, „porodné a pohřebné“ jsou v podílu na celkové výdaje sociální státní podpory nepatrné a ani jejich vývoj nezaznamenal znatelný výkyv ve sledovaném období.

Na konci této části oddílu o příjmech a výdajích kapitoly Ministerstvo práce a sociálních věcí si v následujícím grafu č. 18 uvedeme detailnější pohled na jednotlivé příjmy. Kvůli komplikovanosti zdrojových dat a zajištění celkové přehlednosti, tabulka obsahuje údaje pouze za roky 2015 až 2019.

Graf 18: Vývoj jednotlivých příjmů kapitoly 313 v letech 2015 – 2019 (v mil. Kč)

Zdroj: Vlastní zpracování podle dat MF, ČSÚ a PSP ČR, 2020

Analýzou grafu je na první pohled zřejmé, že největšími příjmy dané kapitoly jsou „příjmy z pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti“. Jak je vidět, státu se daří příjmy zvyšovat, a to během 5 let dokonce o 151,6 mld. Kč. V rozpočtu kapitoly 313 tyto příjmy činí dokonce 98 % z příjmů celkových.

Druhou důležitou kategorií mezi příjmy je „pojistné na nemocenské pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti“, která také produkuje nárůst o 17 mld. Kč.

V těchto dvou kategoriích je patrné, jak ve sledovaném období je nízká nezaměstnanost, zvyšují se platy, minimální mzda a celkově je ČR ekonomicky produktivní.

„Daňové příjmy“ jsou zbývající daňové příjmy, které neobsahují předchozí dvě kategorie.

4.4 Analýza mandatorních výdajů ve státním rozpočtu České republiky

Mandatorní výdaje jsou povinné. Vyplynají ze zákonů, dalších právních norem anebo vyplynají ze smluvních závazků.

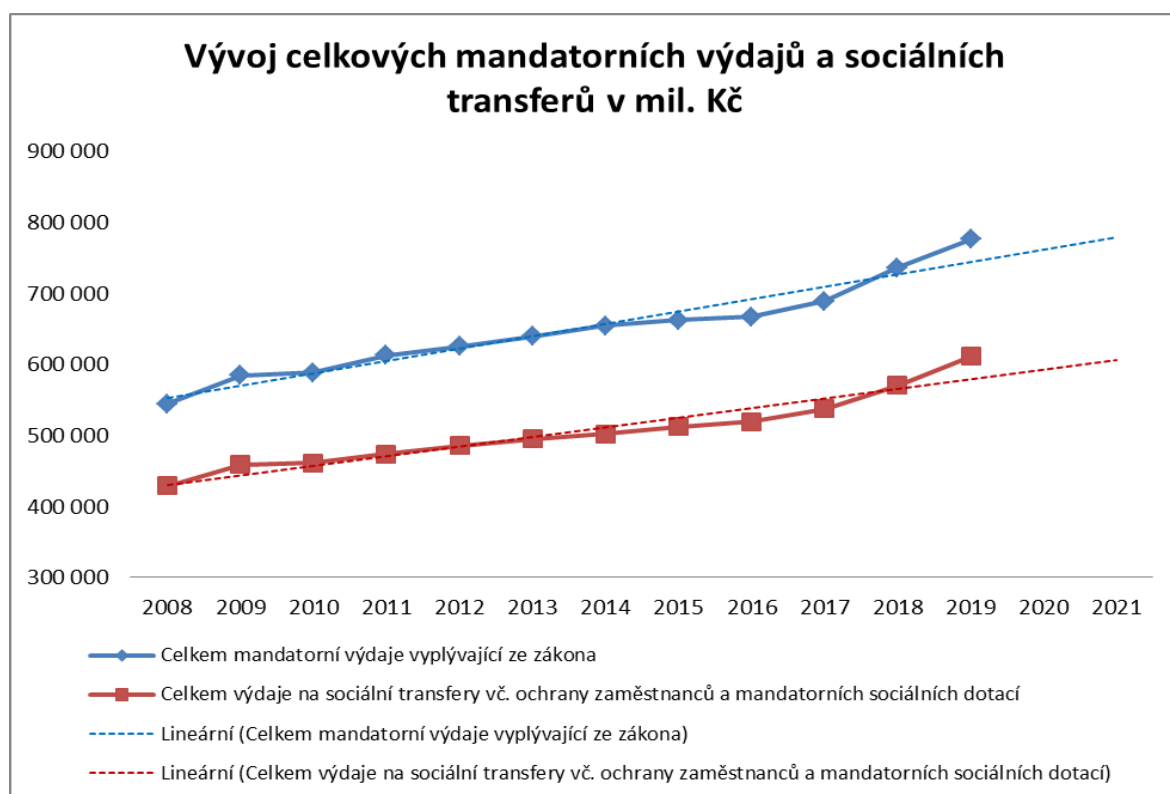
Ze zákona vyplývající mandatorní výdaje jsou především sociální transfery včetně ochrany zaměstnanců a mandatorních sociálních dotací, do kterých spadají dávky důchodového pojištění (vč. ozbrojených složek), dávky nemocenského pojištění, dávky státní sociální podpory a pěstounské péče, podpory v nezaměstnanosti a jiné. Dále sem spadají ostatní mandatorní výdaje, které nejsou dány ze zákona, ale vyplývají z jiných právních norem.

Druhou kategorií jsou tzv. quasi-mandatorní výdaje, které nejsou přímo stanovené zákonem, ale jsou rovněž považovány za nezbytné, neboť jejich cílem je zajistit chod státu. Patří sem platy státních zaměstnanců, pracovníků organizačních složek státu a příspěvkových organizací, výdaje na obranu a podobně.

4.4.1 Vývoj mandatorních výdajů

V tomto oddílu práce si ukážeme vývoj mandatorních výdajů České republiky. Podrobný přehled mandatorních výdajů je uveden v příloze č. 7 a č. 8. V grafu č. 19 je zobrazen vývoj celkových mandatorních výdajů včetně sociálních transferů za skutečnost v letech 2008 – 2019 a regresivní analýzou odhad vývoje na roky 2020 až 2021.

Graf 19: Vývoj celkových mandatorních výdajů a sociálních transferů v letech 2008 -2019 s predikcí na roky 2020 – 2021 (v mil. Kč)

Zdroj: Vlastní zpracování podle dat MF, ČSÚ a PSP ČR, 2020

Z vyhodnocení grafu plyne fakt, že „celkové mandatorní výdaje“ rostou do roku 2009 o 7 %. Tento nárůst je zapříčiněn propadem příjmové strany veřejných rozpočtů spolu s přijatými protikrizovými opatřeními. Tato opatření, ale vytěsňují ostatní veřejné výdaje, které mohou mít produktivnější formu a dochází tím k zužování manévrovacího prostoru pro fiskální politiku. Efekty většiny přijatých opatření jsou pouze jednorázové a nerespektují nezbytnost celkové restrukturalizace výdajové struktury. Následující rok proto dochází k poklesu o 6,6 %, což je regulace nezdravého růstu roku předchozího.

V dalších letech je meziroční růst už rovnoměrný, okolo 1 %. V roce 2016 dochází k meziročnímu růstu výdajů na mzdy a platy, o 6,2 mld. Kč, zejména v důsledku úpravy platových tarifů v souvislosti se zavedením státní služby.

V další části oddílu práce si představíme podíl mandatorních výdajů (v tabulce použita zkratka „MRV“) na celkové příjmy a výdaje státního rozpočtu (v tabulce použita zkratka „SR“) České republiky v letech 2008 až 2019.

Tabulka 15: Podíl mandatorních výdajů na celkové příjmy a výdaje státního rozpočtu ČR v letech 2008 až 2013 (v %)

Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Podíl MRV na výdaje SR	54%	53%	54%	57%	58%	58%
Podíl MRV na příjmy SR	55%	64%	63%	65%	63%	63%

Zdroj: Vlastní zpracování podle dat MF, ČSÚ a PSP ČR, 2020

Tabulka 16: Podíl mandatorních výdajů na celkové příjmy a výdaje státního rozpočtu ČR v letech 2014 až 2019 (v %)

Rok	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Podíl MRV na výdaje SR	58%	54%	58%	57%	56%	53%
Podíl MRV na příjmy SR	62%	57%	55%	57%	56%	54%

Zdroj: Vlastní zpracování podle dat MF, ČSÚ a PSP ČR, 2020

Analýzou předchozích tabulek č. 15 a č. 16. zjistíme, že podíl mandatorních výdajů na celkové výdaje státního rozpočtu se navýšil o 5 % ve sledovaném období a to v roce 2013, kdy se tato výše drží až do roku 2015. V tomto roce došlo k poklesu o 4 % celkového podílu na výdaje státního rozpočtu. O rok později se podíl vrátil zpátky na 58 % mandatorních výdajů na celkové výdaje. Poté postupně mírně klesá až do konce sledovaného období na úroveň 53 %.

U podílu mandatorních výdajů na celkové příjmy SR je průměrný podíl na 59 %. Skokový nárůst je opět vidět v roce 2009, tento jev je popsán v předchozím odstavci u komentáře ke grafu č. 19. Stejná výše podílu mandatorních výdajů na celkové příjmy státního

rozpočtu se drží až do roku 2014. Následně od roku 2015 podíly postupně klesají k 54% mandatorních výdajů na celkové příjmy státního rozpočtu.

Nejvyšší objem finančních prostředků mandatorních výdajů má položka „Dávky důchodového pojištění (vč. ozbrojených složek)“, které ve sledovaném období vzrostly z 312,5 mld. Kč na konečných 472,4 mld. Kč, což je nárůst o 160 mld. Kč za 12 let. Průměrný roční nárůst důchodových dávek jsou 4 %. Největší nárůsty jsme zaznamenaly v letech 2009 a 2019 ve výši 9 %.

Další položkou v zastoupení vysokého objemu finančních prostředků v mandatorních výdajích jsou „dávky na státní sociální podporu a pěstounské péče“ a to v průměrné výši 39,5 mld. Kč. Zprůměrujeme-li jejich procentuální meziroční nárůst, dostaneme se na 0,5 % za rok. Při bližším prozkoumání zjistíme, že nastal výraznější meziroční pokles o 12 % v roce 2011, který je následně vykompenzován navýšením o 7 % v roce 2013. Další skokový nárůst nastal v roce 2018 a to o 18% meziročního přírůstku. Více informací k této problematice jsme si upřesnili v předchozí části práce, která se věnovala kapitole 313.

Poslední položkou, kterou si uvedeme z hlediska objemu finančních prostředků mandatorních výdajů, jsou „dávky nemocenského pojištění“. Jejich průměrný meziroční nárůst je ve výši 1,8 % v celkové průměrné výši 26 mld. Kč ve sledovaném období.

V závěru oddílu práce si představíme podíl mandatorních výdajů (v tabulce použita zkratka „MRV“), quasi-mandatorních výdajů (v tabulce použita zkratka „QMRV“) a jejich souhrn na celkové výdaje státního rozpočtu (v tabulce použita zkratka „SR“) České republiky v letech 2008 až 2019.

Tabulka 17: Podíl mandatorních, quasi a souhrnných výdajů na celkové výdaje státního rozpočtu ČR v letech 2008 – 2013 (v %)

Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Podíl MRV na výdaje SR	54%	53%	54%	57%	58%	58%
Podíl QMRV na výdaje SR	20%	20%	19%	18%	18%	17%
Souhrnný podíl na výdaje SR	74%	73%	73%	75%	75%	76%

Zdroj: Vlastní zpracování podle dat MF, ČSÚ a PSP ČR, 2020

Tabulka 18: Podíl mandatorních, quasi a souhrnných výdajů na celkové výdaje státního rozpočtu ČR v letech 2014 – 2019 (v %)

Rok	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Podíl MRV na výdaje SR	54%	51%	55%	54%	53%	50%
Podíl QMRV na výdaje SR	17%	18%	19%	20%	20%	21%
Souhrnný podíl na výdaje SR	71%	69%	74%	74%	73%	71%

Zdroj: Vlastní zpracování podle dat MF, ČSÚ a PSP ČR, 2020

Z předchozích tabulek je zřejmé, že souhrnné mandatorní výdaje činí průměrně okolo ¾ z celkových výdajů státního rozpočtu. Největšího podílu dosahovaly souhrnné výdaje v letech 2011 až 2013. Pod 70% podíl se dosáhlo pouze v roce 2015. Následně výše souhrnných mandatorních podílů dosáhla na průměrných 73 % z celkových výdajů státního rozpočtu České republiky na konci sledovaného období.

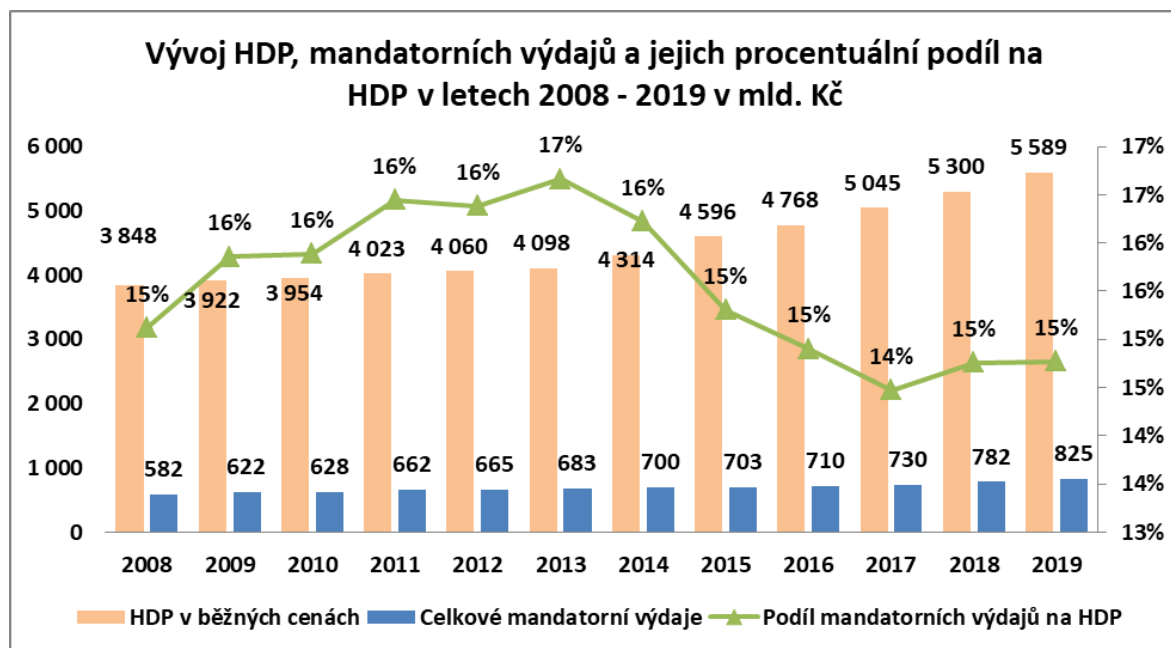
To znamená, že celkové mandatorní výdaje jsou velkou zátěží pro státní rozpočet, jelikož zbývá ¼ finančních prostředků pro další rozvoj státu. Tyto zbylé prostředky stát využívá na investice, rozvoj vědy a výzkumu, obranu země a podobně.

Jelikož hlavními výdaji mandatorního charakteru jsou sociální transfery, především dávky důchodového pojištění, budou v následujících letech kvůli demografickému vývoji obyvatelstva kladeny vyšší nároky na řešení a financování této kategorie.

4.4.2 Vývoj mandatorních výdajů ve srovnání s HDP

V samotném závěru praktické části diplomové práce si uvedeme na grafu č. 20 porovnání vývoje HDP v běžných cenách spolu s vývojem celkových mandatorních výdajů a jejich procentuální podílu na HDP státního rozpočtu České republiky v letech 2008 – 2019.

Graf 20: Vývoj HDP, celkových mandatorních výdajů a jejich procentuální podíl na HDP v letech 2008 – 2019 (v mld. Kč)

Zdroj: Vlastní zpracování podle dat MF, ČSÚ a PSP ČR, 2020

Jak je vidět na grafu, tak mandatorní výdaje vzrostly o 42 % ve výši 244 mld. Kč ve sledovaném období. I když z grafu to není příliš patrné, tak i HDP také vzrostl o 45 %, ale jen v jiné výši, a to o 1 741 mld. Kč na konečných 5 589 mld. Kč.

Procentuální podíl celkových mandatorních výdajů z počátku sledovaného období rostl spolu s HDP až do roku 2013 a to z 15 % na konečných 17%. Od následujícího roku 2014 zaznamenáváme pokles podílů až na konečných 14 % v roce 2017, od kdy se podíl 15 % drží až do konce sledovaného období.

Mandatorní výdaje v sobě obsahují zákonem danou pravidelnou valorizaci důchodových dávek, tím je zajištěn každoroční růst jejich objemu.

5 Závěr

Cílem této diplomové práce bylo analyzovat klíčové faktory ovlivňující vývoj státního rozpočtu České republiky v letech 2008 až 2017. Toto období, jak bylo zmíněno ve 4. kapitole práce, bylo rozšířeno o roky 2018 a 2019. Za účelem dosažení tohoto cíle byla práce rozdělena na teoretickou část, ve které jsme se věnovali vymezení základních pojmů a vzájemných souvislostí jako je fiskální politika, její význam a nástroje, veřejné finance, především státní rozpočet, jeho funkce a legislativní úpravy, příjmy a výdaje státního rozpočtu. V druhé praktické části byla provedena samotná analýza, která měla za úkol sledovat nejen vývoj příjmů a výdajů státního rozpočtu, ale i rozpad těchto veličin dle druhového členění, výdaje z pohledu kapitol a mandatorní výdaje.

V úvodu analytické části byly uvedeny vstupní údaje do problematiky, jako je míra nezaměstnanosti, bilance zahraničního obchodu a celkový přehled vývoje příjmů a výdajů, včetně salda státního rozpočtu ČR. Využitím statistické metody korelace jsme charakterizovali vztahy salda státního rozpočtu s vývojem HDP a nezaměstnanosti, a také vliv HDP na daňové příjmy. Touto analýzou dat veličin salda státního rozpočtu a HDP jsme došli k výsledku korelačního koeficientu s hodnotou 0,7555, což znamená silnou závislost tempa růstu HDP a meziročního vývoje salda SR. Druhým zkoumaným vztahem byla vazba vlivu růstu HDP na daňové příjmy. U tohoto případu nám korelační koeficient ukázal hodnotu 0,6909. Tento vztah charakterizujeme jako silnou závislost mezi oběma veličinami. Třetím zkoumaným vztahem byla vazba míry nezaměstnanosti na vývoj salda státního rozpočtu. Došli jsme k výslednému korelačnímu koeficientu s hodnotou -0,7846. Tento výsledek znamená silnou nepřímou závislost mezi veličinami.

Z datového podkladu z úvodní praktické části a následnou analýzou jsme zjistili, že v celém sledovaném období (v letech 2008 až 2019) došlo pouze k dvěma případům, kdy objem příjmových finančních prostředků převýšil ty výdajové, a to v letech 2016 a 2018. Ve zbylých letech hovoříme tedy o schodkovém hospodaření České republiky. Tyto schodky se každoročně liší. Nejvyšším schodkovým rozpočtem byl rok 2009, který činil 192 mld. Kč, následně se ho dařilo snižovat na úroveň 62,8 mld. Kč do roku 2015. Pak nastala již zmíněná situace, kdy příjmy přesáhly výdajovou část státního rozpočtu ve výši 61,8 mld. Kč a 3 mld. Kč v roce 2018. Poslední hodnotou sledovaného období je schodek ve výši 28,5 mil. Kč.

Následně jsme se přesunuli na analýzu výdajů a příjmů státního rozpočtu České republiky podle druhového členění. V této části jsme se dozvěděli, že zhruba 90% veškerých příjmů

státního rozpočtu připadají daňovým příjmům. Do těchto příjmů patří příjmy pojistného na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a příjmy z daní a poplatků, kam spadá daň z příjmů fyzických a právnických osob a obecné daně ze zboží a služeb. Na druhé straně tu máme výdaje státního rozpočtu podle druhového třídění. Analýzou datového podkladu bylo zjištěno, že největší podíl na celkové výdaje spadají do běžných výdajů, přesněji neinvestiční transfery obyvatelstvu, které představují 50% běžných výdajů.

Postupně jsme se dostali do části, kde jsme si výdaje a příjmy státního rozpočtu rozdělili dle kapitol České republiky. Zjistili jsme, že největším příjemcem veřejných financí je kapitola 313, Ministerstvo práce a sociálních věcí. Podíl ministerstva na straně příjmů státního rozpočtu je ve výši 37 % a 42 % na straně výdajů. Tento poměr je logický, jelikož ministerstvo spravuje příjmy pojistného na sociální zabezpečení, příspěvek na státní politiku, příjmy z daní a poplatků a na druhé straně dávky důchodového pojištění, dávky státní sociální podpory a dávky nemocenského pojištění.

Další kapitolou, která na druhém místě má velký podíl na příjmy do státního rozpočtu, je 329, Ministerstvo zemědělství ve výši 2 %, zde se jedná především o prostředky z EU.

Přejdeme-li k výdajům, tak na druhém místě podílu na výdajích státního rozpočtu je kapitola 333, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Jde o logickou posloupnost, jelikož investice do vzdělání se nám vrátí v podobě kvalifikovaných zaměstnanců na evropské úrovni. Kvalitní školství také láká spousty zahraničních studentů, díky čemuž se následně uplatní na trhu práce v naší republice.

V tomto oddílu jsme uvedli i důležitou kapitolu 398, Všeobecná pokladní správa, která nám svou působností zkresluje datovou základnu, a to z důvodu, že její obsah je poměrně často upravován a nejsou dodržena pravidla jejího charakteru a tím je, že kapitola má zahrnovat pouze výdaje a příjmy, které mají všeobecný charakter a nejdou zahrnout do jednotlivých kapitol.

Dostali jsme se do poslední kapitoly diplomové práce a tím byla analýza mandatorních výdajů. Výdaje tohoto charakteru jsou úzce spjaty s Ministerstvem práce a sociálních věcí. Průměrný meziroční nárůst mandatorních výdajů odpovídá hodnotě 3,3 %. V analýze jsou zaznamenány a okomentovány výkyvy ve sledovaném období. Podíl mandatorních výdajů je na úrovni $\frac{3}{4}$ celkových výdajů, jenže tyto výdaje především vyplývají ze zákona anebo jiných právních úprav, a tudíž je nelze tak snadno ovlivňovat. Spadají sem také dávky na důchodové pojištění, sociální podpory a nemocenského pojištění.

Shrnutím analyzované problematiky, tedy vývoje příjmů a výdajů státního rozpočtu ve sledovaném období, nám vychází, jak silně jsou makroekonomické ukazatele dané ekonomiky vzájemně ovlivněny. Existují omezené prostředky, jak může vláda ovlivnit vývoj hospodaření. Budoucí vláda tak bude mít nelehkou úlohu v hledání dalších příjmů do státní kasy na pokrytí dávek sociálního zabezpečení, zapříčiněnou stárnoucí strukturou obyvatelstva.

6 Výsledky a diskuse

Po zhodnocení veškerých předchozích analýz lze přijít s určitými návrhy, jak zlepšit výsledné saldo státního rozpočtu.

Začneme-li na straně příjmů, je samozřejmostí uvést daňovou problematiku. Pro zlepšení výběru těchto daní byla zavedena elektronická evidence tržeb, která dle statistických čísel přinesla do státního rozpočtu víc peněz. Na druhou stranu však administrativní náročnost a vynaložené prostředky na správu této evidence jsou protichůdné, až neefektivní. Najít řešení, jak tyto procesy zjednodušit, by určitě přineslo další příjmy do státní pokladny. To platí i o celkové administrativní byrokracii naší země. Přejít na elektronickou správu veřejných orgánů by přinesl další finanční prostředky.

Dalším prostředkem, jak ovlivnit saldo státního rozpočtu, je změna sazeb DPH, do jisté míry to přinese do státního rozpočtu finanční prostředky, ale časem se obyvatelstvo takto dotčenou komoditu snaží nahradit lehčeji dostupnou. S tím je spojená i výše spotřební daně na určitou komoditu, kterou takto může stát regulovat

V poslední době se ve vládních kruzích hovoří o zrušení superhrubé mzdy, které obyvatelům přinese do peněženek více finančních prostředků, jelikož se jim zvýší čistá mzda. Negativním důsledkem tohoto kroku je snížení rozpočtů krajů a obcím.

V neposlední řadě mezi varianty, jak získat finanční prostředky do státní kasy České republiky je zaškolení pracovníků v podání žádostí o dotace z Evropské unie. Je spousta případů, kdy žadatel nedosáhne na dotaci z důvodu administrativní náročnosti žádosti.

Shrneme-li návrhy, jak zlepšit vývoj salda na straně příjmů, jedná se o zlepšení efektivity výběru daňových příjmů (rezerva finančních prostředků v tzv. šedé ekonomice), změnu určité sazby DPH, případně se zaměřit na určitou spotřební daň. Posledními zmíněnými nástroji na získání dalších příjmů do státní kasy je superhrubá mzda a získání zdrojů z rozpočtů EU.

Přejdeme-li na stranu výdajů, tak prvním důležitým faktorem, jak výdaje ovlivnit, je vytvoření příznivého prostředí pro podnikání, převážně pro malé a střední podniky. Tento krok do jisté míry ovlivní míru nezaměstnanosti. V případě získání investora ze zahraničí, který sice poskytne pracovní pozice, ale jeho působení bývá často kompenzováno daňovými úlevami a v dané zemi podniká také jen na určité období, než se přesune do jiného státu za levnější pracovní sílu. Poskytnutými daňovými úlevami přichází stát o příjmy z důvodu osvobození od platby daně na počátku podnikání.

Druhou výraznou zátěžovou položkou státu jsou starobní důchody, v tomto případě nás čeká nevyhnutelná důchodová reforma. Důvodem, proč bude tato reforma nutná, je fakt, že se mění struktura obyvatelstva stárnutí populace ČR, jak již bylo zmíněno v diplomové práci.

7 Seznam použitých zdrojů

- [1] HOCKLEY, G. C. 1979: Public Finance: an introduction. 2nd ed. Routledge, 1979. 448 s. ISBN 0-7100-0149-5
- [2] HAMERNÍKOVÁ, B.; KUBÁTOVÁ, K., Veřejné finance, druhé. vyd. Praha : Eurolex Bohemia, 2004 ISBN: 80-86432- 88-2
- [3] DVOŘÁK, P. 2008. Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize. Praha: C. H. Beck, 2008. 343 s. ISBN 978-80-7400-075-1
- [4] HAMERNÍKOVÁ, Bojka a Alena MAAYTOVÁ. Veřejné finance. Praha: ASPI, 2007, 364 s. ISBN 978-807-3573-010.
- [5] STIGLITZ, Joseph E. Ekonomie veřejného sektoru. Praha: Grada, 1997. ISBN 80-7169-454-1.
- [6] PEKOVÁ, Jitka. Veřejné finance, úvod do problematiky. 3. vydání. Praha: ASPI, 2008, 580 s. ISBN 80-7357-049-1.
- [7] HAMERNÍKOVÁ, B., MAAYTOVÁ, A. a kol. Veřejné finance., druhé vydání, Wolters Kluwer ČR, 2010, ISBN 978-80-7357-497-0
- [8] OCHRANA, F. – PAVEL, J. – VÍTEK, L. 2010. Veřejný sektor a veřejné finance. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. 264 s. ISBN 978-80-247-3228-2
- [9] KLIKOVÁ, Christiana a Igor KOTLÁN. Hospodářská a sociální politika. 5. vydání. Ostrava: Vysoká škola sociálně správní, 2019. ISBN 978-80-87291-23-8.
- [10] ŽÁK, M. 2006. Hospodářská politika. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu, 2006. ISBN 80-86730-04-2
- [11] KUBÁTOVÁ, Květa. Daňová teorie a politika. 4., aktualiz. vyd. Praha: ASPI, 2006. ISBN 80-7357-205-2.
- [12] MAAYTOVÁ A., OCHRANA F., PAVEL J. a kol. Veřejné finance v teorii a praxi, první vydání, Grada Publishing a.s., 2015, ISBN 978-80-247-5561-8
- [13] HAMERNÍKOVÁ, Bojka a Alena MAAYTOVÁ. Veřejné finance. Praha: ASPI, 2007, 364 s. ISBN 978-807-3573-010.
- [14] JUREČKA, V. a kol. 2010. Makroekonomie. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. 336 s. ISBN 978-80-247-3258-9
- [15] ČERNOHORSKÝ, J. – TEPLÝ, P. 2011. Základy financí. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011. 304 s. ISBN 978-80-247-3669-3
- [16] Zákon č. 218 ze dne 27. června 2000 o rozpočtových pravidlech. Sbírka zákonů České republiky. 2000.
- [17] Zákon č. 90 ze dne 19. dubna 1995 o jednacím řádu Poslanecké sněmovny. Sbírka zákonů České republiky. 1995.

- [18] DUBSKÁ, Drahomíra. Mandatorní výdaje státního rozpočtu jako riziko vnitřní nerovnováhy české ekonomiky [online]. 1994 [cit. 2009-04-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/p/1526-04>>.
- [19] Zákon č. 235 ze dne 1. dubna 2004 o dani z přidané hodnoty. Sbírka zákonů České republiky. 2004.
- [20] PEKOVÁ, Jitka: Veřejné finance. 3.přepřac.vyd. Praha. ASPI: 2005, 527 s. ISBN 80 – 7357 – 049 - 1
- [21] PILNÝ, Jaroslav: Veřejné finance. 5.vyd. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2007. 226 s. ISBN 978 – 80 – 7194 – 963 - 3.
- [22] Státní rozpočet v kostce | Vzdělávání | Ministerstvo financí ČR. Ministerstvo financí ČR [online]. Copyright © 2005 [cit. 01.10.2020]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/vzdelavani/rozpocet-v-kostce>
- Výsledek hospodaření státního rozpočtu v roce 2019 je o 11,5 mld. lepší než očekávání | 2020 | Ministerstvo financí ČR. Ministerstvo financí ČR [online]. Copyright © 2005 [cit. 01.10.2020]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2020/pokladni-plneni-sr-37026>
- Vybrané údaje o sociálním zabezpečení - 2019 | ČSÚ. Český statistický úřad | ČSÚ [online]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vybrane-udaje-o-socialnim-zabezpeceni-2019>
- Míry zaměstnanosti, nezaměstnanosti a ekonomické aktivity - červenec 2020 | ČSÚ. Český statistický úřad | ČSÚ [online]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/miry-zamestnanosti-nezamestnanosti-a-ekonomicke-aktivity-cervenec-2020>.
- Statistická ročenka České republiky - 2019 | ČSÚ. Český statistický úřad | ČSÚ [online]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-ceske-republiky-2019>
- Statistická ročenka České republiky - 2018 | ČSÚ. Český statistický úřad | ČSÚ [online]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-ceske-republiky-2018>
- Statistická ročenka České republiky - 2017 | ČSÚ. Český statistický úřad | ČSÚ [online]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-ceske-republiky>
- Statistická ročenka České republiky - 2016 | ČSÚ. [online]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-ceske-republiky-2016>
- Statistická ročenka České republiky - 2015 | ČSÚ. Český statistický úřad | ČSÚ [online]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-ceske-republiky-2015>
- Statistická ročenka České republiky - 2014 | ČSÚ. Český statistický úřad | ČSÚ [online]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-ceske-republiky-2014-n-zi0tqklk5k>
- Statistická ročenka České republiky - 2013 | ČSÚ. Český statistický úřad | ČSÚ [online]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-ceske-republiky-2013-pxygncc90n>
- Statistická ročenka České republiky - 2012 | ČSÚ. Český statistický úřad | ČSÚ [online]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-ceske-republiky-2012-m3e85gpidf>

Statistická ročenka České republiky - 2011 | ČSÚ. Český statistický úřad | ČSÚ [online].
Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-ceske-republiky-2011-idioienvk3>

Statistická ročenka České republiky - 2010 | ČSÚ. Český statistický úřad | ČSÚ [online].
Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-ceske-republiky-2010-zqa20bl53r>

Návrh státního závěrečného účtu. Úřad vlády České republiky [online]. Praha: Úřad vlády ČR, 2018, 2018 [cit. 2020-01-11]. Dostupné z: <https://help.odok.cz/katalogprocesu/nelegislativni-materialy/statni-zaverecny-ucet>

Státní závěrečný účet za rok 2008. Ministerstvo financí České republiky [online]. Praha: MFČR, 2009, 3.6.2009 [cit. 2020-01-10]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejnysektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2008/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2008-2030>

Státní závěrečný účet za rok 2009. Ministerstvo financí České republiky [online]. Praha: MFČR, 2010, 29.10.2010 [cit. 2020-01-10]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejnysektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2009/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2009-2046>

Státní závěrečný účet za rok 2010. Ministerstvo financí České republiky [online]. Praha: MFČR, 2011, 17.6.2011 [cit. 2020-01-10]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejnysektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2010/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2010-2059>

Státní závěrečný účet za rok 2011. Ministerstvo financí České republiky [online]. Praha: MFČR, 2012, 14.6.2012 [cit. 2020-01-10]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejnysektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2011/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2011-206898>

Státní závěrečný účet ČR za rok 2013. Ministerstvo financí České republiky [online]. Praha: MFČR, 2014, 19.6.2014 [cit. 2020-01-10]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejnysektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2013/statnizaverecny-ucet-za-rok-2013-17756>

Státní závěrečný účet ČR za rok 2014. Ministerstvo financí České republiky [online]. Praha: MFČR, 2015, 23.6.2015 [cit. 2020-01-10]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejnysektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2014/statnizaverecny-ucet-za-rok-2014-21750>

Státní závěrečný účet ČR za rok 2015. Ministerstvo financí České republiky [online]. Praha: MFČR, 2017, 4.4.2017 [cit. 2020-01-10]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejnysektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2015/statnizaverecny-ucet-za-rok-2015-26636>

Státní rozpočet v kostce - 2014. Ministerstvo financí České republiky [online]. Praha: MFČR, 2014, 28.3.2014 [cit. 01.10.2020]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/oministerstvu/vzdelavani/rozpocet-v-kostce/statni-rozpocet-v-kostce-2014-17501>

Státní rozpočet v kostce - 2015. Ministerstvo financí České republiky [online]. Praha: MFČR, 2015, 22.4.2015 [cit. 01.10.2020]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/oministerstvu/vzdelavani/rozpocet-v-kostce/statni-rozpocet-v-kostce-2015-21174>

Státní rozpočet v kostce - 2016. Ministerstvo financí České republiky [online]. Praha: MFČR, 2017, 17.8.2016 [cit. 01.10.2020]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/oministerstvu/vzdelavani/rozpocet-v-kostce/statni-rozpocet-v-kostce-2016-25872>

Státní rozpočet v kostce - 2017 | Státní rozpočet v kostce | Ministerstvo financí ČR. Ministerstvo financí ČR [online]. Copyright © 2005 [cit. 01.10.2020]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/oministerstvu/vzdelavani/rozpocet-v-kostce/statni-rozpocet-v-kostce-2017-28944>

Státní rozpočet v kostce - 2018 | Státní rozpočet v kostce | Ministerstvo financí ČR. Ministerstvo financí ČR [online]. Copyright © 2005 [cit. 01.10.2020]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/oministerstvu/vzdelavani/rozpocet-v-kostce/statni-rozpocet-v-kostce-2018-31944>

Státní rozpočet v kostce - 2019 | Státní rozpočet v kostce | Ministerstvo financí ČR. Ministerstvo financí ČR [online]. Copyright © 2005 [cit. 01.10.2020]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/oministerstvu/vzdelavani/rozpocet-v-kostce/statni-rozpocet-v-kostce-2019-34784>

475/2008 Sb. Zákon o státním rozpočtu České republiky na rok 2009. Zákony pro lidi - Sběrka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 01.1.2020]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-475>

345/2014 Sb. Zákon o státním rozpočtu České republiky na rok 2015. Zákony pro lidi - Sběrka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 01.1.2020]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2014-345>

400/2015 Sb. Zákon o státním rozpočtu České republiky na rok 2016. Zákony pro lidi - Sběrka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 01.1.2020]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2015-400>

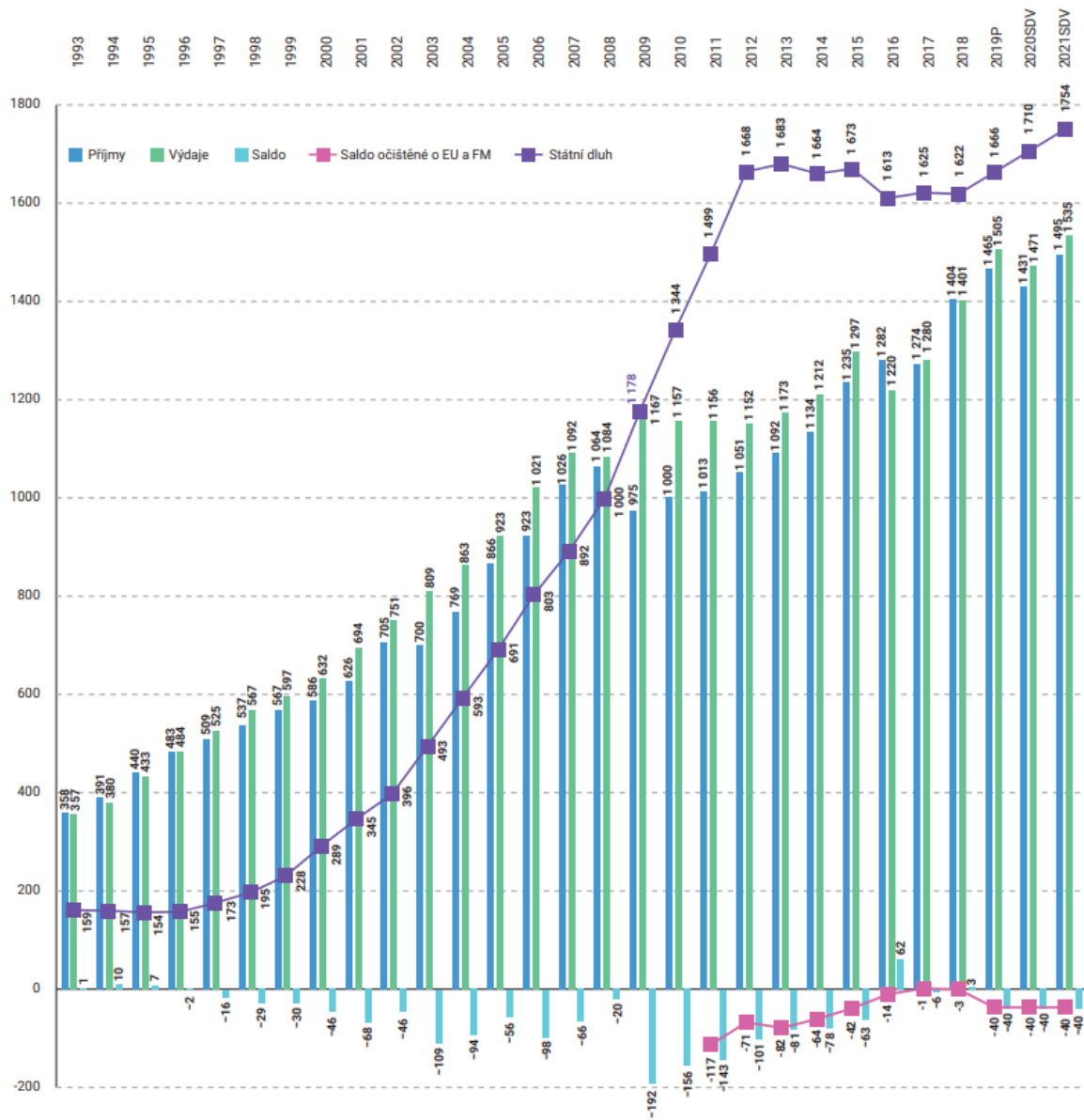
457/2016 Sb. Zákon o státním rozpočtu České republiky na rok 2017. Zákony pro lidi - Sběrka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 01.1.2020]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-457>

474/2017 Sb. Zákon o státním rozpočtu České republiky na rok 2018. Zákony pro lidi - Sběrka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 01.1.2020]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2017-474>

336/2018 Sb. Zákon o státním rozpočtu České republiky na rok 2019. Zákony pro lidi - Sběrka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 01.1.2020]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2018-336>

8 Přílohy

Příloha 1: Vývoj státního dluhu a příjmů, výdajů a salda státního rozpočtu v mld. Kč

Příloha 2: Vývoj salda státního rozpočtu v letech 1998-2021 v mld. Kč

Příloha 3: Příjmy státního rozpočtu v druhovém členění ČR v letech 2008 – 2019 v mil. Kč

Ukazatel	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Příjmy celkem	1 063 941	974 615	1 000 377	1 012 755	1 051 387	1 091 863	1 133 826	1 234 517	1 281 618	1 273 644	1 403 918	1 523 220
Daňové příjmy (daně, poplatky)	929 895	833 221	863 859	890 250	912 278	922 404	952 518	1 002 131	1 071 488	1 155 614	1 240 371	1 315 710
v tom:												
daně z příjmů fyzických osob	94 957	85 651	87 489	90 614	92 586	94 494	98 217	103 054	112 951	128 609	146 543	164 520
daně z příjmů právnických osob	127 174	83 338	86 305	82 296	89 192	81 484	89 373	99 570	111 189	115 188	117 455	123 460
daň z přidané hodnoty	177 816	176 717	187 821	191 894	199 714	219 965	230 245	236 632	245 680	265 958	278 978	291 320
zvláštní daně a poplatky ze zboží a služeb v tuzemsku	125 538	123 836	130 859	139 214	139 610	136 450	134 017	142 968	150 338	154 743	159 280	158 730
poplatky a odvody v oblasti životního prostředí	1 341	1 377	1 431	1 458	1 741	1 838	1 692	1 556	1 542	1 833	2 087	2 160
správní poplatky	4 115	2 453	2 508	2 420	2 533	1 687	1 599	1 610	1 717	1 926	1 975	2 080
majetkové daně	2 196	1 392	1 648	11 719	11 100	9 078	9 419	6 789	12 533	12 580	13 636	13 880
pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti	10 410	8 059	7 678	366 817	371 498	372 189	382 928	404 769	428 472	466 256	513 307	551 710
z toho pojistné na důchodové pojištění	385 504	347 841	355 835	327 881	331 971	332 459	341 922	361 437	383 130	416 406	458 360	494 030
ostatní daňové příjmy	836	2 552	2 272	2 091	4 302	5 219	5 026	5 180	7 065	8 521	7 109	-
Nedaňové příjmy	27 156	29 227	30 017	25 950	32 542	35 537	41 956	38 594	33 894	24 429	23 514	21 500
z toho:												
příjmy z vlastní činnosti a odvody přebytků organizací s přímým vztahem	16 132	18 708	21 464	18 444	24 335	16 056	24 725	26 829	17 497	12 919	11 651	10 810
přijaté sankční platby a vratky transferů	2 763	4 287	3 594	3 303	2 509	7 954	3 189	5 140	9 714	5 580	3 163	3 900
příjmy z prodeje nekapitálového majetku a ostatní nedaňové příjmy	5 866	3 249	3 434	3 232	3 210	9 039	10 295	3 126	3 689	3 401	5 531	3 600
přijaté splátky půjčených prostředků	2 395	2 983	1 525	971	946	1 027	1 906	1 419	1 278	770	1 445	1 340
z toho splátky půjčených prostředků ze zahraničí	524	484	200	123	176	302	176	176	185	162	142	
Kapitálové příjmy	1 170	2 367	2 719	2 307	2 674	5 890	4 947	7 911	6 525	8 366	17 631	18 730
z toho příjmy z prodeje dlouhodobého majetku	1 097	1 227	1 637	1 192	1 563	4 738	3 898	6 871	6 451	8 294	17 579	18 690
Přijaté transfery	105 720	109 799	103 782	94 248	103 893	128 033	134 405	185 881	169 710	85 235	122 402	167 280
v tom:												
neinvestiční přijaté transfery	93 163	81 164	42 161	45 192	59 841	62 304	71 539	72 339	74 842	53 173	54 151	101 000
z toho:												
neinvestiční převody z Národního fondu	6 143	8 367	10 963	15 320	12 581	18 768	27 791	28 973	32 078	15 032	24 040	-
neinvestiční transfery přijaté od EU	16 499	25 239	26 810	27 159	29 489	30 870	32 313	30 971	32 263	29 884	27 307	-
investiční přijaté transfery z toho investiční převody z Národního fondu	12 557	28 635	61 620	49 056	44 052	65 729	62 866	113 542	94 868	32 063	68 251	66 280
	11 834	26 001	58 789	47 217	43 769	65 401	61 959	111 748	94 592	30 549	63 494	-

Příloha 4: Výdaje státního rozpočtu v druhovém členění ČR v letech 2008 – 2019 v mil. Kč

Ukazatel	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Výdaje celkem	1 083 944	1 167 009	1 156 793	1 155 526	1 152 387	1 173 128	1 211 608	1 297 322	1 219 844	1 279 796	1 400 974	1 551 738
Bázně výdaje	978 910	1 033 845	1 026 569	1 036 654	1 038 764	1 070 813	1 100 102	1 121 662	1 135 570	1 198 050	1 284 518	1 412 599
Platy a podobné a související výdaje	97 390	100 202	97 679	89 618	90 454	92 375	96 583	104 186	109 864	120 076	133 899	143 728
z toho: platy a ostatní platby za provedenou práci	72 585	75 272	73 406	67 315	67 358	68 566	71 535	77 293	81 322	89 140	99 113	-
povinné pojistné placené zaměstnavatelem	24 783	24 916	24 250	22 276	23 070	23 779	24 905	26 819	28 476	30 860	34 468	-
Neinvestiční nákupy a související výdaje	119 591	125 836	118 646	123 384	112 907	114 392	116 937	99 788	103 827	109 549	106 335	-
z toho: nákup materiálu	11 058	10 724	9 626	7 440	5 314	5 522	7 024	9 149	7 293	8 782	10 433	-
úroky a ostatní finanční výdaje	44 768	53 098	48 796	55 676	57 096	58 007	56 030	53 273	40 689	39 991	40 848	39 604
nákup vody, paliv a energie	5 946	6 157	5 748	5 491	5 013	5 417	5 079	4 864	4 439	4 623	4 774	-
nákup služeb	32 114	33 261	32 195	30 462	29 005	27 002	26 597	27 873	25 821	28 929	29 256	-
opravy a udržování	7 517	7 747	6 595	5 288	4 645	5 082	4 882	5 157	5 663	5 974	5 641	-
cestovné	1 494	1 528	1 220	1 081	1 056	1 057	1 139	1 326	1 491	1 626	1 676	-
poskytnuté zálohy, jistiny, záruky a vládní úvěry	3 241	3 008	4 744	9 728	2 636	2 192	2 054	1 400	1 586	928	418	-
výdaje související s neinvestičními nákupy, příspěvky, náhrady a věcné dary	-	-	-	-	-	-	-	-	11 506	11 774	15 443	-
Neinvestiční transfery soukromoprávním subjektům	38 518	41 857	42 662	47 160	50 713	51 502	58 576	53 757	60 416	68 662	74 333	77 323
z toho: neinvestiční transfery podnikatelským subjektům	26 108	28 491	28 101	33 263	35 611	35 026	41 230	39 141	44 233	48 296	57 318	57 933
neinvestiční transfery neziskovým a podobným organizacím	10 119	9 687	10 332	10 453	11 630	12 809	13 332	10 445	11 449	14 919	17 015	19 390
z toho: spolům	4 401	4 109	4 146	4 247	5 221	5 377	5 285	4 169	5 279	7 563	8 846	-
Neinvestiční transfery veřejnoprávním subjektům a mezi peněžními fondy téhož subjektu a platby daní	266 659	281 418	281 092	273 443	249 255	264 002	277 832	284 668	292 873	315 184	342 146	405 836
z toho: neinvestiční transfery veřejným rozpočtům ústřední úrovně	91 896	92 217	89 769	82 429	84 951	94 311	105 558	105 672	109 516	107 384	108 231	141 893
z toho: státním fondům	34 619	40 647	38 880	29 544	31 874	40 456	45 477	44 480	46 974	42 056	39 769	51 293
fondům sociálního a veřejného zdravotního pojištění	47 268	48 687	52 714	52 733	52 878	53 687	59 880	60 954	62 268	65 263	68 369	71 863
neinvestiční transfery veřejným rozpočtům územní úrovně	119 263	129 366	132 399	132 289	105 205	106 484	112 127	117 498	122 822	139 131	158 063	184 551
z toho: obcím	45 887	48 310	54 094	51 333	24 856	23 992	26 209	26 662	26 297	31 594	35 255	-
krajům	72 839	80 160	76 964	80 106	79 570	81 603	84 888	90 085	95 753	107 331	122 337	-
neinvestiční transfery příspěvkovým a podobným organizacím	53 866	58 034	57 181	57 204	57 833	62 042	58 891	59 254	58 655	66 576	73 118	76 763
převody vlastním fondům a ve vztahu k útvarům bez plné právní subjektivity	1 418	1 450	1 419	649	646	658	688	783	1 243	1 747	2 337	2 072
Neinvestiční transfery obyvatelstvu	421 562	450 027	450 426	462 256	493 997	503 142	509 406	520 508	528 290	545 031	572 090	617 306
z toho sociální dávky	400 917	429 330	430 907	444 069	481 122	489 680	496 000	506 404	513 098	529 919	556 511	602 078
z toho důchody	312 532	339 788	346 213	368 069	382 031	382 773	385 845	395 219	398 974	414 394	433 844	-
Neinvestiční transfery a související platby do zahraničí	34 333	33 875	35 215	39 388	37 957	41 115	42 936	39 842	42 492	41 558	48 442	49 810
z toho odvozy a příspěvky do rozpočtu EU	30 591	31 765	32 309	36 327	34 845	37 229	39 028	35 730	36 687	35 353	42 749	44 050
Neinvestiční půjčené prostředky	27	0	0	77	-	2 605	-	-	16	377	243	202
Neinvestiční převody Národnímu fondu	622	23	566	3	53	20	-	-	-	-	-	318
Ostatní neinvestiční výdaje	208	607	283	1 325	3 428	1 659	1 938	1 765	1 832	3 336	3 816	11 743
Kapitálové výdaje	105 034	133 164	130 224	118 872	113 623	102 315	111 507	175 659	84 274	81 746	116 456	139 139
Investiční nákupy a související výdaje	20 418	25 890	14 620	13 591	13 904	12 117	11 359	16 104	11 293	14 177	16 690	23 946
Nákup akcií a majetkových podílů	892	2 787	1 148	163	213	3 345	564	3 345	1 850	28	180	111
Investiční transfery	83 564	104 224	114 265	104 602	99 295	86 524	99 209	155 741	70 259	66 689	98 817	113 929
z toho: veřejným rozpočtům územní úrovně	14 683	27 404	39 572	29 351	27 634	29 331	34 818	45 781	21 328	12 140	21 242	27 496
státním fondům	27 475	48 338	48 033	39 641	35 095	22 066	22 106	44 658	27 663	35 393	38 200	50 878
Investiční půjčené prostředky	0	0	0	0	-	-	0	1	0	0	26	48
Investiční převody Národnímu fondu	0	0	0	0	-	-	-	-	-	-	-	-
Ostatní kapitálové výdaje	160	263	191	516	211	329	375	468	872	852	743	1 106

*Četné výdajů na náhrady za nezpůsobenou újmu

Příloha 5: Celkový přehled příjmů státního rozpočtu ČR podle kapitol roku 2019 v Kč

Číslo kapitoly	Kapitola	daňové příjmy ¹⁾	pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti	z toho povinné pojistné na důchodové pojištění	nedaňové příjmy, kapitálové příjmy a přijaté transfery celkem	z toho z rozpočtu Evropské unie ²⁾	Celkem
301	Kancelář prezidenta republiky	0,00	0,00	0,00	60 000,00	0,00	60 000,00
302	Poslanecká sněmovna Parlamentu	0,00	0,00	0,00	16 000 000,00	0,00	16 000 000,00
303	Senát Parlamentu	0,00	0,00	0,00	2 700 000,00	0,00	2 700 000,00
304	Úřad vlády České republiky	0,00	0,00	0,00	77 920 963,00	63 522 963,00	77 920 963,00
305	Bezpečnostní informační služba	0,00	0,00	0,00	160 000 000,00	0,00	160 000 000,00
306	Ministerstvo zahraničních věcí	900 000 000,00	0,00	0,00	40 000 000,00	0,00	940 000 000,00
307	Ministerstvo obrany	100 000,00	4 459 293 197,00	3 963 816 175,00	728 201 899,00	106 392 899,00	5 187 595 096,00
308	Národní bezpečnostní úřad	250 000,00	0,00	0,00	550 000,00	0,00	800 000,00
309	Kancelář veřejného ochránce práv	0,00	0,00	0,00	1 037 940,00	787 940,00	1 037 940,00
312	Ministerstvo financí	32 900 000,00	763 755 436,00	678 893 721,00	4 458 243 685,00	272 700 759,00	5 254 899 121,00
313	Ministerstvo práce a sociálních věcí	610 000 000,00	541 418 611 534,00	481 339 500 423,00	10 368 835 429,00	9 748 835 429,00	552 397 446 963,00
314	Ministerstvo vnitra	6 000 000,00	8 482 355 333,00	7 515 240 303,00	1 992 367 718,00	1 458 503 535,00	10 480 723 051,00
315	Ministerstvo životního prostředí	93 700 000,00	0,00	0,00	15 205 940 889,00	7 792 720 889,00	15 299 640 889,00
317	Ministerstvo pro místní rozvoj	1 500 000,00	0,00	0,00	6 641 175 250,00	6 581 175 250,00	6 642 675 250,00
321	Grantová agentura České republiky	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
322	Ministerstvo průmyslu a obchodu	207 002 283,00	0,00	0,00	6 190 654 165,00	4 018 574 165,00	6 397 656 448,00
327	Ministerstvo dopravy	170 000 000,00	0,00	0,00	19 076 733 321,00	18 869 733 321,00	19 246 733 321,00
328	Český telekomunikační úřad	44 000 000,00	0,00	0,00	854 789 346,00	8 725 346,00	898 789 346,00
329	Ministerstvo zemědělství	9 000 000,00	0,00	0,00	35 330 406 140,00	31 608 106 140,00	35 339 406 140,00
333	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	700 000,00	0,00	0,00	10 150 542 744,00	10 058 486 744,00	10 151 242 744,00
334	Ministerstvo kultury	40 000,00	0,00	0,00	575 431 873,00	447 398 462,00	575 471 873,00
335	Ministerstvo zdravotnictví	25 000 000,00	0,00	0,00	907 445 061,00	885 182 661,00	932 445 061,00
336	Ministerstvo spravedlnosti	0,00	1 222 836 068,00	1 086 965 394,00	2 076 227 576,00	224 381 602,00	3 299 063 644,00
343	Úřad pro ochranu osobních údajů	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
344	Úřad průmyslového vlastnictví	80 000 000,00	0,00	0,00	155 787 000,00	5 787 000,00	235 787 000,00
345	Český statistický úřad	0,00	0,00	0,00	12 005 000,00	8 945 000,00	12 005 000,00
346	Český úřad zeměměřičký a katastrální	620 000 000,00	0,00	0,00	224 496 637,00	24 496 637,00	844 496 637,00
348	Český báňský úřad	364 440 606,00	0,00	0,00	7 193 998,00	4 977 998,00	371 634 604,00
349	Energetický regulační úřad	296 488 000,00	0,00	0,00	30 000 000,00	0,00	326 488 000,00
353	Úřad pro ochranu hospodářské soutěže	3 800 000,00	0,00	0,00	1 700 000,00	0,00	5 500 000,00
355	Ústav pro studium totalitních režimů	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
358	Ústavní soud	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
359	Úřad Národní rozpočtové rady	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
361	Akademie věd České republiky	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
362	Národní sportovní agentura	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
371	Úřad pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
372	Rada pro rozhlasové a televizní vysílání	4 550 000,00	0,00	0,00	1 500 000,00	0,00	6 050 000,00
373	Úřad pro přístup k dopravní infrastruktuře	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
374	Správa státních hmotných rezerv	0,00	0,00	0,00	25 419 905,00	1 419 905,00	25 419 905,00
375	Státní úřad pro jadernou bezpečnost	170 000 000,00	0,00	0,00	400 000,00	0,00	170 400 000,00
376	Generální inspekce bezpečnostních sborů	0,00	69 450 396,00	61 733 686,00	0,00	0,00	69 450 396,00
377	Technologická agentura České republiky	0,00	0,00	0,00	100 564 659,00	22 265 160,00	100 564 659,00
378	Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
381	Nejvyšší kontrolní úřad	0,00	0,00	0,00	467 940,00	0,00	467 940,00
396	Státní dluh	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
397	Operace státních finančních aktiv	1 550 000 000,00	0,00	0,00	3 526 500 000,00	0,00	5 076 500 000,00
398	Všeobecná pokladní správa	763 750 750 000,00	0,00	0,00	21 061 249 860,00	0,00	784 811 999 860,00
	CELKEM	768 940 220 889	556 416 301 964	494 646 149 702	140 002 548 998	92 213 119 805	1 465 359 071 851

Příloha 6: Celkový přehled výdajů státního rozpočtu ČR podle kapitol roku 2019 v Kč

Číslo kapitoly	Kapitola název	Celkem v mil. Kč	Podíl v %
		1 505 359 072	
313	Ministerstvo práce a sociálních věcí	637 190 990	42,33%
333	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	205 759 166	13,67%
398	Všeobecná pokladní správa	157 448 129	10,46%
314	Ministerstvo vnitra	77 605 048	5,16%
327	Ministerstvo dopravy	72 555 425	4,82%
307	Ministerstvo obrany	66 734 801	4,43%
329	Ministerstvo zemědělství	57 415 756	3,81%
396	Státní dluh	46 499 000	3,09%
322	Ministerstvo průmyslu a obchodu	39 596 672	2,63%
336	Ministerstvo spravedlnosti	30 489 783	2,03%
312	Ministerstvo financí	23 617 964	1,57%
334	Ministerstvo kultury	14 783 403	0,98%
315	Ministerstvo životního prostředí	14 073 770	0,93%
317	Ministerstvo pro místní rozvoj	11 501 908	0,76%
335	Ministerstvo zdravotnictví	8 203 096	0,54%
306	Ministerstvo zahraničních věcí	8 127 006	0,54%
361	Akademie věd České republiky	6 022 422	0,40%
321	Grantová agentura České republiky	4 390 785	0,29%
377	Technologická agentura České republiky	4 274 646	0,28%
346	Český úřad zeměměřický a katastrální	3 524 639	0,23%
374	Správa státních hmotných rezerv	2 698 960	0,18%
305	Bezpečnostní informační služba	2 076 974	0,14%
328	Český telekomunikační úřad	1 468 076	0,10%
302	Poslanecká sněmovna Parlamentu	1 332 355	0,09%
345	Český statistický úřad	1 304 798	0,09%
304	Úřad vlády České republiky	1 088 157	0,07%
381	Nejvyšší kontrolní úřad	894 508	0,06%
303	Senát Parlamentu	605 344	0,04%
375	Státní úřad pro jadernou bezpečnost	429 801	0,03%
376	Generální inspekce bezpečnostních sborů	405 838	0,03%
301	Kancelář prezidenta republiky	405 365	0,03%
378	Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost	352 461	0,02%
397	Operace státních finančních aktiv	315 000	0,02%
308	Národní bezpečnostní úřad	301 508	0,02%
349	Energetický regulační úřad	295 403	0,02%
353	Úřad pro ochranu hospodářské soutěže	254 126	0,02%
355	Ústav pro studium totalitních režimů	234 532	0,02%
358	Ústavní soud	231 559	0,02%
344	Úřad průmyslového vlastnictví	196 463	0,01%
348	Český báňský úřad	179 248	0,01%
343	Úřad pro ochranu osobních údajů	167 195	0,01%
309	Kancelář veřejného ochránce práv	158 932	0,01%
372	Rada pro rozhlasové a televizní vysílání	68 155	0,00%
371	Úřad pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí	34 817	0,00%
359	Úřad Národní rozpočtové rady	25 504	0,00%
373	Úřad pro přístup k dopravní infrastruktuře	19 584	0,00%
362	Národní sportovní agentura	0	0,00%

